۱۲۹۰
بدار الریاست مصطفیٰ آباد عرف رامپور حفظه الله عن الفساد والشرور

نباشد چون منشی مملکتِ ہستی کامل و یکتا
ذلیق و ارشد و از سخن طلیق عاقل و دانا

بر اوراقِ کلامِ اکمل و شہ نگار کون حبیبِ رب
تو گوئی بیختہ در صحنِ مینو خردہ مینا

سطورِ شعرِ لعل افشانِ من سلکِ دُرِ مرجان
نقاطِ نظم گوہر نظام درجِ لولوی لالا

معنبر نقطہ مشکین مداد من طرۂ لیلی
درخشان صفحۂ انشا طرازم چہرۂ عذرا

سوادِ لیلة القدری بشامِ تیرہ اَم مضمر
بیاضِ بامِ روزِ اولین از صبحِ مین پیدا

ہجومِ نازنستانِ مضامینم بقلب اندر
چنان باشد کہ در گلزارِ جنت جلوہ حورا

فرنگیسِ دواتم زادہ صد کیخسروِ مضمون
نہالِ خامۂ من بارور از حکمتِ لقما

ز نقشِ طبعِ من مانی مثالان چین چین صنعم ساکت
ز رنگِ خطِ من طوطی خطان حیرانِ آئینہ رو وا

بیاضِ صحفِ من غنچہ آرِ چہرِ صبحِ نوروزی
سوادِ منشآتم سرمۂ چشمِ شبِ یلدا

ادب پرورِ بزمِ فضلِ من بو نصرِ فارابی
سبق گیرِ دبستانِ کمالم صاحبِ قسطا

فلک از تابشِ انوارِ عقلم وادیِ ایمن
زمین از شعشعۂ مصباحِ طبعم سینۂ سینا

گہی از زورِ علمی با عقولِ عشر ہم سیرم
گہی از فطرتِ فطری بگیرم راہِ آبا

شود گر کلکِ سحّارم گہی آہنگِ شب بازی
نماید عرصۂ گیتی بہارِ نامۂ لوشا

نسیمی گر وزد در گلستان از طبعِ رنگینم
ز شاخِ بوتهٔ سوسن بخندد لالهٔ حمرا

سحرگه از سرایم بیتکی با لحنِ داودی
برقص آید چو طاؤسِ گلستان صبحِ صح

اگر از مطلعِ فکرم مهِ مضمون شود طالع
نیاید تا قیامت در جهان تاریکیِ ظلم

دخانِ آهِ من گر دهد سیه مرآتِ اسکندر
نسیمِ ناله‌ام آشفته زلفِ پرچم دا

بصیتِ عسکرِ معنیٔ و جوشِ لشکرِ مضمون
بگیرم باج از تیمور و بایم تاج از جو

منم آن ابرِ باران گوهر بخشش که کلکِ من
بجائی قطرهٔ شنجرف ریزد گوهرِ دریا

گشایم عقدِ ابروی قضا از ناخنِ خامه
نمایم عکسِ اسرارِ قدر در صفحهٔ بیض

بشوید چهره‌ام هر صبح آبِ رحمتِ یزدان
بتابد طرّه‌ام هر شام آرایشگر

اگر مردِ خدابینی صفاتم بیش ازین بینی
که هستم از ازل بدستِ گرانِ صانعِ یکتا

[خ]دائی کو مبرّا از زوال و ضمّت نقصان — الهی کو معرّا از عیوب و قبح و استیحا

[ج]مال اوست در هستی چه در بالا چه در پستی — بعشق او کند مستی اگر پیر است و گر برنا

[ع]یان از نوحه و آه و فغان و شیون و ماتم — نهان در غمزه و انداز و غنج و ناز و استغنا

فروزان نور او در خاک و باد و آب و آتش — نمایان جلوهٔ حسن جمالش از همه اشیا

[ز] غنج طرّه سنبل صدای نوحه بلبل — نسیم عطر بیز گل شمیم زهرهٔ زهرا

[ب]عشق روی صنعش ماهِ کامل چاک پیراهن — ببزم شوق دیدش مهر خاور دیدهٔ حربا

[ا]گر نشئه هست اندر مل و گر عطر ست اندر گل — نمایان رنگش بخز و گل چه در شهر و چه در صحرا

[س]رور و وجد و کیف می صدای کر و بانگ نی — بهار گل خزان دی بسوی بیش سکینه ایما

[ت]و آن هستی که از مرآت کونی عکس صنع تو — چنان ظاهر که حسن نیز از چهرهٔ عذرا

توئی اول توئی آخر توئی باطن توئی ظاهر
توئی ملجا توئی مبدا توئی ماوا توئی منشا

توئی عاشق توئی شائق توئی خالق توئی رازق
توئی فائق توئی سابق توئی صادق توئی بینا

ترا خوانم ترا جویم ز تو خوانم ز تو گویم
براه عشق تو پویم بسر دارم ز تو سودا

چمن از قهر تو زندان دمن از مهر تو بستان
قمر از نور تو رخشان گهر از فیض تو خارا

همه علم و نوال و جود و آمرزش ترا از خود
همه کبر و غرور و غنج و یکتائی ترا زیبا

مدیح ذات بی همتای تو از دین انجیلون
ثناهای صفات بیحدت دیباچه استغنا

جمال وحدت آشکار از کثرت هستی
کمال قدرتت و مختفی در پرده اشیا

گهی شد طیلسان زاهد و گه زنار راهب را
گهی شد کعبه اسلام و گاهی معبد ترسا

گهی در کسوت یوسف بتهمت گشته زندانی
گهی ز اغماض از حال زلیخا گشته بی پروا

که اسمعیل را آرد بزیرِ خنجرِ بران — گهی نارِ خلیلی را نماید جنةُ الخضرا

گهی زندانِ ذوالنون نون کند از غیرت و گاهی — خلیل آسا شود بر او گلستان آتشِ سودا

گهی دارد نمایش حسن پرده سوز او گاهی — نهان در برزخِ کبرای پیدائی ست ناپیدا

رسول مصطفیٰ ختم رسل محبوبِ جزو و کل — مه برجِ توکل مهرِ چرخِ یثرب و بطحیٰ

اساس راس عدل و دین ثباتِ آب با و طین — مشارِ آیتِ یٰسین بهارِ جنتِ طٰهٰ

طراز بیرقِ دولت درخشِ شقه صولت — نگارِ پرچمِ عصمت بهارِ روضهٔ لولا

زرنابِ نبوت گوهرِ گنجینهٔ قدرت — رموز آموزِ با وحی خطیبِ علّم الاسما

بود منشورِ سبحان الذی اسریٰ بنامِ او — هم ایدون قابِ قوسین آمد آن منشور را طغرا

شهی کز قوتِ عاجز نواز بهای عدلِ او — بغرّد بر هژبر چرخِ اخضر هر تُمِ دیبا

۵۲ ذوالنون لقب حضرت یونس علیٰ نبینا و علیه السلام
۵۳ نون ماهی
۵۴ سوز [illegible]
۵۵ برهان جامع
[illegible]

٧

۵۵ شقه علم برهان جامع
۵۶ چهره سر علم ۱۲
۵۷ لولا اشارت است به لولاک لما خلقت الافلاک
۵۸ سر علم [illegible]
منتهی الارب

بروز هنگام هیجا بنعره و شبدیز و شمشیرش / نشاط از خواب و شوخی از خرام و نشئه از صهبا

عرق آلوده جسم دشمنش در رزم گر بینی / بدانی روح را گریان بحالش از تمام اعضا

حسودش چون نباشد زرد در هنگام جان دادن / که خونها میشود از برق تیغش در بدن صفرا

نمر انمر اچنان بربوده عدلش از بر گیتی / که ننماید گهی چشم خماری فتنه بر پا

پرچمش بر سپهر نیلگون ماهی ابر / و یا چهر منوچهری فراز کوه ماه نو شبا

مخطط عارضش مخلوق تنزیل با فی / معنبر گیسوی او عروة الوثقای دروا

سحاب بخشش و جود و سخا کز دست راد او / ترشح معدن لولو بر ستنه نخله خرما

ایا در بزم نعتت عندلیب سدره خنیاگر / ایا در محفل مدحت ثناخوان ذات سبحانه

بفرقان سالت ذات پاکت گشته بسم الله / بفرمان جلالت نام نامی تو شد طغرا

چه آن چشم خدابین و چه آن گیسوی عنبربو | ق | چه آن دست گهربار و چه آن لعل روانبخشا

نروید غنچه از عبهر نباشد مشک در تبت | نبارد ابر در نیسان نخیزد لعل از خارا

گلاب افشانی ابر نوالت میکند زائل | خمار نوم از زهره غبار صرصر از شهلا

شکستی خورده از سلک کمند عالیت نکهت | مسلسل چنبری زلف بتان تارم و یغما

بعالم گر نسیم خلق او در اهتزاز آید | چو حوری بر دمد موری ز خار سرکش بیدا

نوالت گر عبیر افشاندی اندر هند و بنگاله | شدی چین زلف یوسف برهمن را اکمه را

سنان کش نیزهٔ خطی تو مار نیست دندان زن | همان ماری که هست اندر نهانش مهره رخشا

رود در جوف عنبر گر نفث شمشیر سوزانت | عظام مردگان از قبرها بجهد سپند آسا

وگر عکسش ره افتد بر سپهر نیلمی معصفر | شود در دم دو پیکر قالبش مانند جوزا

سنان کش بضم کاف تازی نیزه که سنان را ازان تعبیر کرده باشند
نیزهٔ خطی نیزه که در موضع خط ... بسیار محکم

مکلل بار که دم خنک همه نازت که جولان — شکسته بازوی سیمرغ و بسته شهپر عنقا

فلک سیر و ملک طیر و اسد دل تنین دم — معنبر یال و طوطی بال و برق اندام و رعد آوا

لکامش گیسوی سلمی فسارش طرهٔ شیرین — دمش مرغوله لیلی و نعالش ابروی عذرا

همین بس مدح جولان آن براق لامکان تازت — به او ادنی کشانیدت از این دنیا و مافیها

برای نظم عالم پیشکاران جناب تو — وسند از کهکشان بر پشت فرمانک فلک مضها

نشد چون گرم جنبش بهر تقبیل بنان تو — ثوابت را از آن بر گشته لاحق رنج استسقا

ز مهرت عرصهٔ دوزخ نماید رشک جنت — بقهرت در بساتین جنان حشری شود برپا

هلد احباد حساد ترا ارواح آسیمه — دم غیظت بمضمار وغا از بانگ جان فرسا

سبک رفت از جهان دین مسیح و یونس و موسی — گران شد چون کاب تو سوی دنیا و مافیها

بر و دوشت همانا مسجد ذو القبلتین آمد	ز شبیر و شبر عرشش و سر و سینه زهرا
بصد تعظیم و صد تکریم مسجود جهان آمد	یکی چون مسجد اقصی دگر چون مکه و بطحا
یکی را پایهٔ رنگین شهادت زینت تارک	یکی را حلهٔ زرین خلافت زیب تن رعنا
هنر ور آن کند کز صد هزاران افتخار آدم	سزد بر این نماید گر فراوان نازها حوا
بتابد آن یکی از راه طیبت پنجه گردان	رباید دیگری هنگام بازی سر گل غبرا
بموسم دست مهر آن دو سرمایهٔ راحت	بکاوش ترک قهر این بود آمادهٔ یغما
حسن آن سرور دین کز شمال خلد خلق او	شده روی زمین چون صحن گلزار جنان زیبا
حسین آن پادشاه اتقیا کز پرتو ذاتش	شده حسن شریعت چون جمال حور روح افزا
شهنشاها تو آن هستی که از فیض نگاه تو	همانا گور مقصری شود مانند زر صفا

بحق این دو سلطان کو هر بحرین عز و شان
فرست آرامش و راحت پی نواب مولانا

هله دریاب از طرز تلطف پادشاه من
که میدارم بلطف خاص تو صد گونه نازشها

نینداری نظر بر من فتد در چه حیرت
وگر بینی بسوی من شود فرقم فلک فرسا

کنون بدست زند چشمک که بسر آیا دم محتشم
ادب گوید مده از کف عنان خصایل تنش تاب

هر وزین بیشتر زنهار در راه ثناخوانی
میفزا زین پیشتر در وادی مدح و صفا

چه کامه ختم کردی بر ستایشها بحمد الله
کنون بدست شو از باده این شیوه اشیوا

بکش با صد شعف حور دعائی را به اندر
بکن دست و بغل خالی ز شیرین لعبت اشنا

اشارت رفت چون از غیب سوی فهم قاصرم
بتحریر دعا اینگونه بنمودم ید بیضا

الا تا در جهان پیدا شود از یاری نیسان
سحاب از چرخ و قطره از ابر و از قطره درخشان

بیارد با هزاران عجز پیش خادمان تو | کمان قوس شهب تیر و مجن شمس جهان آرا

مدح امیر المومنین حضرت عمر بن خطاب رضی الله تعالیٰ عنه

سحر که خسرو خاور فرو گشاد نقاب | کشید سر بگریبان باختر مهتاب

عروس دهر بپوشید برقع زرین | عجوز چرخ ز بر کند معجر کهنه ثیاب

فشاند بال چو شهباز آتشین مخلب | گریخت ظلمت شب همچو سهم دیده غراب

شعاع گستر چالاک چرب دست ضیا | کشید بر در ظلمات سیمگون جلباب

پی علاج خمار شبان بتان نجوم | یکان یکان همه بستند چشم خویش بخواب

صبای نافه بیز و نسیم غالیه سا | فگند چادر نکهت بگلشن شاداب

دماغ لاله ببوی یاسمن هوا فرکوم | دهان غنچه تر طیب آب چو زلعاب

شقیق[1] بوقلمون جلوه محو خنده شکر — شکوفه طرب انگیز بر کشیده حجاب

زمین ز لاله خود روی جام بُسّد[2] ناب — فلک بجوش شفق ساتگین[3] لعل مذاب

برای دفع شکر خواب غنچگی شبنم — فشاند بر رخ گلها هزار قطره گلاب

سحر دمید سحر کز نوای بلبل و سار[4] — عیان ز کنج چمن گشت لحن چنگ و رباب

سحر دمید سحر کز عُقار[5] آذرگون — چمند در ره و برزن صبوحیان خراب

سحر دمید سحر تا درازی شب را — به تیغ صبح ببُرّد ز عاشق بیتاب

سحر دمید پی عیش عالمی لیکن — دلم ز رنج حوادث بگونه گونه عذاب

گهی ز کید حسودان مثال دف کوب — دمی ز جور اقارب بناله همچو رباب

گهی بعشق لب لعل داغ دل چو شقیق — دمی بهجر پری چهرگان چو زلف بتاب

[1] شقیق نوعی از لاله بهار [2] [illegible] اول بهار [illegible] شده [illegible] بمعنی مرجان [3] ساتگین پیالهٔ [illegible] بروزن باتکین قدح شراب برهان جامع

[4] سار مرغ هزار دستان برهان جامع [5] عقار بالفتح شراب منتخب

جگر بنارِ الم چون سپند در مجمر | دلی بلرزه ز غم مثل قطرهٔ سیماب

سفید گشته چنان موی من بشدت یاس | که هیچ رنگ نگیرد بصد هزار خضاب

کهی نشد که غبارِ الم ز دل شوید | بجوش آمن اشکم هزار چون سیلاب

چگونه ضبط کنم نالهای سینه شکاف | که گشته کثرتِ ناسورِ دلم نقاب

به عسرت از غم دل گرچه چاره کنم | که عشرت از دو جهان گشته چون فنا نایاب

اگر سوال کنم حاجتی ز کس آرد | بلب نیامده برّد آن سوال جواب

چرا نزند همی دست رد بسینهٔ من | که بهر تارِ نفس هست خارِ غم مضراب

دوای درد دل خویش از کجا آرم | چو هر کسی سوی من افکند نگاهِ عتاب

مگر روم پی فریاد رو بدر کسی | که نام نامی او هست زیب چاپ کتاب

وزیر شاه رسل آصف سلیمان جاه | معین ملت و مذهب عمر بن خطاب

خطیب عزت و عنوان خطبهٔ تکریم | ستون کعبهٔ دین زین منبر و محراب

قمر وساده و کرسی سریر و زهره رباب | سپهر طارم و خلد آستان و عرش جناب

دهم سپهر جلال و نهم بهشت نوال | سوم جهان کمال و دوم مه اقطاب

اگر بغرب درخشد کواکب حسنش | دیار زنگ شود رشک خلخ و فاراب

ز چشم خسرو و شیرین فسانهٔ قهرش | ربود چون دل فرهاد نقد شیرین خواب

بدیدهای مقیمان کوچه طلبش | نماره خاشه به ز قاقم و سنجاب

براه قهر و غضب دست او بروز جهاد | ق | نعوذ بالله اگر تیغ برکشد ز قراب

اجل نهد سر ابطال بر دم شمشیر | بدان مثال که اطفال کوی در طبطاب

تو آن رفیع جنابی که آبیار ترا — بجاه باغ نسازند چرخ را دولاب

جوانه آمد بخت تو بر سر گیتی — سزد عجوزهٔ ایام را دوباره شباب

به پیش نعرهٔ رزم تو صیحهٔ ناقور — چنانکه پشه که تندری طنین ذباب

نساختند بقصر تو مهر را قندیل — ازین سبب همه شب رو نهد بزیر نقاب

بدست راد تو صد کان لولوی لالا — بود حقیر ترا اندر نظر ز موج سراب

خلیل سازدی مهر تو براسمعیل — همان که رستم دستان نمود با سهراب

بسعی ماشطهٔ فتح ابروی تیغت — ز خون دشمن سازد هزار گونه خضاب

عجب سمند سبک خیز زیر ران داری — که هست سرعت او بیش از صبا و سحاب

برزم دیو ملک خصلت و ببزم پری — بحزم عقل درنگ و بعزم دهر شتاب

۱۷

پی سواری تو سعد اکبر زین | برای دفع شیاطین دین چو تیر شهاب

تبارک الله ازان توسن معجزه کام | ستاره میخ و ثریا ستام و ماه رکاب

زمین ثبات و فلک سیر و باد رفتاری | که با کمال جلادت که ذهاب و ایاب

به ضرب سم شکند پشت و گردن مریخ | کجک زند سر نعلش بر ژنده پیل سحاب

خوشا کسیکه طواف حریم تو بکند | همیشه تا دم محشر مشابه گرداب

بدا بحالت آنکس که سر نسازد خم | ز ابروان تو بیند چو عنبرین محراب

پی ملاحظه ارتفاع نیر دین | کف تو ساخته ایزد بشکل اصطرلاب

نظام عالم دیگر قضا چو ابتر یافت | خجسته ذات ترا خواند بهر استصواب

فلک ببوی خصال تو نافه مشکین | زمین به نکهت خلق تو کان عنبر ناب

بجوشِ مهرِ تو خون انجو شدی عروق
شود چو ارقمِ پیچین در بدن اعصاب

چو جبرئیل بدرگاهِ تو هزار سفیر
برنگِ رضوان روضهٔ تو صد میراب

مجاورانِ حریمِ ترا همیشه گوید
ملک بعرشش که طوبی لهم و حسن مآب

چسان بلند شود گردنِ فحولِ فجور
که احتسابِ تو گردیده است طوقِ رقاب

چه گویم از برشِ خنجرت که چون ضیدن
جدا کند بگهِ ضرب نشه ز سر آب

اگر گناه کنم در علوِ مدحتِ تو
بدل نسازم آنرا بصد هزار ثواب

وگر خطا برود در ثنای تو قلم
فرشته بوسه زند بر خطا ز راهِ صواب

بسوزِ هجرِ تو چندان نموده ام فریاد
که دود آهم بر روی چرخ گشته حجاب
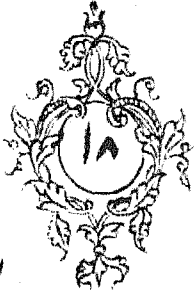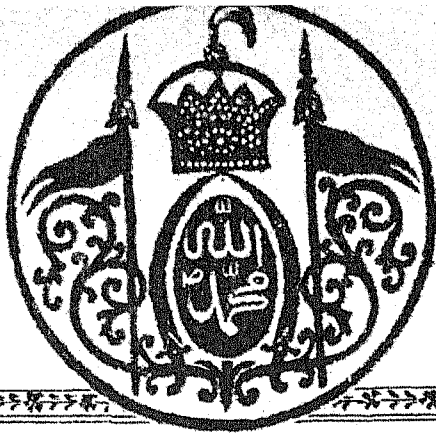
ولی چه سود که ز امراض و فکرت و اندوه
شبانه روز بجان هست صد عنا و عذاب
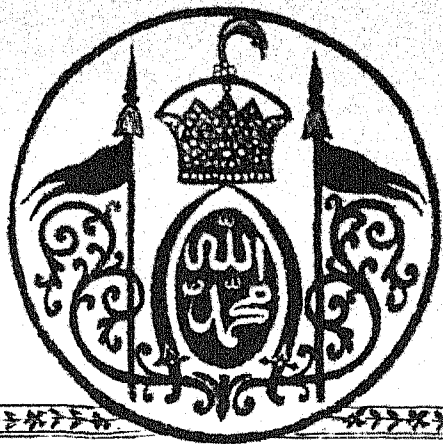
خدایگانا انصاف کن که تا بکجا
بجانم از صدمات و غموم سینه کباب

بچار موجه هستی تو ناخدا هستی
غریق لجهٔ بحر غمم مراد بیاب

اگر بدانی بارت سپاس خواهم داشت
که کفر هست شکایت بنزد اهل آداب

وگر نخوانی رطب اللسان نخواهم بود
بشکر بذل و نوال تو تا بروز حساب

بعز ایزد و جاه رسول و شأن بتول
به حشمت خلفا و بعصمت اصحاب

بآن ذبیح بیابان کربلای بلا
بحق او که ننوشید زهر چون جلاب

بآن ائمهٔ اثنا عشر که دست هوا
نخورده عطف عنان شان کهی براه صواب

باولیای جهان و باصفیای زمان
بسینه صافی او تا دو پاکی اقطاب

که عرض کن همه حاجات من به پیش نبی
بسوزشی که شود سنگ از شنیدن آب

جناب
منشی الملک
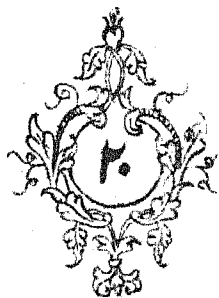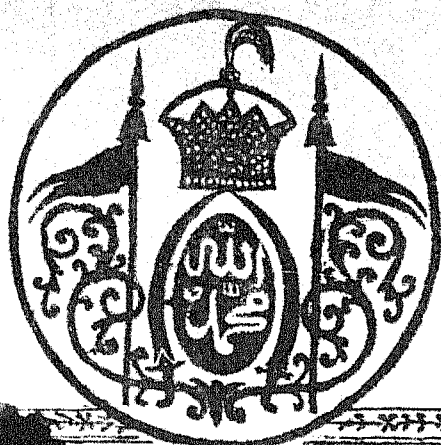
کشید گرچه بطول اینچنان حکایت من — یقین که در همه عالم نگنجد از اطناب

هنوز اشاره کند دل که تا سخن بگوی — بس است ای دلِ بی ادب گویدم که بس است جواب

هله بهوش بیا و زیاده هرزه مگو — که از طریق ادب نیست گفتن این اسهاب

قصیده ختم نما بر دعا که می آید — کله شکسته اجابت ز حق پی اطناب

همیشه تا که نماید تبسم خوبان — درخشش رشته پروین ز لعل گون عناب

بسرو نعره زند تا قلندر قمری — به هجر نوحه کند تا که بلبل بیتاب

بعیش و رنج بماند محب و دشمن تو — یکی به مینوی راحت دگر بنار عذاب

نسیم خلد برین خاک پاک تربت را — همه عبیر نماید تمام عنبر ناب

منقبت امام ضامن ثامن حضرت علی موسی رضا علیه السلام

تا هشته دو زلفِ مشکین بر آفتاب — داری بزیرِ هر خمِ هر چنبر آفتاب

قدّت قیامتست و رخت مهرِ روزِ حشر — یک نیزه دورتر نشود از سر آفتاب

خالِ معنبرین تو بر چهرِ آتشین — یا آن ستارهٔ کیوان بر آفتاب (ق)

یا هندوی نشسته در آغوشِ حورِ عین — یا سایه کرده لکّهٔ ابری بر آفتاب

رخسارِ دلفروزِ تو گر پرده بفکند — از شب کشد بفرق سیه چادر آفتاب

لعلِ تو در فشان ز رخ و رخ فراز — در خلد هست زهره و در کشمر آفتاب

تابد ز تابِ خندِ تو بابِ آسمان — باشد ز عکسِ روی تو یک کشور آفتاب

دریا بیادِ حسنِ تو گر موج زن شود — گردد ببطنِ هر صدفی گوهر آفتاب

از خطِ کشیش حسنِ تو طغرای عنبرین — بر صفحه که هست از آن کمتر آفتاب

پروین نماست جبهه تو از عرق ... / آغشته است یا به می کوثر آفتاب

بینم ز پنجه تو در آغوش خویشتن / کف الخضیب در شفق و در بر آفتاب

داری دو لعل لب چو نگین شهنشهی / کو را وصیف گشته مه و چاکر آفتاب

بدر الدجی امام رضا سرور یکه هست / رخشان چو نگینش در خنصر آفتاب

ارغنده شیر رزمی کز خوف حمله اش / چون روبه ضعیف شد لاغر آفتاب

شاهی که از طپانچه گردان فوج او / گردد کبود چهره چو نیلوفر آفتاب

ترک فلک نه ساید اگر جبهه بر درش / فی الفورش از شعاع زند خنجر آفتاب

بهر شمول مخزن او خازن قضا / پیدا نمود صورت قرص زر آفتاب

باشد که حاجبان درش الفتی زنند / بر آورد مثال هما شهپر آفتاب

۲۴۳

بر ساحت زمین چو نگاهی کند مهر
تا بد ز ذره اختر و از اختر آفتاب

مشاطهٔ وشش برای نجوارثیش بام و شام
می آرد از شعاع دو صد زیور آفتاب

آن سروری که ریخته طرح نشیمنی
در سقف کاخهای تو چون شهپر آفتاب

گر خضر جلوهٔ تو نمی گشت رهنمون
تا حشر بر نیامدی از خاور آفتاب

سر میکشید بشوق لقای تو هر سحر
عشاق وشش ز مشکوی منظر آفتاب

چون کیمیا بچشم جهانی شدی عزیز
موشوب دست راد تو گشتی گر آفتاب

جوشد ز احتساب تو چون شیر و انگبین
گر افکنند در خم و در ساغر آفتاب

در فرضهٔ کمال تو هر جوی کهکشان
در روضهٔ جلال تو هر عبهر آفتاب

آید بگرد قصر تو چون چرخ آسمان
باشد به بزمگاه تو چون مجمر آفتاب

تا گشته زیب منطقه ات تیغ خونفشان — خمش هلال عید شد و جوهر آفتاب

جز نیلگون پلارک تو هیچکس ندید — در کف ماهتاب ز حل پیکر آفتاب

وی تیغ زاشقرت که همی دارد از نگار — روز و شبان در این و در آن پیکر آفتاب

نگذاشت چرخ کحل غبار سمش از آن — گردید روز کور و شد اعور آفتاب

در خام شصت خم تو نه آسمان اسیر — وز رمح هفت باز تو بی مغفر آفتاب

از خوف حملهای تو از چرخ چنبرین — بگرفته بهر امن سپر بر سر آفتاب

روشن شده است بر تو حقایق از آنکه هست — از علم حق نهانت بقلب اندر آفتاب

رفته ز جا جنان تو رضوان بباب خلد — آمد برای سجده ترا بر در آفتاب

رایش ز فیض طبع تو گر میگرفت نور — میساخت جای آینه اسکندر آفتاب

باشد اگر منحنی الف کلک تو برکشد
تنجیم خود از قبیله نور زنخ آفتاب

شمسه سپهر شمسه ایوانت شد کنون
باید بتافت شهپر جهان دیگر آفتاب

نازان چو نوعروس نشیند بحجله گاه
گیرد بمال ذات تو گر شوهر آفتاب

هنگام سیر کنگره قصر رفیع تو
بگذاردا دو دست بر افسر آفتاب

ای بر در جلالت تو مدح خوان چو مهر
واندر ستانه تو ثنا گستر آفتاب

من در مدائح تو بنازم بخویشتن
زانسان که چرخ چارم خضر آفتاب

بدتر ز مرده ریگ شناسم کلام خویش
دانم زبون چو ذره دشت در آفتاب

لیکن گداخت نائره حدت مرض
جسمم چنانکه پیکر شمعی در آفتاب

رفته ز من شفا و تو برخوان چنانکه
راجح شمر بخواهش پیغمبر آفتاب

تا غازهٔ نضارت و زینت خضر و دمن | مالد بچهرهٔ گل و [illegible] آفتاب

صبحِ امید چشمِ حسودت نه بیند | تا روزِ حشر گر شودش سر بر آفتاب
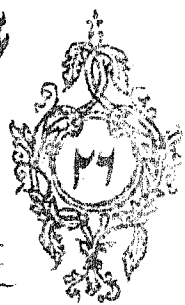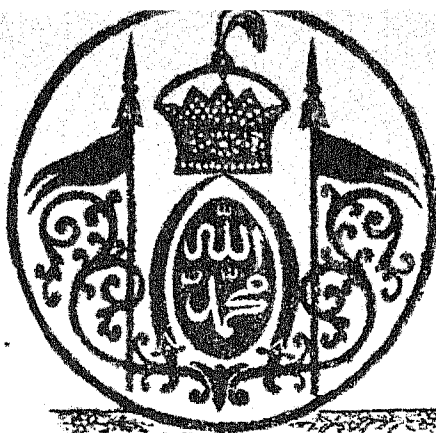
منقبت حضرت سید الساجدین امام زین العابدین علیه السلام

نوبهار آمد جهان را رونقِ دیگر گرفت | بوم و بر از غنچه و گل صد زر و زیور گرفت

قهرمانِ فرودین از بید برگ و پاچیوش | بهرِ قتلِ بهمن و دی دشنه و خنجر گرفت

ساقی بیباکِ نوروزی باعجازِ خضر | از شقیق و ژاله در کف بادهٔ ساغر گرفت

از شمیمِ ضیمران وز نسیمِ غنچگان | خاکِ باغ و راغ یکسر نکهتِ عنبر گرفت

شوخیِ چشمانِ حور العین بشوقِ سیرِ گل | آمد از فردوس و جا در دیدهٔ عبهر گرفت

چشمه سارِ سنبلستان آبِ گوهر سر گشت | آبشارِ موج خیزان طعنه بر کوثر گرفت

نیست سنبل زیر برگ گل که گیسوی عذار — صد دل مجنون بزلف عنبرین چنبر گرفت

در ته برگ است شاخی یا عروسی از حیا — خد خود در شقهٔ فیروزه گون معجر گرفت

بهرمان چون شیشهٔ لعل نمایی شد عیان — ارغوان از خرمی رنگ می خلّر گرفت

صحن گلشن از ریاحین گه صباغ کشت — دامن صحرا ز گلها صورت کشمر گرفت

حلّه پوشان جنان در چله بنشسته ز رشک — زمردین تشریف نزهت تا جهان در بر گرفت

غنچه گل کرد از برای دستبوس شاه خیبر — تا خدیو نامیه جا بر شاخ و بر گرفت

عارض خشان نسرین نور پاشید آنچنانک — سربسر یک بیابان تابش گوهر گرفت
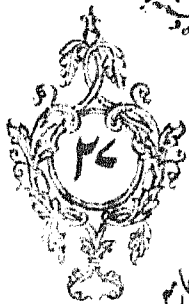
مرغکان کشتند ز انسان نغمه کز انفعال — زهرهٔ زرین ستا سر در سیه چادر گرفت

چارهٔ عقرب گزیده هم ز سیسنبر بود — طرهٔ خوبان ازین رو رنگ سیسنبر گرفت

تا زند قیفال مجنون نشتر باد جوش گل / شاخ ها چون لیلی از خار بن نشتر گرفت

با جیوش فرودین دارای ابر نوبهار / راه چون سد سکندر بر دی و اذر گرفت

از وفور جنس می بهر بخور بزم شاه / لاله احمر بکف یاقوت گون مجمر گرفت

ماه تمکین مهر اوج دین علی ابن حسین / کز نهیبش لرزه اندام هفت اختر گرفت

آنکه با عقل فلاطون با تیغ لاله گون / تاج از خاقان ربود و باج از قیصر گرفت

آنکه هفت اقلیم و شش سوی و نه فلک و سه روح / با نهیب نعره گردان کشد او در گرفت

بهر حفظ دین و دولت احتساب عدل او / فتنه را بیضه شکست و ظلم را ابتر گرفت

لعل گلگونش بر عارض چو بینی وانما / گلشن فردوس را سر چشمه کوثر گرفت

همت و افضال او صد خلد بی اندیشه داد / صولت و اقبال او صد ملک بی لشکر گرفت

رزمِ او تاراج کرده هم جنوب و هم شمال — عزمِ او از باختر تا سرحدِ خاور گرفت

رحمتش چون شد شفیعِ عاصیان و مجرمان — آن عرض کز آتشِ دوزخ ز جوهر بر گرفت

خفت تا نوشابهٔ اقبال در آغوشِ او — هفت کشور از سرِ نو فرِ اسکندر گرفت

گر ز ارجاسپ را بستد بمکر اسفندیار — ذاتِ او باراست بازی جمله بحر و بر گرفت

رستم ار بگرفت اقلیمی بگرزِ گاوسار — او جهانی با پرچکِ اژدها پیکر گرفت

آن شهنشاهی که دستِ جرأتت روزِ نبرد — شش جهاتِ صد جهان با ضربِ یک شمشیر گرفت

اژدرِ آتش فشانِ تیغِ تو در صلح و مصاف — رنگ از لعلِ بدخشی و رخش از گوهر گرفت

کینه ور مرگ مصوّرِ آن پرنده آورد گر — آب از خور تاب از زر تیزی از آذر گرفت

خالِ لیلای ظفر آن ترکشِ عنبر فامِ — حسن از رخشنده سنگ از رخِ گرفت

چون وهم نسبت با سپهر برق خاطر اگر او	این همه تندی و شوخی ام از آن اندر گرفت
سوط برقی خورد در عهد تو دست محتسب	رود کی آسمان سهوا اگر ساغر گرفت
چند از هیبت که از سهم چند ناپ جا	چرخ ترسی از خور رخشان و سپر بر سر گرفت
آن تقوی که از نعره شند بهیب با غایت	مدتی صوت قیامت در پس شور و شر گرفت
نسر واقع را فلک بگرفته در چنگال خویش	پیچ بگرفته اگر یک مرغک لاغر گرفت
وبچگان از عنقای زرین چنگ علم کاملت	کو جهان را از ازل چون بیضه در زیر پر گرفت
تا ملک ایجاد و تکوین زاد چون طفل ابد	دایهٔ انجاح تو او را بر اندر گرفت
چرخ خواهد نقد انجم را بجا بخشش دهد	تا عروس ملک و ملت چون تو نیکو شوهر گرفت
زورق امید ایمن گشته از طوفان یاس	بر فراز جودی جود تو تا لنگر گرفت

پیش دستِ دُر بخشش و دُربارِ تو … ابر از قوسِ قزح دامن بچشمِ تر گرفت

چتر زد طاؤس زرّین بالِ کلکش در ازل … چون قضا آن کار را وصافِ تو در بر گرفت

لوحش الله تا کشیدم نغمهٔ در وصفِ تو … بوسه از لبهای من حسّان مکرر بر گرفت

از دعایت خسرو از طب اللسان خواهم شدن … تا که دلم آتش زتحریر چکامه در گرفت

دائما در صفاتت گوش دُر پرور باد … گزبیانش خامه آب صد نور گرفت

منقبت حضرت امام باقر علیه السلام

نمازِ شام که عقدِ گهر نگار پرند … جمیلهٔ فلکی در گلوی خود افکند

برای مقدم شاهِ شبینه کاخ سپهر … شد از نجوم و دراری چو خلد آیین بند

من از نظارهٔ معشوق محوِ عیش و طرب … نگارِ من بصداعِ خمار زار و نژند
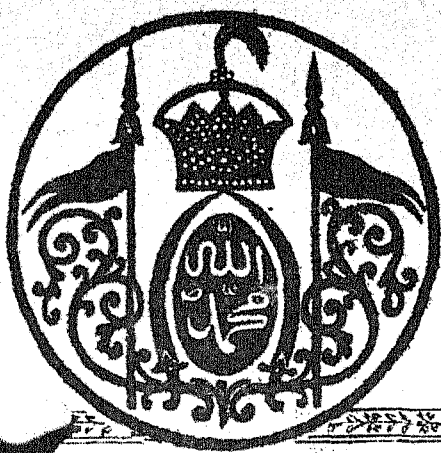
نمود فازه‌اش اعجازِ انشقاقِ قمر	بداد باسمکِ او دو هلال ربیه
چکید از صدفی سلکِ لؤلؤی شهوار	بریخت شورِ خموشی میانِ شیرین کند
گرفت رنگِ شنگرفی عذارِ گلگونش	فتاد طرفه شکستی به تابدار کمند
بخشم و غمزه چه جنگ او فتاده بد که مپرس	پی خرابی یغمای عاشقِ پابند
چو یافتم بخمارش نجا و می گفتم	که زود آر رحیق و درِ گشاده به بند
بگیر جام مل و طرحِ نو بهار انداز	بیار جوزِ منقّی و نقل و نغزک قند
سبک برفت و سبک آمد و سبک آورد	همه ز لوز و شراب و کباب خندا خند
ز باده ساغری ساختم چنان سرشار	که غرق بحرِ عرق شد ز موجه‌اش آروند
درون لعلِ لبِ او بریختم راحی	که از روائح آن روح میشدی خرسند

میی که در دو هفته بروی زمین | ز ذره ذره بخیزد فلک فلک تا کند

میی که چون بچشد قطره ضرر زان | سواد زنگ بدی بجو ببیند از بر خند

میی که جرعه او ار بکام زال رود | کند بناخن فرسوده صد هزار الوند

فروغ سینه و نور بصر سرور قلوب | نشاط جان و قوام بدن عبیر ورند

ازو کلیل چو حوران خلد بذله سرای | ازو شفیعه بمال حکیم و دانشمند

کشید چون ز می لعل ساغری دو سه چار | حباب جم عدم رفت و گشت مست و لوند

مالید بر رخ روشن دو زلف غالیه گون | کشید از سرو آغوش زرنگار پرند

بداد رخصت وصل و حریف خود دائی | کناره کرد ز جوش هزار لاف و گزند

نهاد لب بلب و گفت بوسکی لشکن | تو و خدای تو این زهرخند تا کی خند

ببازند عشق تو سلطنت ابدون — که یک زمانه مراد است تمکین و بند

باستماع چنین مژده سرور انگیز — ز جای خویش بجستیم بشوق چون اسپند

ملنگ و مست شدیم از وصال هم خنده‌ناک — رسید تا سر گردون صدای شکرخند

گذشت چون ز کمرگاه زلف لیلی شب — سرود با دف و چنگ و رباب و نی چند

بمدح سرور دین شاه اتقیا باقر — که هست سدّه او سلّم سپهر بلند

شعیب معجز و موسی کلیم و خضر خصال — خلیل خلّت و ادریس خو مسیح آفند

خدیو کون و مکان قهرمان کن فیکون — که هست علم و عمل را وجودش آئین بند

هم از عدالت داود خلق را ناصر — هم از شکوه سلیمان زمانه را خاوند

شکست گاو زمین را کمر بضرب عمود — نمود شیر فلک را اسیر خم کمند

[illegible] حشمت ندید — فلک بعرصهٔ گیتی چنو سعادتمند

چمد بهارِ نوالش اگر بروضهٔ دهر — سهیل و زهره و مه جای غنچه و ترزند

شوند غرق ز بادِ مخالفِ قهرش — میانِ قطرهٔ آبی سفینه صد فرزند

همان نشاط ز مدحش فحولِ گیتی را — که هر گدا را از جودِ شاه با اورند

زمانه کیست که آنی شود مخالفِ او — سپهر چیست که کاهی باو کند ترفند

فراتِ جود اگر خوانمش غلط گویم — که پیشِ همتِ او هست بحر چون وکند

ایا شهی که بانجاحِ همتِ عالیت — لبِ بنیامده کاهی سوالِ حاجتمند

همالِ عجل سخنگو شود به معجزِ تو — چو خاکِ پای تو ریزند در دهانِ نوند

اگر زنهیِ تو سنگ بتافت سر چه شگفت — که از کلامِ خدا اکبری بخیره بیند

بنای کاخِ تو بهتر ز خلد هست که هست ‌ دران ز وسمهٔ ابروی حوریان زند

بباغهای قصور تو از سپهر رواق ‌ بصحن های ریاضِ تو از مجره چرند

شود مشابه تنزیل واجب التعظیم ‌ اگر نگار رهند اسمِ تو بپر زند
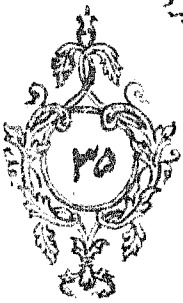
چسان نظیرِ تو باشد بعالم امکان ‌ که مامِ دهر نزاده است چون تو فرزند

طرازِ موی میانِ هلال کردارت ‌ ق ‌ بود قضای مجسم نه برق تاب پرند

بصیتِ سرعتشِ او آفرینش مضمون ‌ جدا شود بعدم از دلِ کمانِ خدنگ

تبارک الله ازاسپِ سبکروت که بود ‌ زمانه ثانیِ آن کوهرین لجام سمند

قمر رکاب و زحل هیبت و ستاره خرام ‌ سپهر گردش و شیر اوژن و صبا مانند

پرد چو رنگِ رخِ عاشقان بسوی عدم ‌ ز عالمی که در آن نام تازیانه برند

[illegible] ... بهتر تر — که هست طبع همایون تو دقیق پسند

نسیم خلق تو گر غالیه بیفشاند — برند بوی عبیر از عصاره ریوند

برون قلب تو حق را نداده اند نشان — فزون ز حب تو امری نکرده اند پسند

نشد مقابل روی تو مهر عالمتاب — عبیر صبح بمالید بر رخ هر چند

گدای کوی تو تا گشته همی پوشد — قبای اطلس گردون بجای خرقه ژند

رسد سکندر رومی به نکبت دارا — بیاید ار بحضور تو با فر و اروند

چسان به پیش تو آبی پذیرد گوهر — که رشحه کرمت عالمی به در آگند

بضعف تست عذاب ابو دهیم بمیان — به نول تست نشاط خلود هم سوگند

زبیم گرز تو لرزد روان گرشاسپ — زخوف رمح تو بیرون قالب دروند
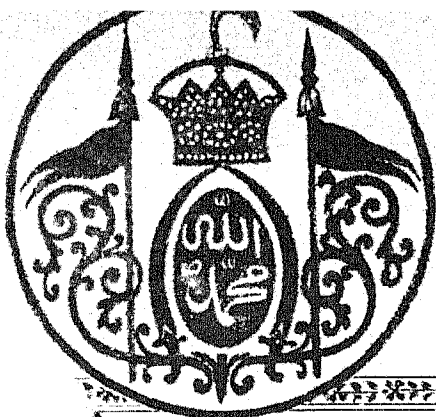
چو فیلسوف بگوید که عالم ست قدیم ❊ پی حدوث [illegible]

چرا بدر که دیگر زدم بروز جزا ❊ که بهر بخشش عصیان و لا تنی

برس بداد الا جان سید الثقلین ❊ که چرخ میکند از مدح خوانت صد آفند

چنانکه مدح تو فرمش نمیکنم گاهی ❊ تو هم تغافلی از حال من گهی مپسند

مرا رسان بحریم نشاط و عیش و سرور ❊ مرا رهان ز هزاران جفای چرخ و گزند

بماره تا که بنا افکنان علم و عمل ❊ پی حصول قصور جنان بجان کوشند

بسی کامله نقاب مرگ تا محشر ❊ کنند بنای حیات عدوت را چو کلند

زبان خامه نواب تو ثنا گوید ❊ بصد خلوص و دو صد حسن تا بزار آید
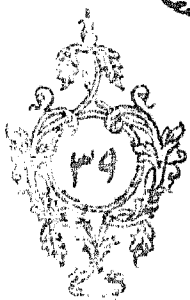
نعتیه

ای گیسوی عنبرت [illegible]	وی طرّه طرار تو چون ارقم خونخوار

از دشنه مژگان تو خنجر همه در دل	وز نرگس مخمور تو عالم همه سرشار
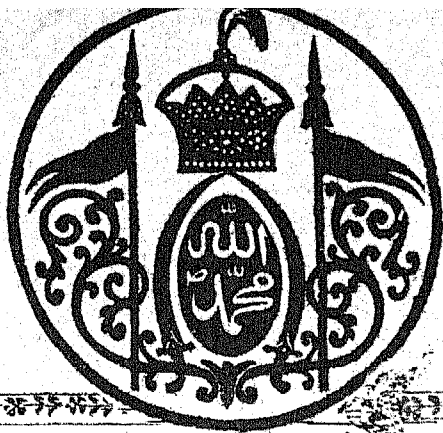
گیسوی تو آشوب جهان است معلّم	چشمت ادب آموز دو صد فتنه تاتار

خالی که فتاده است بر جنب خطت	حصنی است که بنشسته در آن زنگی سحّار

در سرو ندیده است کسی شاخ بلورین	ق	شاخی نشنیدم که بیارد ثمر نار

آن قامت و آن گردن و آن سیب زنخدان	اعجاز نما گشته بچشم اولو الابصار

یاقوت نخیزد که الا از دل کوه	ق	مرجان ندمد جز به ته قلزم ذخّار

وین طرفه که از حقّه عقیق و از پنجه زرین	این قاعده بشکسته کف دست گهربار

انجو به صباحی است رخ آینه رنگت	کو جلوه نما گشته میان دو شب تار

ای شوخِ جفاکار و جفاجو و جفاگر — وی کِ تنم خو[illegible]

تا چند گره در خمِ ابروی معنبر — تا چند لبِ لعل بزیرِ دُرِ شه[illegible]

از نهبِ شبیخونِ فراقت شده تاراج — سامانِ تحمل بدلِ خسته و افگار

صبحم شده چون شامِ غریبان همه تاریک — شامم صفتِ صبحِ قیامت همه آزار

روزی نبود تا نفرستی پیِ قتلم — صد خنجر و صد عشوه و صد غمزهٔ طرار

گاهی نگشادی برخِ من درِ مقصود — هرچند زدم سر زفغان بر در و دیوار

وقتی نزدی ساغرکی چند دمادم — روزی ننهادی سرِ انگشت بمزمار

ایدر که ز سوزِ غمِ تو گشته تنم داغ — ایدون که زبیدادِ تو رفته است دل از کار

از خد بفکن بهرِ خدا اشقهٔ معجر — بنما صفتِ مهر مرا جلوهٔ رخسار

[illegible] کن اشارت ... سوم شم بر از کیفِ می خندهٔ سرشار

[illegible] چو پرسش کنی از طرزِ لطفِ ... صد بار دهم شرح بتو حالِ دلِ زار

لیکن چه توان کرد که طبعت نماید ... بهرِ من دلخسته کهی فکرتِ تیمار

ای خاطرِ آزرده بیندیش ز خویش ... ور غفلتِ وی ایدلِ نادان هله هشدار

برخیز ازین ره که بسی نوحه نمودی ... از دستِ بلاهای غمِ غمزهٔ دلدار

پسند شود در نظرِ دلِ هندوی زلفم ... بگریز بظلِّ علمِ احمدِ مختار

شاهنشه با قدر و قضا نظم و قدر حکم ... دادارِ جهانگیر و جهان بخش و جهاندار

سلطانِ رسل خضرِ سبل سرورِ عالم ... فرقانِ هدی بدرِ دجی سیدِ ابرار

بر تارکِ او تاجِ فاوحی شده زیبا ... در نرگسِ او سرمهٔ مازاغ سزاوار

گر بادِ مسیحائیِ او در چمن آید | بلبل بپرد از بیضهٔ سربسته ...
از صورتِ او جلوه نما معنیِ وحدت | چون شمع که هست از تنِ فانوس
عالم بوجود آمده از ذاتِ شریفش | چون نقطه که گردشت نمایان خطِ پرکار
در بزمِ دل آرای تماشای جمالش | رفتارِ نظر تا بمژگان شده دشوار
نهیش چو کند میل باصلاحِ سوادِ | داؤد زداید ز صحف صورتِ ...
قارون بگزیند بعدم همتِ حاتم | همتش گذرد از سرِ باشش دم گفتار
چون مهر کند نغمه شود صیحهٔ ناقور | چون قهر کند نار شود نور در ابصار
بارد چو سحابِ کرمش بر سرِ ایام | دی ماه شود آب دهِ اردی آذار
شاها تو اگر حمله کنی بر صفِ اعدا | قند شود از رمیِ تو سر ... در هوا

اعضای عدوی تو میانِ شکمِ اُم — پاشند که نعرهٔ رزمِ تو بسیار

چشمِ علمت دوخته بر نفیِ بت پرست — قافِ قلمت کرده جهان حلقه بر کار

رمحِ تو همان خطِ شعاعی ست که بنمود — ز اسلام و طریقت بجهان جلوهٔ انوار

شمشیرِ کهرنگِ عدو خوارِ تو گویا — در بزم لبِ حور و چو مریخ به پیکار

شبدیزِ ترا باج دهد عقلِ فلاطون — شبرنگِ ترا پی سپر فکرتِ احبار

ضرغام و دم و ماه سُم و برق تکاپوی — مشکین تن و آهو روش و غالیه افشار

صرصر تک و سیلاب دو و رعد خروشی — جبریل پر و مه کفل و صاعقه کردار

عنقاست به پرواز و چو هدهد به تفحص — آهوست بجولان و پلنگی ست مصمم به

مرغولِ دمش پرچمِ منجوقِ سلیمان — نقشِ قدمش دائرهٔ کعبهٔ احبار

فی الجمله بجاهش چو بجنبد دمِ پویه — در لمحه ز ملکاتِ عدم آرد به [illegible]

گر وقتِ تکاپو نکشی زلفِ عنانش — چون سایهٔ تو محو شود [illegible]

وین معجزه طرفه که گیری چو زمامش — قوسِ قزحی شق کند انگشتِ تو سرپا

با موکبِ تو فرّ و ظفر کرده مواخات — با دانشِ تو حلم و حِکَم ساخته اقرار

هم مهرِ تو فرمانِ قضا ساخت مسجّل — هم مهرِ تو روی قدر آراست پیرا

هر قطرهٔ بحرِ کرمت ابرِ گهرریز — هر ذرّهٔ صحنِ حرمت مهرِ پرانوا

گر سیفِ زبانی نشود تیز بحجّت — دندانش نماید بدمی صوتِ مشیا

از هیبتِ تو بهرِ نوشیدنِ باده — لا هست پی باده کشان در دلِ خلّا

خوفِ غضبت می برد اسبابِ تعیّش — ترسم که برد از همه لذّتِ دنیا

تا بجاروبی حضرت کشن شعشعه خورشید — ترکِ فلک آویخته سر روز نگونسار

از خنجرِ تو در جسمِ فلک کرده بسی — وز وصلِ تو در جیبِ زمین نقد سمن زار

ایدون ندرد عاشقِ دلخسته گریبان — چون پرسش از رحمتِ تو دامن اقطار

مداحِ تو تا یومِ ابد روح مکرم — وصافِ تو از روزِ ازل داورِ دادار

سازد چو کسی میلِ تحریرِ ثنایت — خواهد که بمدحت بنماید رقم اشعار

اول کند اوراق ز افلاک مطرز — آرد ز مه کاهکشان پرگر و مسطار

آمد ز دهانِ خضر و خامه طوبی — لیقه ز پرِ روح و مقط از درِ شهوار

آبی ز رخِ حور و مدادی ز شبِ قدر — شنجرف ز لعلِ لبِ عیسی شکربار

وانگاه نگارد ورقِ مدح صفاتت — وانگاه کشد وسمه ابروی نگار

آندم بزند دم ز رقابت بجسی کو | گردید بفرمان نبیّ تو [illegible]

هان این چه سرودی قلم زمزمه سنجم | هشیار شو و دست ازین [illegible]

جائی که ثنا خوان تو هست ایزد بیچون | بیجاست کسی را سر آرایش اینکار

ور همچو منی کاه ز کیف می عشقش | در رقص درآید به ثنا بیخود و سرشار

لعل ست بکان بردن و یاقوت بسیلان | آموختن هدیه و شاهد سوی فرخار

شاها ملکا خسرو لاهوت جنابا | هستند غلامان تو بلقیس پرستار

هرچند که این دیر کهن منزل دنیا | سجن ست پی مومن و جنت پی کفار

اما ز ره مهر بحالم نظری کن | زین بیش نیم قابل رنجوری و آزار

تو رحمت حق هستی و نوّاب خطا بخش | کن بهر خدا آنچه ترا هست سزاوار

۲ سجن بکسر زندان

منقبت حضرت امام محمد تقی علیه السلام

هلالِ عید عیان شد بچرخِ مینا رنگ
مثالِ ابروی غنا بتانِ چین و فرنگ

فلک ز نقشِ طرب گشت تنگئ ماچین
زمین ز روحِ فرح شد بهار خانهٔ گنگ

بخانه خانه ز جوشِ سرور صد کلبانگ
بکوچه کوچه ز افسونِ سوز صد نیرنگ

شگفت نیست ز سحرِ نوای رود و سرود
که خیزد از لحدِ راستین آنه ترچنگ

بریخت دلبرکم طرحِ محفلی چو نگ
بکیش حاشیهٔ خاور کمر در زرنگ

بجاده جاده خذف گشت غنچهٔ عنبر
زبسکه لخلخه افشاند طرهٔ شبرنگ

زمین بوجد درآمد چو گنبدِ گردان
بلحن و رقصِ قیامت ادای لبر و شنگ

بکیفِ عیش ز سیمای ساقیِ سرمست
چکید جای عرق بادهٔ سبوی گلرنگ

فروغِ چہرہ شکند رابعۂ قندیل | ضیای [illegible] چین

ز بذلہ خوانیِ ترکانِ نغمہ خوان افسرد | ہزار نغمہ بمنقارِ صلصل و سارنگ

بشورِ زمزمہ رودکِ زن سپہرین | شن زرشنک شالِ کمانچہ لاغرو چنگ

بتانِ سیم سرین از نشاطِ رقصِ کجول | متاعِ ہوش ربودند از سرِ ہوشنگ

ہمہ بعشوہ و نیرنگ ظالم و سرکش | ہمہ بعربدہ و ناز توشن و سرشنگ

ہمہ بجوشِ مئ حسن محوِ شکرخند | ہمہ ز نشۂ جامِ رحیق مست و ملنگ

ہمہ بنازشن پای کوب و دست افشان | ہمہ باین غزلِ تازہ کشتہ نغزآہنگ

غزل

خرامِ نیست کہ بربود دل بصد نیرنگ | نبود ورنہ بہ از من بدہر فرہنگ

فرو چکد چو عرق از تو رنگ شوخیہا | شبِ وصال چو من در برت بگیرم تنگ

[illegible] زفتنه میبارد | زراهِ دور بمن شستِ آسمانِ دو رنگ

[illegible]مد آه نمودم قیامتی برخاست | نعوذ بالله اگر برکشم ز دل آهنگ

ز قتلِ همچو منی غم مخور ولی هشدار | که گشته از ستمت جا بهر دو عالم تنگ

مباد آتشی افتد بجسمِ نازکِ تو | گریز بهرِ خدا از دلم بصد فرسنگ

شکسته ایم سرِ محتسب بمینائی | ببین که شیشهٔ ناموس حق زدیم بسنگ

بصلح کی کند آهنگ عاشقان نوا | پری وشی که که آشتی سگالد جنگ

که سماعِ چنین نغمهٔ جنون انگیز | سکون و صبر ز جانم رمید صد فرسنگ

بدان صفت سر و پا باختم ز فرطِ سرور | که طبع از طربِ مدحِ شاهِ جم اورنگ

ملک سپاه و فلک بارگاه و مه پرچم | هلال ساغر و خور اسپر شهاب خدنگ

نهم سپهرِ امامت محمد ابن علی ‌‌ نهنگِ بحرِ مصاف و پلنگِ [illegible]
مهینِ تهمتنِ گیتی که از مهابتِ او ‌‌ فراسیاب حصاری شود به پیشِ پشنگ
فرو کشد بدهن از سماک تا به سماک ‌‌ اگر غبارِ مصافش فتد بکامِ نهنگ
خجل نمود جم و معن و کیو و آصف را ‌‌ به طمطراق و سخاو شجاعت و فرهنگ
فتد به قلزمِ زخّار اگر تفِ تیغش ‌‌ سمندری چمد از بطنِ مادهٔ خرچنگ
شکست و دوخت سر و سینه‌های نضر و جهاد ‌‌ یکی بضربِ عمود و دگر بنوکِ خدنگ
دهد فشار اگر پنجه آتشِ حوادث را ‌‌ برآید از دهنِ صور صد غریو و غرنگ
شریعتِ نبوی را بیانِ او شارح ‌‌ صحیفهٔ ازلی را کلامِ او سرهنگ
تو آن شهی که بتأییدِ عدل و انصافت ‌‌ عقابِ چرخ گریزد ز حملهٔ تورنگ

ای مساعی وقار ترا فلک میزان | زهی ترازوی تمکینت را زمین پاسنگ

ضیای افسر تو شعشعهٔ تجلی طور | فروغ چتر تو منور به بر جدی اورنگ

دم تو منور شینی اگر به سایه بید | ز شاخ بید دمد صد گل شید و شنگ

زمانه چهره ناشسته بد ز خواب عدم | که شسته بود وجود تو زینت افرنگ

رود چو قوت عقل تو در نکات غرا | شود مذاق فی عسکری مثال شرنگ

به عون عدل جهان پرور تو شیر ژیان | غزاله را شعاب جبال ماده پلنگ

نجاشی ار نخرد صارم سیه تابت | بخواب هم نکند رخ کهی بجانب زنگ

که غزا نماید چنان که گوید خلق | فتاده عکس رخ یار در می گلرنگ

تبارک الله ازان رخش برق رفتارت | نه رخش بلکه پری لعبتی ست چابک و شنگ

شکسته نعلِ سمش ساقِ عرش را خلخال | گسسته تارِ پی... [illegible]

فلک ز گردِ تکاپوش بوده است اسیر | زمین ز نقشِ سمش [illegible]

رود شبانه ز هر سو بپایین گردون | قدش چو سایهٔ او بر سرِ عجوزه لنگ

به پیشِ طاقتِ دستِ تو عرش پی خشخاش | به لعب در یدِ طفلان ترازوی نارنگ

ازان ز سبعه الوان پشت خوانِ سپهر | که چین بود ز خوانِ تو روز کی لالنگ

ز شکچیانِ عتابت کشند در زنجیر | پی شکارِ دلی زلف گر گشاید چنگ

کشید خامهٔ مصریِّ تو بوقتِ نگار | دو صد هزار خطِ نسخ بر سر ارتنگ

باحتسابِ تو چنگی نواز دارنهید | بقهرِ ترکِ فلک سرش ندهد ز خنگ

فلک جناب امیرا شهان بخشا | بکن شتاب بانجام و مساز درنگ

۵۳

شکچی بمعنی پاسبان عسس

ارتنگ نام صحیفهٔ نقاشی مانی برهان قاطع

[illegible] پرکار بسته ام محصور — به پنجهٔ مرض و درد و فکر و محنت و رنج

زمانِ موجهٔ عمر و رسان بساحلِ سُرور — که تنگ تصادمِ نجم نموده بس دل تنگ

بده سزای عدی مرا بقهر و غضب — بدانچه رستم دستان نمود با ارژنگ

شماره تا که دل افسردگانِ وادیِ عشق — گذشته اند ز نام و نشان و نسبت و ننگ

ستادگانِ حرمیت نگارِ نصرت را — شبانه روز بهر بر کشند تنگا تنگ

نعتیه

ژاله بارید چنان بطرفِ دشت و جبل — گز لگد کوبِ خزان گشت چمن مستاصل

قیرگون ابر به اوج ست و زمین سیمابی — گوئیا آن شام و سحری دست و بغل

از دمِ برد بپوشید سمندر سنجاب — سرد شد آتشِ افروخته اندر منقل

مزرع و دشت ز اسکوفه همی گشت چنان | که خورد غم نکس شهد رسد چو [illegible]
نبود هیچ عجب گر اثر بارش و برف | روی خورشید شود تیره چو رخسارهٔ [illegible]
منجمد نیست غدیر عدق راغ و چمن | پای امواج بسدی سوآهن شل
انجمادی ست بگلشن که نیاید بیرون | از مناقیر عنادل نغم شوخ غزل
شیر برفین شود از بر واسد چرخ برین | نقرهٔ خنک فلک اطلس گردد از جل
نطفهٔ نجم بزهدان فلک یخ کرد | نه فروزند گر از مهر درخشان مشعل
بسکه سجاده فشانده است دبور اوّل | زرد چون چهرهٔ عاشق شده صحن جنگل
صفت کاه ربا داده کشیده تشرین | از چمن سبزه و زردی بج نور و عسل
گلکان غنچه صفت گشته سرانگون | غنچکان چون گل پژمرده نزار و مختل

بیابان چون بدل جامهٔ سبز | سندروسی است بر گرتهٔ آبی ست حلل

بسکه روید ز خذلان خار بعالم چه عجب | گردد مژه بر دین نرگس به حلل

افسر لاله ربود از سر افغان بهمن | سینهٔ زهره شد از میکی کان منخل

روز موعود رسیده است مگر در گیتی | که بگلزار نمایان شده آشوب شلل

یا نموده ست قضا از پی تنبیه جسود | اثری از سخط و قهر شهنشاه اجل

دُرّ بحر عطا غرّهٔ سیمای صفا | قرّهٔ عین حیا صرّهٔ اسرار ازل

کهف دین شیر عرین عین یقین | مه نخل نور ازل شمس ملل نجم دول

مهر فر بدر ظفر خلد نعم عرش همم | فخر کل غیث زمان لیث زمن فرّ ملل

ماحی نقش ستم ماه درخشان کرم | احمد حامد محمود نبی مرسل

بخلافش سحر عیشش نماید تاریک
زو لایش [illegible]

ابر فیضش گهر افشاند بگیتی چندانک
پاک شستند دل اشقیا [illegible]

مهچه رایت فرش قمر شام ابد
شقه بیرق جاهش شفق صبح ازل

مهر رایش بدل روز رود از بفلک
چهره شمس بچرخ شود مستقبل

دست او بسته حلی چون ازل عالم را
جلوه شاهد تکوینش ازان روز احل

گر یک اشپه برود بر سر حساد چو مهر
سلک فوجش بنماید ز خط دسر اطول

آن فریدی وحیدی که بر آت چو او
کس ندیده است نمانند ترا جز احول

طوطی طبع تو آنجا که سخن گو شود
آب کوثر بچکانند ز تخم حنظل

آن ساقی نهی تو چنان عشوه فروش
که شش بهر جهان در خماری صندل

وقتِ رفتن بفلک شکلِ دعای مقبول | دمِ رجعت [illegible]
اثرِ نالهٔ قیس از دلِ لیلی برود | گرفت زلزله از ضرب [illegible]
زر روانیش چو از لال سوالی سازند | بسر آید سخنش [illegible] یکایک مفصل
آن خدیوی که زعونِ تو بی صیادی | بر نسرِ فلکی کبک گشاید چنگل
لامکان پیشِ شبستانِ تو چون پیغوله | عرش از کرسیِ قصرِ تو زمینِ اسفل
شپره کاخِ رفیعِ تو چو مرغانِ سپهر | آشیان ساخته در طارمِ این هفت قلل
در کفِ رادِ تو گوهر بنماید مانا | در نظر خوارتر از عقدهٔ ما لاینحل
ماندی تا به ابد سرِ احدی تفصیل | حق بخردی اگر از ذاتِ تو شرحی مجمل
غیرتِ وادیِ این شن این تیره رباط | تا بر افروختی از دعوتِ خلقی مشعل

چاکِ منه خود بمدینه بفرست و بر او | دستِ خود بهرِ دعا بر در [illegible]

تا دهد زلفِ قمر بوش شمیم جان بخش | تا کشد پرده ز رخ شاهد [illegible]

صد جهان خلق نماید چو قدیر خلاق | از تو تکمیل پذیرند بعلم و بعمل

مدح امیر المومنین حضرت ابابکر صدیق رضی اللہ تعالی عنه

خاور خدیو کرد چو در باختر مقام | آمد بہ حجلہ گاہِ فلک نو عروسِ شام

مہ برنشست انکه بر نقرہ خنگ چرخ | با لشکرِ نجوم بصد فر و احتشام

تازد چنان که لشکر مومن باشقیا | زانگونه تاخت فوجِ ضیا بر سرِ ظلام

از کیمیای تابشِ انوار بر گرفت | صیدانِ آسمان شبه شکلِ سیم خام

از بسکه گشت جلوه فگن شمسه قمر | تا بید طور تجلی چو گنبدِ رخام

[illegible] جمال ریخت	شان شگوفه‌های جنانی ز ابتسام
از شبنم صبا نم آلود شد چمن	هرکوم گشته باد صبا را اگر مشام
شد چرخ در تجلی و حلل چون بساط خلد	وقت نشاط هست کنون ای مه تمام
در غنچهٔ لب تو نهان سحر سامری	وز سرو قامت تو عیان فتنه را قیام
زان غنچه بوسکی ده و زان سرو [illegible]	زان پس شراب ناب صبوحی فکن بجام
آن آب آتشین مصفای لعل‌رنگ	آرام جان و قوت دل قوت مشام
آن قهقهه که چو بریزند در قدح	گردد ز نور جلوهٔ او عقل مستهام
آن می که قطره چشید از طفل شیرخوار	آید برقص در بر و آغوش باب و مام
آن راح دیرسال که گر بوی آن	یاد آورد بهفتم سر مست بام و شام

آن می که می نگوید او راز روی شرع | ام الخب[illegible]
یعنی رحیقِ صافِ ولای کسی بده | کایزد بصوت او به نبی [illegible]
دیهیمِ قیصر و تاجِ خلافتِ سریرِ دین | منجوقِ عز و چترِ شرف افسرِ عظام
عنوانِ قسمت و دبدبه سرخطِ کرم | طغرای جاه و شوکت و دیباچهٔ نظام
زیبِ حطیمِ حلم و حیا کعبهٔ هدی | شمعِ حریمِ مجد و علا قبلهٔ کرام
طیارهٔ محیطِ شرف لنگرِ وقار | عمانِ جاه و دولت و ینبوعِ احترام
دستورِ اولین رسول و رفیقِ غار | بوبکر صادقِ زمن و فائقِ انام
آن داوری که چون بخلافت قدم نهاد | بغنود طفلِ فتنه به آغوشِ انتظام
جوشان شدی چو آبِ نوالش بجوفِ ارض | قارون مثالِ ماه بگردون دمی خرام

[illegible] ش شود نجات — آید ز کعبه بر در او بهر استلام

[illegible] بوی گلک او برسد در مشام شیر — ریزد چو آهوی ختنی مشک در کنام

نخ نخ بآن جنیبت گردون مثال او — کو راست سرج از مه و از کهکشان لجام

وه وه چه اشهبی که بتندی و خوشروی — از رائض قضا نشده هیچگاه رام

چون فکر بس سبک رو و چون عقل دور رس — چون وهم تند و چست چو اندیشه تیز گام

چرخی ست وقت گردش و ارضی ست در ثبات — برقی ست در تکاپو و بادی ست در خرام

صرصر ز جست و خیز وی آموخت چابکی — دریا ز رفتنش روانی گرفته وام

در دم ز سیر عرش بمقام دنی رسی — گر دست پاک تو نه کشد از ادب زمام

آن رستمی که روز وغا در مصاف تو — چون طفل نی سواره نمایند زال و سام

از نعرهٔ تو نطفهٔ دشمن ز بطن اُم — زانس...

در دست حق پرست تو تیغی است بیمثال — الماس رنگ و پاک گهر...

در حیرتم که لازم و ملزوم چون بود — باید چو جسم و صورت از تیغش انقسام

بی آب و دانه گشته حریفان ز ترکشش — زین رو گرفته شکل هلال مه صیام

چون بود بود چرخ حرون پس بحکم تو — از کهکشان نمودند او را لگام

نسر فلک نیارد بر سر پریدنت — تا تیر و خنجر تو بر او دانه است و دام

بی جوشش ولای تو موهای تن گزند — اجساد دشمنان ترا صورت هوام

بحلاج دهر باز داکر بازی خرد — عقل تو ز فنون فی جوید چو شاه مقام

در قصر احتشام تو از عرش سایبان — بر باب احترام تو از آسمان قوام

[illegible] ... رم — بیند اگر کسی رخ خوب تو در منام

[illegible] ... ن — مشاطهٔ نوال تو بر رخ کشید لام

[illegible] رخ چشم بد از گیسوی نهان

آن کیست کز سخای تو محروم مانده است — کو آن کسی که نیست ز جود تو شادکام

ریزد گلاب فضل تو بر روی انس و جان — بارد سحاب بذل تو بر فرق خاص و عام

باشد که این مدیح سرای تو نیز زود — گردد ز رحمت و کرمت فایز المرام

روزی بلطف مهر بحالش نظر کند — تا همتش ز بخت دژم گیرد انتقام

تو سرور جهانی و نواب نام تو — بر آستان دولت تو کمترین غلام

تا عشوه را بغارت جانهاست نازشی — تا غمزه را بجرم دلهاست اهتمام

تا دلکش ست خندهٔ خوبان عنبری — آرد ز تار زلف بتان تا صبا پیام

اعزازِ تو چو قدرِ نبی با دلِ ابرار | ...نجه

خلاقِ جسم و جان بهرِ روحِ پاکِ تو | ...هر شام و بامداد فر...

منقبت امیرالمومنین اسد الله الغالب حضرت علی ابن ابیطالب علیه السلام

گلعذارِ نوبهاران جلوه گر شد در جهان | می‌سزد نالد اگر رضوان چو بلبل در جنان

نوبهار آمد عجب نبود که چون ابرِ مطیر | باده‌ی خُلّر ببارد در شیشه و برگ رزان

نوبهار آمد کنون از کثرتِ عیش و نشاط | جای زهره زهره خیزاند نهالِ گلستان

نوبهار آمد شگفتی نیست گر هر بلبله | باده ریزان گشته اند بساغرِ آیینه سان

دور نبود از فیوضِ بادِ نوروزی اگر | سر کشد از نخلِ ماتم شاخ و برگِ زعفران

توده عودِ قماری سوخت در نارِ حسد | تا نسیمی برگشاد از غنچه‌ها صد عطردان

[illegible] زین ... — لاله زاری از شرار و سنبلستان از دخان

... بلا گر چرخ بارد باک نیست — زانکه بر گیتی پرند ابر شد برگستوان

ق

فصل بوقلمون و ریحان شد چمن بازار چین — ابر رنگین جلوه گر دید از هوا گوهر فشان

این چو صوفی دلق رنگارنگ میندازد بر — وان چو مستان قدح آشام میسازد فغان

اشک ریزد وامق ابر بهاری از هوا — می چمد عذرای نرگس بر زمین دامن کشان

لحن داودی صوت [illegible] — از صدای مرغ صبح و از نوای زند خوان

از ورود فروردین مشاطهٔ خرم بهار — داد انگار زهره را حلّهای پرنیان

همچو زلف دلستان پرپیچ و تاب افتاده است — گیسوی لبلاب بر دوش نهال ارغوان

سبزهٔ شاداب را بر تن لباس عبقری — غنچهٔ نوخیز را در سر شمیم ضیمران

یا نسیم از عکس شفق لاله زد داغ جنون — آب ز...

از شقیق بهمن کون شهر با بستان — مرغزار دشت را بخشید...

خسرو فیروزانه نوروز با خیل بهار — منهزم فرمود جیش دی و سپاه مهرگان

از تلالای پرند برق تاب شاخ گل — بادل پر خون سپر انداخت سپاه خزان

ابر کحلی رنگ نیسان بر فلک آمد پدید — چون غبار موکب شاهنشه جم پاسبان

شهریار ملک جرأت حصن اسرار حکم — مسجد اقصای عرفان کعبه امن و امان

بهمن تخت خلافت سام ضمار قتال — خسرو آفاق گیر و رستم خیبرستان

رافع اعلام عرفان دافع اسقام دین — قامع بنیان کفر و شافع اسلامیان

مبتدای حلم و جرأت منتهای عز و جاه — مطلع دیوان شعر کت شاه بیت عز و شان

[illegible] نبوی شرع — نوگلِ فردوسِ هستی نونهالِ گلشنِ کان

[illegible]کان مشهر لشکرِ حلم و وقار — گوهرِ بحرِ علا ینبوعِ برّ و امتنان

آنکه تاز لافتی بر جبیس اوجِ اتقا — شاهِ مردان ساقیِ کوثر امامِ انس و جان

آنکه بنشاند حسام و رمحِ او روزِ نبرد — وقتِ ضربِ اولین صد فتنهٔ آخر زمان

حلقهٔ پیچانِ کمند و برقِ رخشانِ خنجرش — پیچد و سوزد گلوگاه و دلِ فغفور و خان

قدِّ موزونِ لوای عسکرش طوبی نژاد — مهچهٔ زرین درفشِ فوجِ او حورا نشان

از نهیبِ عدل و انصافش عجب نبود اگر — فتنه از خوابِ گران سر برندارد جاودان

گر سوال از مدحِ او سازند از لالانِ دهر — هر یکی چون بلبلِ سدره شود شیوا بیان

از درخشِ صیقلِ او رم نماید شیرِ غاب — وز هوای گرزِ او شکند کمر پیلِ دمان

هر کسی گیرد ز روحِ سنجر و دارا خراج | گر هما [illegible]

کشتیِ قهرش اگر لنگر زند در بحرِ رزم | موجِ طوفانِ فنا برخیزد از [illegible]

همتِ او نامِ حاتم کرده از آفاق محو | جز آتش نگذاشته از پورِ دستان داستان

ای خدیوی کز نهیبِ عدلِ تو کبکِ دری | بی خطر در پنجهٔ شهباز گیرد آشیان

ذاتِ تو در هر دو عالم هرچه جسته یافته | جز نظیرِ خود که او گشته بی نام و نشان

مردمان خواهند گر امری خلافِ رای تو | نطفه بگریزد ز صلبِ هر تن از پیر و جوان

سقفِ ایوان ترا باید قبادی سپهر | گنبدِ قصرِ ترا زیبد قباب از فرقدان

در جبینت عقدِ پروین جای بلورین مثال | در سرایت مهرِ خاور لشکرِ گوهر نشان

چونکه حشمت تو موسی عمران صفت | فلک در بارجاهِ تو سلیمان آستان

... در کلام — نطق را میگشت عارض علت عقد اللسان

... اندکی عینیت نقش نگار کاف و نون — نوحه مرگ جوانی میفرستد ارمغان

که شود محراب کعبه که در بیت العتیق — چون بگاه رمی گیری چله چاچی کمان

قطع سازد مشرکان را ذو الفقار تو مباد — برد از دل رشته امید وصل عاشقان

رحم تو آن مهر عالمگیر رخشان را بنام — خشم تو آن برق بتاب رعد و گش را افشان

و لدل زرین رکابت هاله سم سوسن عذار — نرگسین چشم و بنفشه طره و سنبل عنان

نخلچه مالد غبارش بر رخ رخشنده ماه — نور می بخشد بجام او بسلک کهکشان

سم او در خون اعدا چار مهر اندر شفق — پیکرش در هفت صف چون رستم اندر هفتخوان

خبر دم عنبر شاش هیچکس کاهی ندید — بحر اسود موجزن در وسط دو کوه گران

سرعت وهمی شری تا تیر بخشیدی اگر | پر زدی ... [illegible]

عزم تو تعمیر گشته از پی آن برق وش | حزم تو گردید بهر پای بدن

پیش جبریل امین بهر تیمم می زند | هر غباری کز جولانش رود بر آسمان

لوحش الله زان همان سعد فیروزان که تو | با سپاه بیکرانه تاختی بر نهروان

طول فوجت میمنه از خاوران تا باختر | عرض لشکر میسره از باختر تا خاوران

واندران پولاد پوشان چون فلک مریخ چشم | در میانش غازیان چون اژدر آتش فشان

شرزه شیری عنان پلنگ شیر پوش | زنده پیلی نیزه ران هر یلی زور آوران

بسکه خونها ریختند از دشمنان روسیاه | جسم ها گردید بیجان روح ها بی خانمان

بحرها پر شور زاب صیلم الماس رنگ | کوه ها در زلزله از ضرب کوپال گران

۵۵ خاوران یعنی خاور یعنی مشرق الف و نون زائدست
۵۶ باختر یعنی مغرب
۵۷ پولادپوشان کنایه از مبارزان
۵۸ شرزه چیره مرزه خشمگین
۵۹ ببر ... از پوست گوران ... که رستم در جنگ می پوشید ... ببر بیان

۷۴

[illegible] ن نوک پیکان آن کما | جوی‌ها در جسم از سیلان مغز استخوان

تیرها گشت از برای صید مرغ جان عقاب | نیزها گردید بهر گوی سرها صولجان

از خدنگ و ناچخ و سپر پاش و خشت و پیلبا | وز حسام و خنجر و شمشیر و زوپین و سنان

آنقدر گشتند تا در نزد تو زنهار خواه | هادم اللذات مضطر از فلک آمد دوان

افعی پیچان کمند از بسکه شد عنان گیر | چون کمان خم گشت در وصیه جیو دو دشمنان

از غو شیپور بوق و شندف و طبل و نفیر | پنبه از خورشید و مه در گوش کرده آسمان

عشرت آباد جهان گردید چون بیت الحزن | کافران از عشریو و مسلمان را ز افغان

منهزم گشتند پایان جنگ اعدای لعین | شد سپاه غازیان از فتح و نصرت کامران

شد بغارت اشتر بختی قطار اندر قطار | نهب بردند اسپ تازی کاروان کاروان

حقه در توده یاقوت صره سیم و زر | کوهرین شکوه و سیمینه ...

هم کنیزان مسلسل طره آهو نکاه | هم وشاقان مشعشع عارض غنچه دهان

بسکه در ناورد که شد حمل پیلان سیم و زر | رایکان رفت آبروی شان کنج شایکان

پادشاها آن توئی کز دست بحر کوهر بار تو | چون کف سائل تهی شد مخزن دریا و کان

آنزمان زیبد اکر بر بخت خود نازد فلک | درجهان پیدا نماید چون توئی صاحبقران

جلوه می افکند شمشیرت اکر روز ازل | تا ابد کاهی نکشتی وصلت جسم و روان

کر نبودی شاخسار نیزه های لشکرت | دائما می ماند شهباز ظفر بی آشیان

نار را افکند خشم تو بصد تاب و تب | خلد را بخشید خلق تو بهار جاودان

کمترینه خادمت بخشید تخت خسروی | کمترینه چاکرت بدهد کلشن کیان

…ت ذات پاکت … الهی ق از عدم این شانزده سر گز نکردی عیان

جاه و حزم و فر و جود و مهر و خلق و عقل و فهم
علم و حلم و بذل و فضل و عزم و جزم و عز و شان

گاه تحریر صفاتت از وفور خرمی
خامه طاوسانه رقصان میشود اندر بنان

آن توئی کت رستم چرخ برین تا دیده است
وین منم کز درد و غم چون زال میباشم نوان

آن توئی کت مایه هر دو جهان باشد عجیب
وین منم کاندر متاع خویش دارم صد زیان

می نگویم جز ثنایت مدح افریدون و جم
می نبینم جز درت باب قصور قیصران

از وفور عشق تو در خانهٔ پر نور دل
می ندارم هیچکس را غیر مدحت میهمان

دعوتم کن از نعیم عیش و عشرت یا علی
تا بکی اندوه مهمان باشد و من میزبان

از هجوم کلفت امراض و آشوب فلک
گشته ام چون ماهی بی آب بر بستر تپان

[illegible] بن بمیان زمین و آسمان حضرت امام مهدی دین حب الامر ... علیه الصلوة والسلام

علی الصباح که صورت‌نگارِ کن فیکون
کشید نقشِ سحر را بلوحِ آینه‌گون

مشاطهٔ قدر از تابِ آفتاب و شفق
فکند بر رخِ گیتی پرندِ بوقلمون

کناره کرد ضیا از کواکبِ انجم
چنانکه رنگ ز رخسارِ عاشقِ محزون

خدیوِ روم بیک جنبشِ طلیعهٔ صبح
نمود صد حشمِ زنگ را ذلیل و زبون

به تیره قعرِ یمِ باختر نهان کردند
لآلِ ماه و کواکب چو مخزنِ قارون

نسیم عطر دم و شبنم گلاب سرشت
شگفته ساخت ثمر را چو چهرهٔ ذوالنون

بسرخیِ شفقِ بهرمان مثل نما
گرفت غنچه ز پرتوِ مهر رنگ زیتون

شکسته چرکِ جبور و سهر و صد شاهد
نهفته رو به نقاب خطا و صد خاتون

بتافت از غرفِ قیر روی خورشید گویی | ز بطن [illegible] نمود

بسبزه‌زارِ مطرّز از قطره‌ها شبنم | فکنده لولوی لالا بفرش معلاو

بلحنِ باربدی بلبلان شاخ پرست | دمیدن بر دمِ داود صد هزار افسون

باهتزاز نسیم سحر تنم تا که | ز خوابِ ناز گشاده دو نرگسِ میگون

حریف نوم شکسته صفوف غمزه و ناز | خمارِ دوش پریشیده زلف غالیه گون

نگینِ جبهه او نقش کبریا و سطوت | فتینِ عارضش آماده سر افسون

تکلّمِ لبِ جان بخشش و بیجهان مخمر | نگاهِ عبهر صیاد و یک فلک افسون

بپیچِ ارقمِ خونخواره‌اش تنم شد آر | بنیشِ عقربِ جراره‌اش دلم شد خون

کشید فاره و بنمود در جاک لعلش | ضیای دهر فروزه لآلی مکنون

[illegible] ع خمار | خطاب کرد بمن با عتاب گوناگون

چه گفت گفت که هی هی بخیز و زود برو | چه گفت گفت که هین هین شتاب کن ابدون

بیار میوه و مینا و باده و ساغر | بزن چغانه و سازنگ و تاره و قانون

بنوش راح مصفا و لعل آذر فام | به نغمه که بجنبد ازان زجا هامون

همین دو لحظه وصال مرا غنیمت دان | بیک و تیره مپسند از گردش گردون

زبس شتاب نبوده دم از پی فرمانش | بدان رسید که جانم رسد ز تن بیرون

ز جای جستم و سامان عیش کردم جمع | بنای نوش نشستم بساعت میمون

پیاله دادمش از خنب خون لعلی رنگ | که هست روح فلاطون بخم ازان مدفون

موثر یکه چو ریزند قطره اش بر بن | چکد شراب تبرزد ز شاخ افلیمون

مقوی تن زار و منقّی اعضا — کفیل [illegible]

اگر ز دُردی آن جرعه‌ای چشیدی کی — نمی‌نشست بخم خمول ا[illegible]

من از برای صبوحی ردیف او گشتم — بسنده‌تر ز پس آوند چامهٔ موزون

پس از کشیدن ساغر چو مست باده شدم — گشاد چهره هزاران حقائق مخزون

گذشت فرق خیالم ز ساق روح امین — رسید پای طلب بر تبارک قارون

نظاره کردم چون روی حوریان جنان — درون کسوت الفاظ صورت مضمون

تبارک الله از آن معنی لطیف دقیق — تبارک الله از آن لفظ از سحر مشحون

که بود چون شهب تابناک جلوه‌نما — که بود مثل مدیح خدیو کن فیکون

دبیر چشم منشی قضا و قدر — وزیر شاه نشان شهنشه بیچون

...م رسل — به پیشوائی او ثابت و قویست کیشون

...کی پی ترحیب شرع او زردشت — برون جهند ز لحد چون شرار از کانون

از و جهان ستمهای دهر در راحت — از و زمانه ز آشوب فتنه ها مامون

وزد چو صرصر قهرش به نطفه تشبیهی — اجنه سر بکشند از حجابهای بطون

به آبیاری انعام او شود پیدا — مذاق آب خضر در عصارهٔ افیون

کسیکه ساخته لعلش بصنع او نام — که نقش زد بسر باب عدم دو سوره نون

سپر بدستش در صف دشمنان نهی — قرار مردمک چشم در میان جفون

ایا کسی که بیاد و قار و تمکینت — کهی نریزد آبی ز کاسهٔ وارون

ز برق تیغ تو در چشم خور نهد پیدا — ز باد گرز تو در دهر اشاعت طاعون

درخش نیر شمشیر تو بروز نبرد | [illegible] پراگند [illegible]
بضرب گرز تو ریزد جمال کهنهٔ واثق | بزیر سقف فلک گر بود به [illegible]
زهی ستانه جاست که نیر اعظم | شود شبانه بمغرب برای سجده نگون
بود سکندر بخت تخت جم املاک | کند جلال تو شغلش بفر افریدون
جمال لیلی کلکت اگر ببیند تیر | کمانه پشت شود همچو قالب مجنون
خیال نهب شبیخون عسکر قهرت | رباید از دل روئین قرار و سکون
ز قطره جهد بجهان شرار جحیم | رود چو آتش عنف تو در تک جیحون
کمال کثرت هستی چو سر زد از صانع | جمال وحدت و تجرید بر تو شد مفتون
نقوش وصف تو سر لوح سورهٔ توریت | رقوم مدح تو طغرای صحف انگلیون

زدم بدستِ تو نادیده دستِ بیعت را / گواه ... بین

دعای خیر بفرما بحقِّ من تا چونک / شوم بعیشِ مخلّد ز فیضِ تو مقرون

بروزِ حشر شفیعم شو از کمالِ نوال / که تا بود بمانم ز لطفِ تو ممنون

چگونه گنجد در حجلهٔ بیان زیرا که / مخدّراتِ صفاتت بود ز حد افزون

محال هست کمالِ مدیحِ تو آن به / که مدح ختم کنم بر دعای تو اکنون

ستاره تا که پریزادگانِ قاقم پوش / کشند بر سرِ خود خمارِ گوهرگون

مدام تا که بمالند خونِ عاشق را / حنا مثالِ جفاخوگرانِ آتشگون

شموسِ جاه و جلالِ کمینه خادمِ تو / بود از صدماتِ کسوف و نقص مصون

کشند طالعِ خصمِ ترا بحکمِ قدر / شکنجیانِ قضا در شکنجِ نه گردون

٨٥

آذین کاخ ازرقی فسر خداوندی تقی
سخن [illegible]

شاهی که افراز علم اندر عرب کرد شام
دیجور خندد در عجم تربت [illegible]

خورشید عکس روی او گشته زحل هندوی او
سرپای کین کوی او سرچشمهٔ شهد و لبن

از فیض او بینی عیان شکفد میان گلستان
لعل بدخش از نار وان مهر درخشان از نارون

قندیل مه چار حد روشن ز نورش تا ابد
شمع خور از مهرش بود آذین این مرد لکن

با لطف او طوف حرم نهر اسد انشا رحم
بی التفاتش بشکیم بگریزد از صوت زغن

یکسوست اکیف کذا طبعش هنگام عطا
خالی بود وقت سخاوتش لفظ لا و لن

تیغش بکف در جنگ بین صد سحر و صد نیرنگ بین
گل چهرهٔ او زنهار بین این روش آن ماه تن

در عهد تو درد سبو ریزد چو رندی در گلو
گردون نهد بر فرق او سرپایک آشوب فتن

... ح را — بفرستد فتح و راحت را ز غیب چون سلوی و من

... ن عرض مدعا بر آستان تو شها — آرم پی نذر از دعا لولوی خوشابی ثمن

تا صوفی پاکیزه دم کرد برای سجن خم — تا بر جبین صبحدم صندل بمالد برهمن

تا در جهان بعد شرق از قمری شرر شفق — انجم بمیدان عشق تا زند با انداز و فن

از مهر تو با صد فرح گیرد محبت ترح — در دست از عشرت قدح در چشم از راحت وسن

در قهر تو دارد عدو در قوه و جسم و قلب و رو — خنجر زبان ملتق کلو نشتر روان ابرو سفن

منقبت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام

الا ای بت توسن قد تند و بدخو — برفتار کبک و بشوخی چو آهو

فروغ رخانت کلمع الدراری — بیاض عذارت چو اصباح مینو

دو صد فتنه در چین زلف پر چین ‌‌ نهرا...

ندیده کسی در فضای دو گیتی ‌‌ چه آن خط و خال و چه آن چشم...

بکف قوس عنبر گرفته دو کافر ‌‌ بکلک از سیه نو نشسته دو هندو

لبت حقه لعل و در حقه دارد ‌‌ درخشنده الماس و ناسفته لولو

بلورین زنخدان تو چاه بابل ‌‌ نهان در تکش یکجهان سحر جادو

خط سبزت لای نفی ست یا نه ‌‌ و یا رسته در مهر و مه شاخ شب بو

سمن جبهه شبنم عرق چشم نرگس ‌‌ رخت گل لبت لاله بالات نازو

کف آفتاب و شفق رنگ حنا ‌‌ و یا شد زر اندود سیمین ترازو

سرین فربهی مثل بخت سکندر ‌‌ میان لاغری همچو دشمن

…ج کردن — سمن ساق و پستان دو سیمینه باقو

…صورت تاک بر سر چرخ گریان — بغمز تو آفاق گشته پرآشو

ازاندم که نظاره کردم رخت را — نمانده ست بر دل مرا هیچ قابو

تنم چاک سر تا قدم چون صنوبر — زبانم چو قمری ست سرمست کوکو

گذشت آهم از سینه هفت گردون — رسید اشکم از دیدن ام تا بزانو

شبان از تب فرقت تو به بستر — تپم مثل سیماب پهلو به پهلو

جهد جای خون از رگ من شراری — بسوزد طبیب ار گشاید سر ارو

دمد صور از نالهٔ من بهر جا — قیامت شود از فغانم بهر کو

همی گشته اندر خیال دو لعلت — اوتاقم چو بیت الحزن از هیاهو

٩٦

اگرچه همه ظلم و جور جهانی | ولی مهر ...

ندارم ز تو دوستتر هیچکس را | ندانم ز تو ماه را بهتر

مگر مهر آن خسرو دین و دنیا | مگر طاعت آن شهنشاه دلجو

امام جهان جعفر ابن محمد | که از هیبت او هست آفاق مملو

قد بر دمن گر غبار سمندش | شود مشک چون نافهٔ مشک کلبو

ز عدلش بهم حال جمیل و شبینه | شن عاشق یکدگر مار و راسو

بضرب عمود گران وقت هیجا | کند منهدم شنب این سنبرو

یلان سپاهش چو دارا و بهمن | جوانان خوشش چو دستان و کاکو

ستمها بهنگام طلعت رباشد | پرستار او گر بزین شاه بانو

...گردون | گریزد سراسیمه زآوای تیهو
...ای که از جلوهٔ ذاتِ پاکت | وجوبی بامکان شده هم ترازو
بامدادِ عدلت توان نزالی | دیت میتواند گرفت از پلاکو
زعونِ تو ضرغام پولاد برتن | براتِ غلامی نوید به آهو
بروزِ وغا خصمِ تو در کمندت | نماید بدانسان که در تار تندو
چو از قهر بینی به سهراب و نیرم | چکد چون عرق نطفهٔ سام و برزو
پرند آوَرَد برق تابت ربوده | تلألؤ ز آتش روانی ز آمو
پی نصرتِ مومنان ابر نیسان | برای رگ جانِ کفار نیسو
الا ادهمِ تو که گیتی نگرده | همین چرخ را اندر آتش تکلتو

گران پشت فربه تن و آهنین سم	سبک روح ... [illegible]
رکابش بود پر گرِ خان ترکان	نعالش شود حلقه گوش سنقر
چو خور در حمل یا بگردون مسیحا	نمانی به پشتش بوقت تکاپو
اگر از سرِ مهر بینی پذیرد	خذف همچو در هزاران تلالو
به الطافِ تو زائرانِ حرمیت	زنند از تفاخر به افلاک اردو
کمینه کنیزت فرنگیس و شیرین	کمینه غلامِ تو پرویز و منکو
نفورِ تو مهلک ولای تو شافی	عتابِ تو زهر و جنابِ تو دارو
ثنای تو میکال را نقش جوشن	مدیح تو جبریل را حرز بازو
عدو چون صفاتت بپوشد گز	چو شد رخ مهر پر پرستو

[illegible] نحوست — که کاهی نشد در حریم تو جارو

ز عنف تو گردد دل خان چو زن — ز خلق تو گردد خس و خاشه خوشبو

بلا فدعد و در حضور تو بیجک — که سرپنجهٔ عرش تابی به نیرو

به یرلیغ جاه تو طغرا اتابک — مدیح تو با بسمله در تکافو

شماره شود همسر کفر ایمان — نسازی خطاهای من چون معفو

کند عالمی در جنابت تظلم — برد یک جهان در حضور تو عفو

کریما کن انصاف با صد ترحم — که در فیض عامست خوی تو ممنو

بماند تا چند گریم که اکنون — شده چشم من رشک رود قرا سیو

من و جوش آزار و امراض و کلفت — دل و نهب و رنج و کدورت زیرسو

امیرا بانعام چندین مدیحه | زاحسان ...

که با عجز در پیشگاه محمد | کنی عرض حالم باداب ...

دعایم رسان تا بباب اجابت | گناهم زآب شفاعت فرو شو

الا تا تبسم زند گاه تبسم | ترا ود چو شبنم ز لعل سخنگو

الا تا که بخشید چون موسی کلیم | جگر تفتگان حسینان مهر

ببیند از دایزد بفردوس هردم | برای تو بنیاد یک خلد مشکو

برآهنگ نواب ای همنشینان | زمستی بر قصید تا حشر و صلو

نغز آفتاب بمنقبت حضرت امام موسی کاظم علیه السلام

چه چیز نیست ز آیات بینات الهی | که هست پرتو نورش فروغ عارض ...

… سلیمان وار
به شب چو یوسفِ مصری فتد به چاه

مثالِ پادشهان جلوه گر شود بسریر
ولی نه فوج و حشم دارد و نه بنده و جاه

گهی نباز بپوشد ز عصفرین کسوت
گهی ببر بکشد چست لعلگون قبا

ز صیقلش رخ گیتی چو آینه روشن
بفر قش تن غبرا ز رنگِ قیر سیاه

رود بسجن چو زهادِ صاف دل هر شام
کشد چو مسکیں مخمور سر به بیگاه

وصالِ یافتگان ز غیابِ او خوشدل
ستم کشان بفراقش اسیرِ ناله و آه

نظام عالم امکان بتاب او مربوط
قوای نشو و نما زو است در شب و بیگاه

فلک بدوریِ او مثلِ عاشقانِ حزین
شبانه اشک همی ریزد از ستاره و ماه

مدام می بدرخشد بسانِ فیِ حمیل
شود سیاه چو موی شبینه در بیگاه

از و ثمار حدائق چو کام جان شیرین | از و س...

بسان مهر شه جن و انس عالمگیر | چو عقل سرور ملک و ملک ملک بلند

فراخ رتبه و عالی نژاد و والا شان | جلیل مرتبه و پاک دل خدا آگاه

بهشت پرچم و طوبی علم مجره نشان | شهاب بیرق و مه سنجق آسمان درگاه

امام موسی کاظم نظام شرع مبین | عمید ملت و دین خسرو ستاره سپاه

که شفاعت او زاهدان برستاخیز | ثواب را بفروشند در بهای گناه

بآبیاری میراب رحمت عامش | دمد ز خار عداوت نژاد مهر گیاه

بانتظار شفاعتگری او ز ازل | نهاده رحمت رب غفور چشم براه

خلاف طاعت او گر سری بجنباند | کنند ترک فلک را بقصر تخته کلاه

[illegible] جاهِ تو [illegible] | که نظاره ستاره فتد ز سرش کلاه

توئی که کرده خدائی متن بشر ترا ف | بهر دو کون چو ذاتِ وحید جود یکتاه

ز نقشِ نرگسه بامِ تو ملک حیران | بر آستان درِ رفعت فلک دوتاه

گلِ حریمِ رفیع تو کحل دیده حور | نشانِ سجده دهلیز تو بهای جباه

ببزم گاه تو از مجمرِ نشاط و سرور | چو عندلیب زند نغمه صوت دیباه

ربوده به عمل گوی فضل از اقران | نهاده بکرم پای پیش از اشباه

ز نورِ طبع منیر تو گر کنند سخن | سوادِ زنگ به بینند از زبین سراه

همه چله نشینان گوشه گردون | برای کورنشِ تو چون کمان شوند دوتاه

اگر نه ذاتِ تو خضر جهانبان کشتی | شدند جمله نیکان چه پیرهن گمراه

بسیر باغ چه حاجت ترا که می بینی   بهار ...

بسهم عنف تو در رزم خصم سرکش تو   چنان گریزد کز شیر ناتوان روباه

زبیم ضرب عمود تو گاو زیر زمین   یکی بتخت ثری وان چنج بروده پناه

به تیغ تو ندهم نسبت زحل که بود   بزعم خلق بشومی قرین صید اکراه

به پیش چرخ تو نوشته کمانچه حلاج   به پیش درقهٔ تو ماه ماکوی لاه

عدو چو حمله نماید بسوی لشکر تو   برآید از دهن تیغ بانگ قاهاقاه

بخواهد ار بخلاف تو دهر تهی دارا   کشند سند سکند ربری دو لب و چاه

بگه ز حکم قضا بر نتافتی امضا   اگرت نام نه بد رسم بعد بسم الله

ببین بفرخی بخت مدح خوان کریم   که وقت مدح زند بوسه ام لب شفاه

...ر انه تو | که هیچکس نخندد در بجارِ سبعه شناه
...تعانت عشقت کنون بعالم فکر | بخاکِ درکهت افتاده ام بجانِ تباه
اگر خلافت خلدم بروزِ حشر دهند | نگیرم و بروم هم بِکدیهٔ ات والله
بده بروریدِ اللهی آن قدر نیرو | که چرخ را بدهم کونه کونه باد افراه
بگیر دستِ من از رحم گر فلک برسید | برم هزار بلا از نوائب جانکاه
بآن زمان که رسد هول حشر در گیتی | بآن زمان که فتد بر بهن بماهی و ماه
بآن زمان که نوردند ششجهات و سپهر | بآن زمان که بپاشند کوه را چون کاه
بآن زمان که فشاند شرار آتش قهر | بآن زمان که جهد شعله از بطون میاه
بآن زمان که ز ارواح اولیا و رسل | به لمحه لمحه برآید صدای وا اسفاه

بآن زمان که نه نیروی نفخهٔ ثانی | زخاک ...

دوان دوان متقابر شوند با حسرت | نه پیشه که نباشد دران میان و نه ...

بدان مثابه بدرگاه ایزدی بروند | که فرق کس نتواند کند گدا از شاه

نه چتر باشد و نی پره و طوق و تاج و کمر | نه سنج و کوس و طبل و چار طاق و نه گاه

نه عزم رزم و تمنای بزم از حشم | نه شوق فخر و نه ذوق زر و نه خواهش جاه

نه عقدهای دُر و نی زمرد و نه حلی | نه طاقدیس مکلل نه گوهرینه کلاه

نه گنج گنج عقاقیر و توده توده عبیر | نه حلهٔ خز و سمور و زرنگار قباه

غرض که باد و صد اندوه و صد هزار افسوس | روند خلق بر آن یگانه شاهنشاه

که ذات اوست رحیم و نوال اوست عمیم | منزه است ز جهل و بری ز جور و سفاه

۱۰۷

[illegible] برسد — چه کبر ظالم کافر چه مومن آواه

خدایگانا ثواب تو چه خواهد کرد — که چشم خجلت او بر گناه دست گواه

ورا به قلت نیکی و کثرت عصیان — نیامدن نظر هیچ گونه شکل رفاه

جز اینکه مرحمت خاص تو بگیرد دست — جز اینکه تا در جنت مر او شوی همراه

بباب جنت خلد بر نعیم رسانی و گوئی — گرای ضعیف من اکنون ان کلا

که در تلافی کربت جنان بقبضهٔ تو — که در صلای مدیحت نصیبت قسمت صلاة

دو دست پاک ترا بوسم و دعا گویم — به آن صفت که ملک گویدم تعال الله

چو عمر خضر حیات فدائیانت دراز — مثال آن زمان عمر خصم تو کوتاه

مدح امیر المومنین حضرت عثمان ابن عفان رضی الله عنه

الامان از سپهرِ چوگانی — داد از پیچ [illegible]

الحذر زین حصارِ فولادی — شهربندِ دو صد پریشانی

خوش نشینِ رهِ غم انگیزی — شمع افروزِ خانه ویرانی

که بهر لحظه با هزاران چشم — صد بلا را کند نگهبانی

از ازل در سرشتِ او مضمر — یک جهان ظلم و نامسلمانی

در دلِ سفله پرورش بستست — همه جهل ست و جمله نادانی

ساغرِ ابلهان کند سرشار — ز آبِ حیوان و راحِ ریحانی

در مذاقِ سخنوران ریزد — زهرِ آلام و دردِ پنهانی

نیست کس در زمانه کو نشود — از جفایش اسیرِ حیرانی

[illegible] گوهر — همه خون گشته لعل رمانی

زاغ در نغمهٔ نشاط و سرود — نوحه خوان بلبل گلستانی

خار بستر گل عقیق نقاب — داغ بر دل شقیق نعمانی

کف افسوس گشته برگ چنار — شکل آه است سرو بستانی

ای بسا یوسفان بیدادش — در لحد گشته اند زندانی

با دو صد حسرت و دو صد افسوس — کرده در بر لباس عریانی

خم ابرو ز عقد رنج و ملال — زلف در بند صد پریشانی

لب شان را نه ذوق شکر خند — چشم شان را نه میل فتانی

دست شان در میان گوهر — مهر بر لب ز جوش حیرانی

فلکا سوختی تنم الٰہی — ز آتش ...

زورقِ عیش بامم و شامم — شد در بحرِ رنج طوفانی

سروِ قدم چو بید گشت و نزار — مانده‌ام زین ازگرانجانی

شبِ من مثلِ روزِ حشر دراز — روزِ من چون شبانِ ظلمانی

شد ز نهب و غارتت پامال — خلدِ عیشم چو کشتِ دہقانی

تا کجا مر مرا بکیفرِ عیش — میدہی غم مگر نمیدانی

کہ ز روزِ ازل مرا دادند — منصبِ خاصِ مدحِ عثمانی

ابن عفان خدیو ذی النورین — نورِ اکرام و نورِ یزدانی

افتخارِ خلافتِ کبریٰ — شرفِ دولتِ جہانبانی

قدرت | دم عیسی صنع یزدانی

آگه از سر عالم امکان | عالم از رمزهای عرفانی

آشنای بحار حلم و حیا | برکران از هوای نفسانی

گرچه سیم خلیفت اما اوست | اولین عقل و آدم ثانی

آنکه بخشد کمینه چاکر او | تاج فغفور و تخت خاقانی

آنکه گیرد کمینه خادم وی | چتر کسری و افسر خانی

آنکه نبود ز فیض او عاجز | مور در دعوت سلیمانی

گر نیم قهر او شود جوشان | همه خون بارد ابر نیسانی

گوهر آرای طبع عالی او | نظم کرده کلام ربانی

پیش علم لدنیش باشد — عقل [illegible]

تخت او مسند رسول کریم — چتر او آفتاب نورانی

که غیظش ز خوف دم دزدد — بهترین ضیغم نیستانی

دفتر مانی از نگارش او — نزد بهزاد و نموده لامانی

آن توئی کز سیاست عدلت — گله را گرگ کرده چوپانی

خادمان تو از کمال علو — ثور را میکنند قربانی

صد چو موسی و خضر میدانند — بر حریم تو میل دربانی

شمه از خصال نیکوی تست — صبر ایوب و صدق سلمانی

نور ایزد بقلب تو مکتوم — از ازل مثل راز پنهانی

... ی بینند — گر نبودی حجاب امکانی

... منت مثل ابر دریا بار — پاک شسته رقوم طغیانی

روز پیکار در کمر داری — بوالعجب صیلم خراسانی

رشحهٔ آب در سحاب نیام — برق خاطف که درخشانی

از پی دفع دشمنت خواهد — مرگ را تا ابد به مهمانی

جنبد آن سمند تو که ندید — سایه‌اش را سپهر چوگانی

سم خنگ تو نسبت ار چه بود — بور گردون ستاره پیشانی

من کجا و طریقهٔ مدحت — من کجا وین ره سخندانی

لیک از معجز ثنای تو هست — شعر من رشک نظم خاقانی

خوش اند کلک من نشست | دفتر

دست بیعت زند بر فکرم | گبر و ترسا یهود و نصرانی

از ازل در رکاب خامهٔ من | هند و وارمنی و تورانی

تا ابد بر درم جبین سایند | با ادب خسروان ساسانی

پیش من لعل نوشخند بتان | باز ماند از دُر افشانی

از مداد بچشم چیله نشین | عنبرین سرمهٔ صفاهانی

تن زد از دُرفشانی کلکم | نطق تازی و ذهن یونانی

آب اوراق نظم من بربود | رنگ و بوی گل گلستانی

قمریان را بدار سرو کشند | گر کنم در جنان غزلخوانی

... نمودند — رخِ خود در پرندِ لمعانی

ای بسا کاشنا که بشکستند — آب و رنگِ جنانِ رضوانی

لیکِ شد جلوه‌گر چکامهٔ من — به ازینان برنگ و تابانی

رسدم گر به مدحِ تو بکنم — دعویِ سنجری و سلطانی

خاطرم مست بادهٔ اسرار — طبعِ گنجور رمزِ قرآنی

نرسد دشمنم اگر بزند — پیشِ من صد هزار لامانی

آری آری به مهر می‌نرسد — تابشِ کرمکِ بیابانی

دیو کی رتبهٔ ملک گیرد — گر کند جاودانه رضوانی

گر شهی سر نهد بخاکِ درت — میکند در سپهر کیوانی

رشحهٔ رحمتِ تو در دو جهان | می کند ...
حیف باشد که در دلِ نوّاب | غم نماید چنین فراوانی
پادشاها بحقِ ختمِ رسل | آن خدیوی که نیستش ثانی
عقدهایم کشا بناخنِ مهر | مشکلم حل بکن به آسانی
تا که از فیض همنت دارد | قطره در سر هوای عمّانی
دوستنت را بواد عیش نصیب | دشمنت را دو صد پریشانی

منقبت حضرت امام حسن عسکری علیه السلام

شام صد غنج و ناز از شِق عنبری | غالیه ساخته باز بر صدفِ گوهری
ترکِ فلک از نیام آخته رخشان حسام | بهرِ هلاکِ ظلام با فرِ اسکندری

... عدم — آهن با صد حشم خیل شهب چون سپری

گوهر نثار قمر زنگی شب تا سحر — ریخته دُرّ و گهر در طبق اخضری

قاضی روشن ضمیر مشتری نظیر — زده بر نیلی سریر زانوی دانشگری

زهرهٔ زربفت پوش چنگ زن و باده نوش — برزده چندین خروش تا فلک مشتری

گوئی شد آسمان چشمهٔ آب روان — جرم زحل اندران ساخته نیلوفری

تیر دران انجمن بر سر لوح پرن — کرده رقم مثل من مدح شه عسکری

لخت دل بوتراب قبلهٔ شیخ و شاب — مهر فشرده کتاب عرش کرم گستری

پارهٔ صحف وجود سورهٔ تنزیل جود — بسمله هست و بود آیهٔ دین پروری

ظل ظلیل اله ثالث خورشید و ماه — رونق دیهیم و گاه زینت نیک اختری

سام سلیمان کمر رستم نیرم سپر | بیژن جمشید فر [illegible]

قارن بهروزن پرند بهمن دارا کمند | آنکه بگردون فکند بارگه سروری

ابر نوالش اگر قطره زدی بر شجر | بر زدی از شاخ سر قرص زر جعفری

از کرم او کشت روضه مینو سرشت | وز غضب او بهشت بتکده آذری

نیست عجب گر ز نور یابد چهرش قصور | گر نکند چشم حور در چمنش عبهری

ای بدرت خان جم با حشم و با علم | جفته سر و پشت خم از پی فرمان بری

چرخ شش لامه ات مهر شش جامه ات | تیر شش خامه ات مه رق دفتری

چون تو نه کردی گزین مهر سلیمان ازین | اشک فشاند از نگین دیو انگشتری

فیض تو باشد مدد [illegible] | [illegible]

الله
محمد
نامه سیاهم چو فقیر در کهنستم شهیر | بو که
می نشود از قلم مدح و ثنایت رقم | به که دعا را کنم زیورِ مدحِ تو
باش بحسن قبول گر زند فرقِ فخر | تا که بہ مشتِ رسولِ خاتمِ پیغمبری
تمت القصائد
۱۲۱

بسم اللہ الرحمن الرحیم

ردیف الف

ای نامِ ہمایونت زینت دہِ عنوانہا
امیدِ عطای تو آموختہ عصیانہا

ذاتِ تو بود سرمد شوقِ تو بود تمہید
اشکِ غمِ تو باشد آرایشِ مژگانہا

از شانِ جمالِ تو گل کرد کمالِ تو
افشاندہ نوالِ تو عطری بگلستانہا

آن احمدِ مرسل را کردی ز تجلی پیدا
تو دادہ بیک ایما یک عالمِ ایمانہا

ابرِ کرمش هر دم دُر ریز به عالم

نواب چرا انجم از گردشِ دورانها

انکار چرا ورزی از بستنِ پیمانها

دارم پیِ آتشِ دل دو صد ارمانها

دیدم به سرِ رعنائی با زلفِ چلیپائی

حالا من و سودائی اکنون من و زندانها

جانی و هزار ارمان چشمی و دو صد طوفان

شکر است که در هجران تسلیم بسامانها

از غمزهٔ تو گریان اهلِ خرد و ایمان

در کنجِ لبت پنهان صد خونِ مسلمانها

تا کی شبِ فرقت دارم تمنایت

یک سینه و صد حسرت یک دیده و طوفانها

از تذکرهٔ جنت داریم بسی وحشت
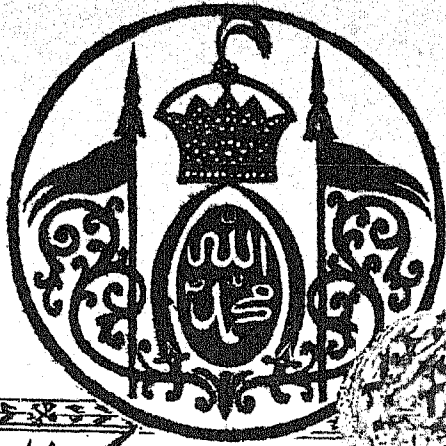
ما راست دو صد عشرت در گوشهٔ زندانها

در عشقِ تو چون مجنون تا چند دلم پُرخون

واب بزن اکنون دستی بگیر بیابا

دلم در سوز عشقت گر کند شوق رقم پیدا
شود صد شعلهٔ جانسوز از نوک قلم پیدا

چو آن عیشی که گردد در هجوم درد و غم پیدا
بود لطف نهانِ تو ز بیداد و ستم پیدا

بری در کوشش عمری بسوی کعبه از آه
تماشا مست کز ناگه شود بیت الصنم پیدا

چنان مرقد من لغزش مستانه گردی
که گشت اندر مزارم جلوهٔ خلد و ارم پیدا

بخود دم سوی جان بنثاری کم زبیهی
کنی قتلم هزاران بار و گردم دمبدم پیدا

به آن نازم بکش ظالم که ارواح همه عالم
شود بیجان در شوق شهادت از عدم پیدا

کدام آشفته دل داده است خط خود بتو قاصد
که گشته یک جهان حسرت ز نقش هر قدم پیدا

برای طوف کوی خود چو اذنِ عام ما نی
همانا نغمهٔ لبیک گردد از حرم پیدا

چو در ایران نبین از بهر اصلاح کلام خود | ق | بص
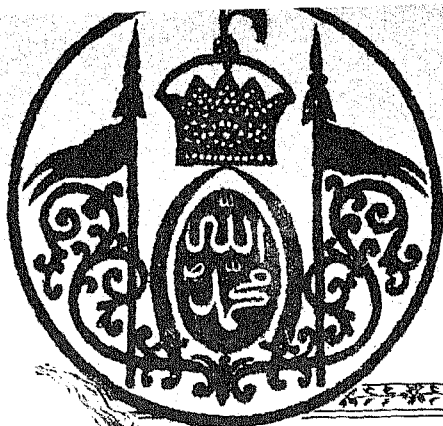
کجا هندوستان نواب ورنازک خیالیها
نظیر من نخواهد گشت گاهی در عجم پیدا

فلک آموخت استغنا اگر این عشوه کاران را
تو یارب صبر روزی کن دل بیداران را

نخواهم شد خجل از زاهدان در وادی محشر
که اشکم پاک شسته نامهٔ پرهیزکاران را

بنازی خویش قتل عالمی کردی و باز امشب
همان در راه تو بینیم هجوم بیداران را

بنه جام لبالب بر لبم با بوسهٔ شیرین
که سوزم در جحیم رشک چندین توبه‌کاران را

گذشتی گر دمی اسن کشتان بر لوح قبر من
نمودی از بقای من خجل صد دو کاران را

بروای رگ نهٔ زاهدان کز بادهٔ تو شبها
گزندی نیست از تو تا قیامت میگساران را
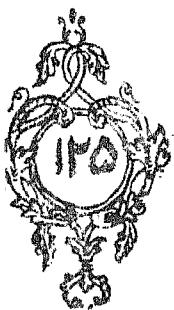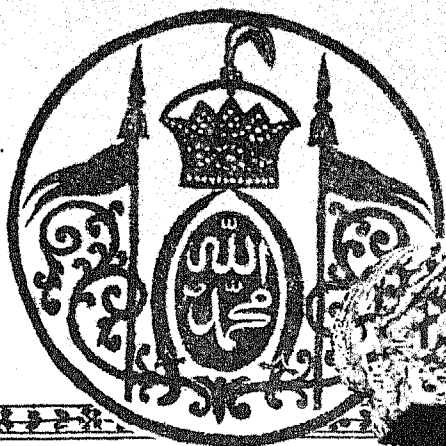
عجب نی گر شود از چشم پا نیم منقلب عالم
بسا تأثیر می باشد نگاه دلفکاران را

ز خوف جور او بر دیگران اندر غمی من
همی نالند بر من حبا این سوگواران را

همان نواب مسکین بود کو از ساده لوحی ها
نفهمید در بزم تو دینِ افسون بازان را

سهل است بستن از رخ تو سر و دیده را
اما کجا برم دلِ حسرت کشین را

حرفی بگفت قاصد من از کمالِ شوق
پرسم هزار بار پیامِ شنین را

این ظلمِ دیگر است که رسوا شدن ز جور
بدنام کردن آه لبِ ناسین را

رحمی بچشم تر بکن ای شوخِ فتنه ساز
بگذار این شهید بخون آستین را

بر چشم حوریان بگذارند چون مژه
از پای من کشند چو خارِ خلین را
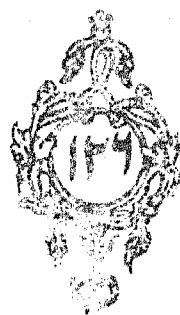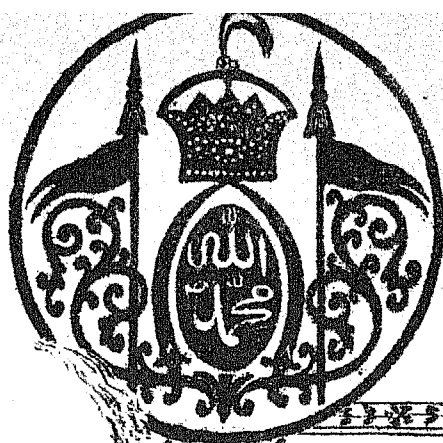
دلهای عالمی شده آماجگاه چرخ | زه [illegible]

نواب را یک امشب اینجا گذر فتاد
دیدم سحر بکوی تو اشک چکیده را

فلک بخاک فکن طرز خودنمائی را | ویا ببر ز جهان آفت جدائی را

هزار چاک رفو کردم و ندانستم | که غایتی نبود زخم بیوفائی را

سواره میروی و حال دل نمی پرسی | برو برو که ندانی تو دلربائی را

دمی بخانهٔ زاهد بغنج و عشوه درآ | خرام و باز ببین زهد این ریائی را

تغافل دو سه روزت چنان ز جایم برد | که پای صبر بلغزید پارسائی را

اگر بدست من افتد ز دل بدر نکنم | بگوی دوست دو صد خون بینوائی را

... بیدا ... | که حرف حرف شناسی تو بیوفائی را

کدام سوخته دل ناله کشید دوش | بلرزه یافته ام عرش کبریائی را

عبث همی کنی اخفای عشق ای نواب
که یافتم ز رخت رنگ آشنائی را

مداوائی بکن امشب طبیبا خسته جانی را | که با صد شوق در دوم خوانده ام کنعانی را

سخن با غیر رو داری بسوی من ستمگر دم | ز چشم حسرتم فهمیده باشی بدگمانی را

چنان بیخود شدم از ذوق غم کاندر شب هجران | دو صد تحسین نمودم این بلای آسمانی را

برای عاشقان اخفای الفت خوش بود لیکن | چه سازم ناصحا این چشم پر اشک ارغوانی را

دمی از وصل جانان کرامت کن بمن یا رب | بعیسی خضر ده لطف عمر جاودانی را

بهر ظلمی سپاسی تا دم محشر همی خواهد
چه خواهد [illegible]

ندیدم صورت یک عمر در عشق گلی بلبل
بیاموز از من دل خسته رسم نوحه خوانی

ز گمنامی خود شادم که چون قتلم کنی ظالم
نگوید هیچکس ناحق فلان کشته فلانی را

خدا را قاصدا یک لحظه بنشین از ره رحمت
بگو با یک جهان آداب پیغام زبانی را

گدای کوی تو گردید تا نواب مینازد
چو محتاجی که یابد تخت فغفوری و خاقانی را

تا ابد بگذار بهر خنده بسمل مرا
تا نماند از طپیدن حسرتی در دل مرا

خوف رسوائی ندارم زانکه کردند از ازل
بر جفا و جور و ظلم و ناز تو مائل مرا

چون نمودی دعوی عصمت میان مردمان
مدعی آورد آندم بر سر محفل مرا

... از در دل ۔۔۔ سازیا رب بهر نازِ او سراپا دل مرا

نامه بر راهِ عدم بگرفت شوقِ دل هنوز ۔۔۔ می برد صد بار هر دم بر سر منزل مرا
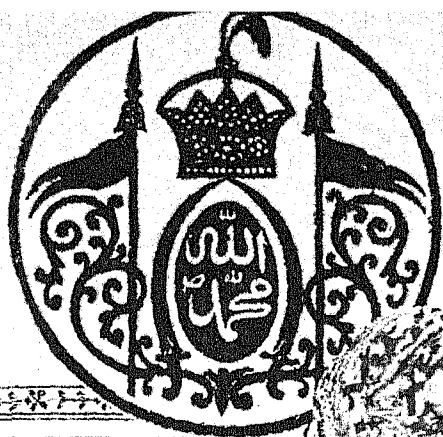
ایکه میگوئی که عشقم اینهمه دشوار نیست ۔۔۔ سهل هست اما بسی افتاده زین مشکل مرا

دیده و دانسته دل دادم بدست چون توئی ۔۔۔ طرفه نادانی اگر دانسته عاقل مرا

از نصیحتهای تو ناصح نکردم ترکِ عشق ۔۔۔ باز میدانی بکارِ خویشتن غافل مرا

لیلی عالم شدم زین روکه مجنون توام ۔۔۔ جا بزنانِ مردمک زیباست در محمل مرا

کشتست مهر روز قیامت کار خود انجام ختم ۔۔۔ وای نگذارند گر بر جانبِ قاتل مرا

بر سوال بوسه نواب آن رخسار گفت
نیست زیبا مهر کردن لب سائل مرا

در غمت دیده دم نزع چو بیتاب مرا
داد ...

تا به محشر سر هر موی گواهم باشد
چون شوم کشته بشوئید بخوناب مرا

می نخواهم شدن از خواب چو چشمم بیدار
آید آن ماه شب افروز چو در خواب مرا

سر چو من داغ بدل از غم رخسار کسی ست
ننشانید شب هجر بمهتاب مرا

برکنار عدمم زود رساندی اکنون
بیشتر زین مفکن در تب سیلاب مرا

صید یقین بود به تمکین تو لیکن امروز
تنگ بنشاند بدل آه تو نواب مرا

رستم از بند خودنمائی ها
دل نهادم به بینوائی ها

بوفای من ای خدا پر کن
همه عالم ز بیوفائی ها

... بار دگر | نبرم نام آشنائی ها

من و رندی و بیخودی زاهد | تو و ایمان و پارسائی ها

نالهٔ من بگوش تو نرسید | وای از دست نارسائی ها

ابروی تو زمانه را آموخت | طرز صد گونه کج ادائی ها

قیس از خود مرو ز من آموز | ره و رسم برهنه پائی ها

خلوت وصل ببین که از دل شست | یک جهان شکوهٔ جدائی ها

الحذر از دل تو ای نواب
میگریزے ز آشنائی ها

اگر این ست سخت جانی ما | وای بر ما و ناتوانی ما

مردن از یاس و زیستن به امید | این [illegible]

بشنوی از رحم سوی ما نگر | باز بدین طرز نوحه خوانی ما

چون نداریم درد را در دل | که بغم بود یار جانی ما

بر زبان بوسه ها دهیم اگر | بشنوی قصهٔ زبانی ما

غم و اندوه تا چه خواهد بود | اگر این هست شادمانی ما

صد دعا و اثر همی نالد | بدل از دست بی‌زبانی ما

خود دوا درد شد ز شدت ضعف | صندل افزود سرگرانی ما

بعد ما داغ با بدل داری | نیست بهتر ازین نشانی ما

لاله خون گشته نگه بکفن | دین رنگ ارغوانی ما

... ہد نو ... اگر این ست بدگمانی ما

مرده بودیم در غمش نواب
گر نمیبود سخت جانیِ ما

زلفِ سیه شکسته بدوش و بکمر بیا
ای من فدات بلکه ازین خوبتر بیا

گر شوق استماع فغانم نبود ترا
روزی درون خانهٔ من بیخبر بیا

رسوائیم بکوی تو خوانده است خلق را
برخیز و یکدو گام تو هم پیشتر بیا

خندان میا براه غلط نیز تا صبا
آئی اگر بمجلس من نوحه گر بیا

ای آه تا بحشر حضورِ خدا بنال
ور باز آئی از فلکی با اثر بیا

با غنج و ناز پیش عدو نیز میروی
آئی چو نزدِ من باد ای دگر بیا

در بحر وصل هردو جهان کانه لذتی است | شامی الرب

خواهی که شادمان کنیش ای عزیز

نواب پیش یار تو با چشم تر بیا

بگداخت آتش غم تو سر بسر مرا	باشد که تر ز خویش نه بینی دگر مرا
ترسم که از نوید دهم جان منتظر	گر میکشی بناز بکش بیخبر مرا
افسانه درازی شب گفتن از تو است	بگذار زنده ای اجلم تا سحر مرا
روزیکه هر کسی بکف آورد بهره	دادند این دو دیده حسرت نگر مرا
بینیم ردیف غیر ترا آنزمان مباد	بگذار نیم جان بلب رهگذر مرا
داری سری به مهر من ای دشمن وفا	روزیکه روزگار در آمد بسر مرا

...راه کعبه خانه جانانه یافتم

نواب باش رنجه مکن بیشتر مرا

قاصد ز مقدم تو خبر میدهد مرا
جانم دگر پیام سفر میدهد مرا

با غمزهای خویش دو صد وعده میکند
یک بوسه در وصال اگر میدهد مرا

آهم چنانکه بود همانست پس چرا
امشب دلم نوید اثر میدهد مرا

پنهان نموده گرچه حیای تو در عدم
ضعفم مگر نشان کمر میدهد مرا

تا لذتش بوصل به بند دلب سوال
دشنامها چو شیر و شکر میدهد مرا

اشکم مگر پسند قضا و قدر فتاد
کاندر ازل دو دیده تر میدهد مرا

آماده می شوم چو بقطع محبتش
صد وعده دروغ دگر میدهد مرا

عیسی نشسته بر سر بالین و نفس | تو میدهیم [illegible]

تا تر شود ز صحبت نواب خلقتی

الزام وحشتی بحشر مید هد مرا

ردیف بای موحده

مستم ز بادهٔ دگری نوحه گر امشب | با شیشه ز من همنفسان با خبر امشب

زخم مژه کیست که هر موی تن من | رقصان شده از لذت درد جگر امشب

فردا به عدو نیست اگر وعدهٔ وصلت | خواهم [illegible] بوده است چرا با خبر امشب

دی خنده زنان آمده بودم بدر تو | رفتم [illegible] که تو با چشم تر امشب

غم نیست که هر شب شب حشر است ز هجرت | قلم کن و این قصه [illegible] امشب

...نگاری	می باش تو ای چرخ زمین حذر امشب

پاسِ شبِ آدینه نگهدار خدا را

نواب نشین در حرم متکا امشب

ردیف بای فارسی

به شبِ فرقتم ای مونسِ غمخوار مخسپ	باش بیدار به بالینم و زنهار مخسپ
بخت من ساخته چون غنچهٔ بیدار بما	تو هم امشب مهِ من بر درِ اغیار مخسپ
محتسب مغبچگانند درین راه بجوش	بگذر از هوش و سرِ کوچهٔ خمار مخسپ
دی صنم آمد و بودی تو بخوابِ نوشین	ای دل امروز چنان غافل و سرشار مخسپ

شاید آن اثر از غیب بیاید نواب

گریه چون شمع نما و شب [illegible]

ردیف تای منقوطه

مگر امروز آشوب بلا نیست — که در عشاق شور مرحبا نیست

بوصلت بیخودی بسته دهانم — تو پنداری که در دل مدعا نیست

همی ترسم ز خوی تو وگر نه — هجوم آرزوها تا کجا نیست

عجب بر سادگیهایم که خواهم — کرمهای که در عهد شما نیست

گناهِ عشقبازان را خدایا — بجز فرقت مگر دیگر سزا نیست

دل اندر مرگ بستم زانکه جز مرگ — تغافلهای جانان را دوا نیست

گره از زلف بگشا در عزایم — فدایت جانم این بند قبا نیست

... چون ... نی را — بجانِ تو که این هم ناسزا نیست

چه گوئی چون نه مردی در فراقم — ز تقدیر است ظالم این ما نیست

قیامت بعد قتلم گشت شاید — که هیچ آرایش بزم عزا نیست

اگر اینجا بتی آنجاست حوری — بلائی عشق ای زاهد کجا نیست

چو جان باشی تو در آغوش نوّاب
چه مطلب زین که عالم هست یا نیست

وفا یا رب بعالم هست یا نیست — که در دلهای خوبان جز جفا نیست

نترسی از ستم ظالم نترسی — چنان دانی که عاشق را خدا نیست
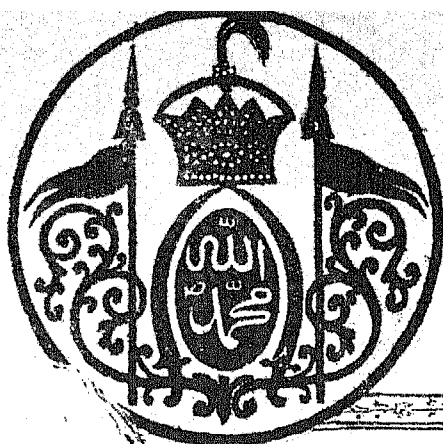
بمانا تا که محشر غم و دل — مثال مشک و بو از هم جدا نیست

شب فرقت چنان اندر کشیدیم ‌ ‌ ‌ گر [illegible] نیست

همی گوید بوقت خواهش مرگ ‌ ‌ ‌ بفرمان من احکام قضا نیست

همه دارد ز درد و یاس و حسرت ‌ ‌ ‌ شکیبی در دلم یارب چرا نیست

فنا شد گر شب وصلی بکش غم ‌ ‌ ‌ که روز فرقتش را هم بقا نیست

شنیدم شام روز حشر لیکن ‌ ‌ ‌ شب تاریک غم را انتها نیست

بعالم از غم رشک که میرم ‌ ‌ ‌ ندیدم کس که بر تو مبتلا نیست

مریض عشق را تا حشر نواب

سوای وصلت جانان دوا نیست

گرهی نیست که در کاکل پیچان تو نیست ‌ ‌ ‌ هیچ دل نیست که اندر خم چوگان تو نیست
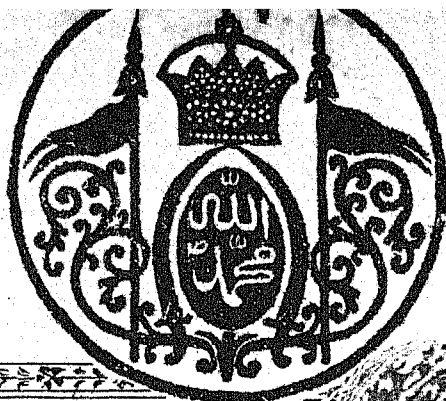
[illegible]یدی — خوشتر از ظلمت شام شب هجران تو نیست

دل دشوار طلب بین که تمنا دارد — آن وفا کی بعهد و پیمان تو نیست

از چه در ذوق خلش باز طپیدن دارد — مگر امشب جگرم همدم پیکان تو نیست

عیسیا فکر علاج مرض عشق مساز — بخدا چارهٔ این درد بدرمان تو نیست

یکجهان قتل نمودی بستم باز چرا — اثر خون کسی بر سر دامان تو نیست

این چه سوداست که با اینهمه وحشت تو را — تکمه نیست که در چاک گریبان تو نیست

یا بخت مرا بر من مسکین نظری نیست — یا بهر جفای تو بعالم دگری نیست

با غیر اشارت کنی و من بر در تو — زانگونه نشینم که بدانی خبری نیست
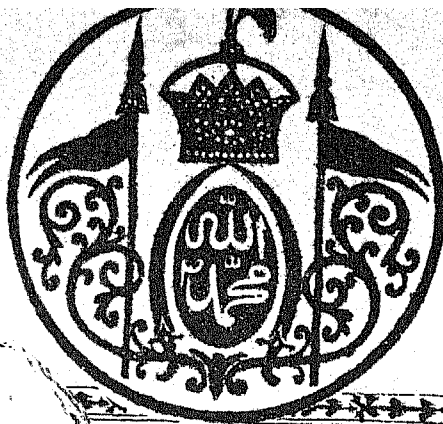
هر صبح بشامی رسد و شام بصبحی | لیکن [illegible] نیست
مضطر مشو از خوفِ مکافاتِ ستمها | خوش باش که در نالهٔ زارم اثری نیست
رمزیست محبت بدلِ خلق که او را | جز غمزهٔ ناز تو دگر پرده دری نیست
آسوده نشین در دلِ زارم که در اینجا | تا حشر ز اغیار کسی را گذری نیست
یارب چه بلا شد که ز سوزِ تبِ فرقت | داغیست بپهلو و نشانِ جگری نیست
جز زمزمهٔ ناله و فریادِ تو ایدل | صوتی نشنیدم که در وی هیچ اثری نیست

قربانِ تغافل که ترا از غمِ ما نیست
زانگونه خبر هست که گویا خبری نیست

دستی که به هجر سینه زن نیست | آن دست عدوست دست من نیست
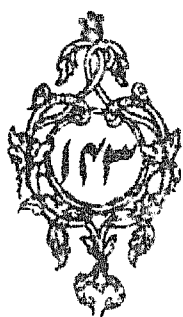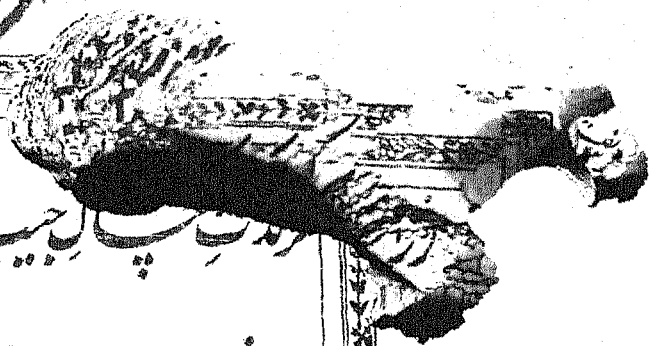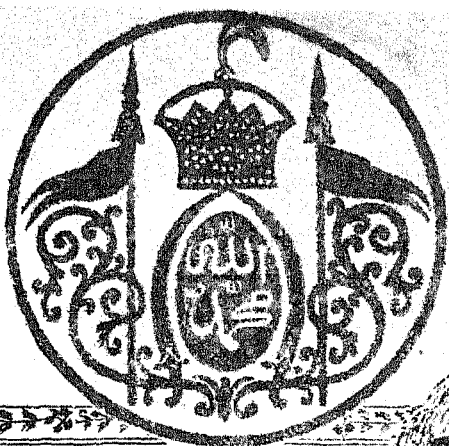
[illegible] چاک جیب این است
در واکه به تن دو صد کفن نیست

خاموشی تو براه شوخی ست
بالله که ز تنگی دهن نیست

دستم چه کند کنون جدا یا
یکتار بجیب پیرهن نیست

آنرا که دل است در سر زلف
محتاج بحلقهٔ رسن نیست

تا دوش به بزم بود نواب
امروز چرا به انجمن نیست

مریض عشق تو منت کش مسیحا نیست
که جز بمرگ غم هجر را مداوا نیست

به محفل تو که گنجایش دو عالم هست
چرا برای دو ساعت نشستنم جا نیست

بهوش باش نشستی چو بر درش زاهد
که سنگ راه صنم هست این مصلا نیست
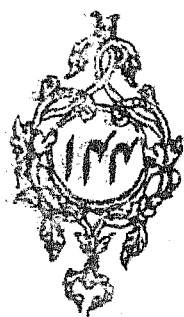
تو مضطرب ز دعایم مشو که دور فلک
چنان کند که مراد دل آن تمنا نیست

ازان نیاز که مقبول حق شد از یوسف
چه رشکها که نصیب دل زلیخا نیست

برو بغمزه مداوای درد غیری کن
که این مریض همین امشب است و فردا نیست

نیم منکر خلاقی خدا نواب
شکیب هست ولی در نصیبه ما نیست

بکش به تیغ کسی را که جامه گلگون نیست
ببین بناز دلی را که بر تو مجنون نیست

خرام تست که صد فتنه میکند تعلیم
وگرنه اینهمه شوخی مجال گردون نیست

ترحمی که به افزایش ستمهایست
تحملی که به آغاز بود اکنون نیست
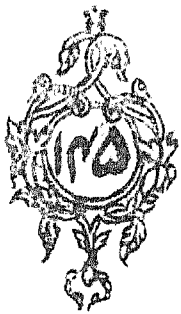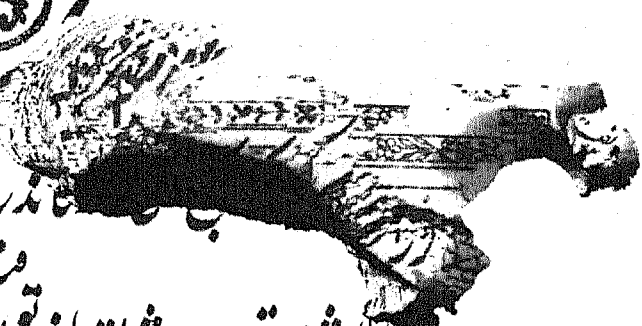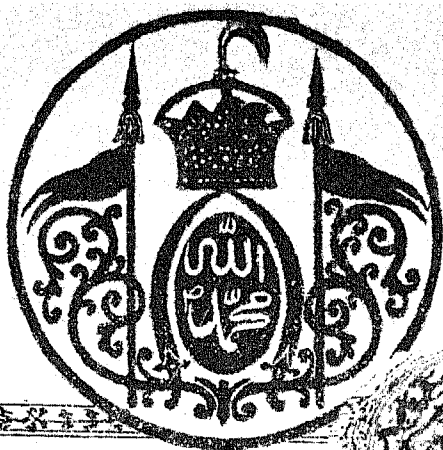
ب ... ندروی
بجز حدیث وصال تو هیچ مضمون نیست

بعشق تهمت عشاق ازین توان دریافت
که کس چو من بفراقت نشود محزون نیست

بدوستی جمال تو دشمنی دارم
بآن دلی که بحسن و ادات مفتون نیست

قیامتست پرشیده فتنها نوان نیست
بلی چو قامت آن سرو ناز موزون نیست

غیر گیسوی تو بوسیده چو ماران برخاست
دود آهی ز دلم تا سر کیوان برخاست

شاد زی خو کرجو رم که بدور حسنت
شیوهٔ مهر ازین عالم امکان برخاست

فتنهٔ ناز چو بنشست بچشم خوبان
بهر قتلم ز کمین گردش دوران برخاست

من و صد رنج و ملال تو و صد غنج و دلال
باش یک لحظه که صبر از دل و ایمان برخاست
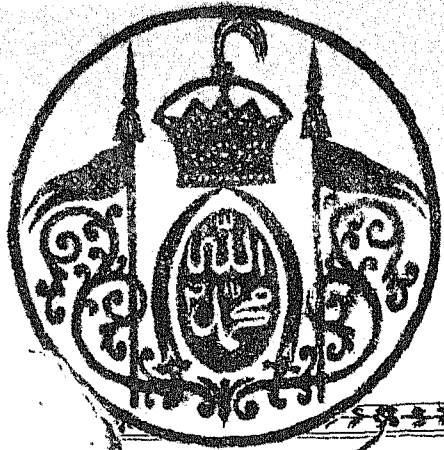
برگذشتی ز مزار من و جوری کردی
گر ز سر تربت [illegible]

دیده چون آب نخورد ز تماشای رخت
کامد آئینه به بزم تو و حیران برخاست

این نه آن آب که انگیخته طوفان تنور
حشر برخیزد ازین دو چو طوفان برخاست

برفکن شانه و برخیز و سر اتش کیم
اینک از بزم تو نواب پریشان برخاست

زیر تیغت نه همین ذوق تپیدن باقیست
بلکه در دل هوس روی تو دیدن باقیست

اندکی صبر کن ای مرگ ازین که مرا
لب حسرت بصد افسوس گزیدن باقیست

سر بالین بدم نزع رسیدی اما
سر نعشم ز در ناز رسیدن باقیست

گرچه صیاد فلک ساخت مرا بی پر و بال
در هوای تو همان شوق پریدن باقیست

۱۴۷

[illegible] بود دادم [illegible]
باش حرفی ز زبان تیر شنیدن باقیست

در لحد منتظر حشرم و شادم بکفن
که هنوزم هوس جامه دریدن باقیست

فتنهٔ حشر ز عالم شد و عشاق ترا
از تو یک حسرت مستانه دویدن باقیست

ضبط فریاد و فغان بی اثر آمد نواب
آه گرم و نفس سرد کشیدن باقیست

قاصد بغیر نقش نشناسم وصال چیست
پس در دلت حیا بجواب و سوال چیست

این کشتن من است نه قتل رقیب من
خونم چه بیختی سبب انفعال چیست

جز هجر نیست از تو نصیبی دل مرا
در حیرتم که بازم امید وصال چیست

گر خواهش قضا نبوده است صبر من
بیتابی و شمردن این ماه و سال چیست

دریاب از خموشی من آرزوی دل
هر دم ز من چه پرسی

آشوب یک جهان نپسندی کرا خدا
پس از ازل نمایش حسن و جمال چیست

واعظ بخوف حشر [illegible] دنیا
کان فتنه خرام و قد بیمثال چیست

ای دل اگر بحسن کسی جان نداده
ورد زبان ستایش ابرو و خال چیست

ای دل هنوز پاس نداری ز وصال او
هنگام نزع ورنه خیال محال چیست

آنرا که جام برکف و ساقی ست در بغل
اندوه روز حشر و جواب و سوال چیست

نواب داده دل خود را چو خود بدوست
پس از جفاش اینهمه رنج و ملال چیست

پیداست چه شوخیها از نرگس فتانت
صد فتنه همی بالد در سایهٔ مژگانت

... ید بربند برهم
آن سلسله که گیسوان زلف پریشانت

عشاق ستمکش را خون بنجیه ظالم
این راز نهان پیداست از سرخی پیکانت

تا غمزه تو دارد خنجر بکف از مژگان
جا نیست دو صد چون خون شهیدانت

نقصی که بسینه دست از خویش اقوانت
قربان سرت گردم طول شب هجرانت

گذر بکوی تو ای شوخ مشکل افتاده است
که روبروی تو یک جهان دل افتاده است

کسی لذت بسمل شدن بود آگاه
که وقت نزع نگاهش بقاتل افتاده است

بتی که شور قیامت بود چه غم دارد
که چون منی بر هش نیم بسمل افتاده است

هنوز ناقه لیلی به نجد می سوزد
ازان شراره که آهم به محمل افتاده است

چه سان بوصل شوم شاد کن در عهدت
بروز عیش شب غم مقابل افتاده

سوای صبر نباشد علاج خسته دلیم
کنون که دوست به آزار مائل افتاده است

شبی بخاک فرازم بیا بناز و ادا
گمان مکن که دلم از تو غافل افتاده است

بجوم شوق ز خود بیخبر فرا شاهی
گذار نامه بر من بمنزل افتاده است

همان دو دست که بر سر زدم ز هجر ات
کنون بگردنت ای بت حمائل افتاده است

بهجر نه فلک آمد شکست و حیرانم
که روز وصل چرا شرم حائل افتاده است
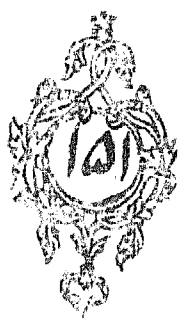
شنیده اند مگر آمد آمد نواب
که شور حشر به ارباب محفل افتاده است

ردیف ثای مثلثه
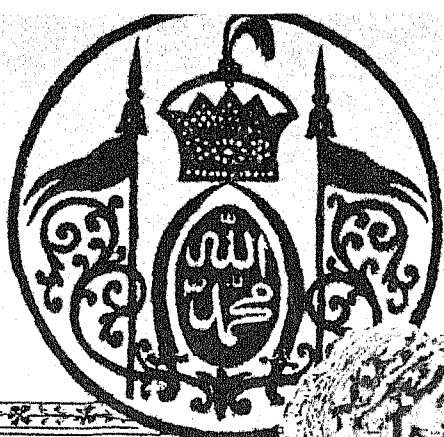
الغیاث از جورِ خوبان الغیاث	الغیاث از رنج هجران الغیاث
چون شود حال تو ای گردونِ دون	چون نمایم پیشِ یزدان الغیاث
خوش نمی گر حال من پرسی و من	برکشم پیشت فراوان الغیاث
گفت قاصد با تو حرفی از رقیب	من کشیدم صد هزاران الغیاث
دور گردد دورِ تو مست ای محتسب	زود برخیزد ز زندان الغیاث
چون بطفلی عشق تو آموختم	می نمودم در دبستان الغیاث
فرصت وصلت کم و شوقم فزون	از هجوم شوق ارمان الغیاث
دار دانید او گلچین روز و شب	بلبلِ زارِ گلستان الغیاث

صرف فریادت شد نواب عمر
تا بکی از جور جانان الغیاث

ردیف جیم تازی

چون نخوبان دل وهی از جمله آنها مرنج
از ادا و ناز و جور و ظلم و استغنا مرنج

گر نشد تا روز حشر آخر سحر خواهد شدن
شاد باش ای دل ازین طول شب یلدا مرنج

راست با زان محبت را غلط گفتن خطاست
میکنم غوغا بعشق تو ازین غوغا مرنج

دی شنیدم وعده دیدار دادی با رقیب
بعد ازین از ناله های زار من اصلا مرنج

ترک کن این سرکشی سر رونده ای آشنا
یا ز تیر ناله و آه فلک فرسا مرنج

عاشقان را آفریدند از پی مهر و وفا
در ره عشقش بمیر و از غم دنیا مرنج

۱۵۳

...جرم مستای نواب رحمتهای عج

می بپوشش امروز از رسوائی فردا مرنج

ردیف جیم فارسی

دشوار بعشقت نبود دادن جان هیچ
گر ضعف نمانده است بمن تاب و توان هیچ

گویند که دارد اثری نالهٔ شبگیر
یارب چه بلا شد که نیامد ز فغان هیچ

از مقدمت آورد خبر نامه بر من
آن دم که نمانده است ز من نام و نشان هیچ

واعظ نه پسندم بسر خود بسر خود
وعظی که نبوده است در او ذکر بتان هیچ

شادم بقیامت که که پرسش محشر
جز قصهٔ تو نیست مرا ورد زبان هیچ

در ملک عدم از لب تو بوسه گرفتم
منت کش اویم که نبوده است دهان هیچ

نواب مشو عاشق موی میان

مشهور میان است و ندارد میان هیچ

ردیف حای حطی

در وصلم نبخشد اثر گر دعای صبح
خواهم که شام وصل تو آید بجای صبح

صبح وصال هست و شراب و نگار و عیش
تا شام روز حشر مباد انتهای صبح

نگذاشت تیره شب من هجر تو
در هیچ عالمی اثر دلگشای صبح

بی جور نیست این شب تاریک و روز من
پوشیده است رخت سیه در عزای صبح

صبری که بود صرف شب غم شد ابتدا
باید شکیب نوبتی جور و جفای صبح

نواب خوش بری که نصیبت ز عیش شد

رود و سرود و سیر بهار و صبوحی اصبح

ردیف خای معجمه

آمد بهار و گشت دگر کوهسار سرخ — گردید همچو مشهد من لاله زار سرخ

خونم ببین که کوی تو گلگون نموده است — در کوه و دشت ساخته سر نوک خار سرخ

چون پرّ طوطی است همه مرغزار سبز — چون روی سوری است خوش شکوار سرخ

آن صید گیر را اگر این است ذوق صید — خواهد شدن نشانه بخون شکار سرخ

روز سیاه بین که بسر زد مصیبتم — در بر نموده است لباس آن نگار سرخ

چندان فشاند خون مژه من که بعد مرگ — گردید تار تار کفن در مزار سرخ

رنگی نداشت خون تو نواب از وفا

ورنه نبود همچو حنا دست ...

ردیف دال مهمله
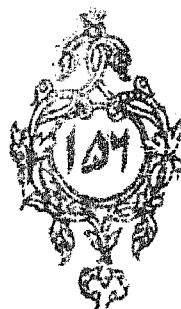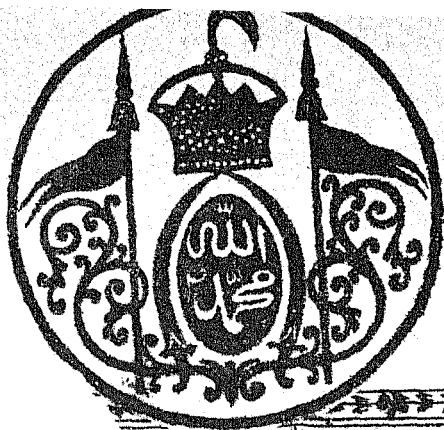
گر تمنای وصالت بدل زار نبود — مردن اندر غم تو اینهمه دشوار نبود

لذت جور خودت بین که دلم خوش داشت — آنقدر ظلم که در هیچ ستمکار نبود

آن زمان باب اجابت بگشادند افسوس — که بجز مرگ امیدی بدل زار نبود

... بدا شد که قیامت بجهان آمد و رفت — مگر آن قامت دلجوی برفتار نبود

که بسر که بگریبان گهی بر دامن — دست من در غم سودای تو بیکار نبود

بدل ریش که بر چشم تو صد جان امید — احتیاجی که نهی مرهم زنگار نبود

من از آن روز نهفتم غم عشقت در دل — که کسی بر سر کوی تو ز اغیار نبود

... رخی نهاد — وصلِ شیرین بتراشیدنِ کهسار نبود
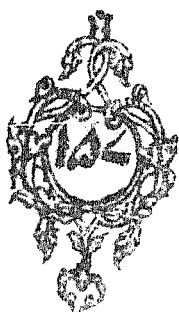
کیفِ خواهشِ مستی شنوم حال ولی — بزمانِ تو کسی طالبِ دیدار نبود

از خدا خلد چرا خواست بمحشر نواب

بخیالش مگر آن سایهٔ دیوار نبود

یاد آن زمان که شورشِ آه و فغان نبود — فریاد بخت و شکوهٔ جورِ بتان نبود

جز بیکسی بماتمِ من نوحه خوان نبود — زین رو بدهر شورشِ آه و فغان نبود

ذوقِ نگه که در سرِ مژگانت یافتم — آن گونه لذتی که بنوکِ سنان نبود

گفتی که فاش کرد به آفاق رازِ عشق — جز عشوهٔ تو هیچکسی رمز دان نبود

در محفلِ وصالِ تو ناخوانده آمدم — صبری که بایدم بدلِ ناتوان نبود

عیار من فریب و دغای مرا شناخت — جز او برای

گشتم در آفرینش و دلها بکافتم — آن دل نیافتم که بعشقت نشان نبود
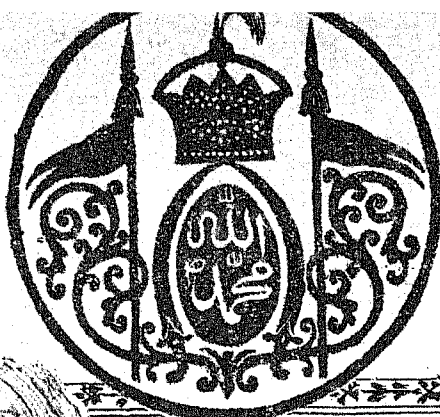
گویا که درد تو ز دلم میبرد کسی — ورنه بهجر سختی مرگ این چنین نبود

دیدم بخواب روی تو از یاری خیال — آن دم که از رقیب در انجا نشان نبود

چون آفریده شد شب هجر ای عجب — آیا خیال طرهٔ عنبرفشان نبود

ثواب رفت در شب عشرت بخواب او
جای خوش آمدش که در آن آسمان نبود

دستی که در کشاکش جیب کفن نبود — آن بود دست بوالهوسی دشمن من نبود

جوری نموده که نکرده است آسمان — او همدم رقیب بآزار من نبود

... کشاں — ورنه مرا هوای گل و نسترن نبود

شاید شکست خورد و براه عدم شتافت — دوشینه دل بزلف شکن در شکن نبود

برنالهٔ که وجد نمودی چو گل بجاست — دریاب کو ترانهٔ مرغ چمن نبود

برداشت دل بعشق قد و گیسوی دراز — آن ذوق و لذتی که بدار و رسن نبود

رسوا نمود خندهٔ تو ورنه خلق را — در تنگی دهان تو جای سخن نبود

تعلیم کرد غمزهٔ تو ورنه پیشتر — این فتنها بگردش چرخ کهن نبود

یارب تو آمدی بخیالم که در فراق — آن رنج دیده ام که به بیت الحزن نبود

یک جلوه سحر شب هجرت نمی نمود — صد گونه حسرتی که بجیب کفن نبود

نواب را ببزم تو جستیم تمام شب
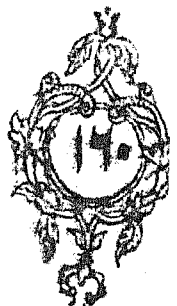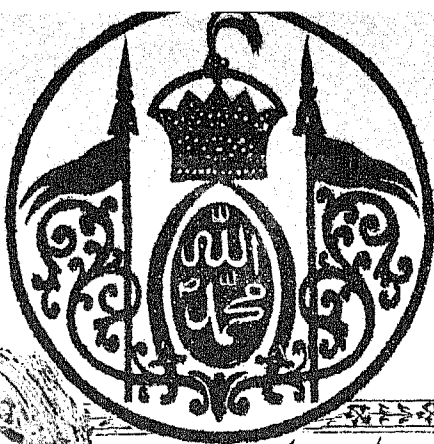
بودند همکنان مگر آن خسته من

عیادتم بطریق ستم شعاری بود | که روبروی من از غیر شرمساری بود

هزار بوالهوسان بعد من بخاک شدند | همه مرا مگر آهنگ سوگواری بود

سپاه غمزه بتو فوج غم بمن بخشید | فلک بروز ازل این چه شهریاری بود

تو و جفا اتقی ای سنگدل اندازی باد | ازان مباکه مصیبت بدم شماری بود

دریغ حسرت یکباره دیدنت خون کرد | دل مرا که دران صد امیدواری بود

بقبر کشته ناز تو رفتم و دیدم | هنوز جان و دلش وقف آه و زاری بود

فغان که لعل لب یار بوسه داد بمن | دمی که شوق مرا عزم جان نثاری بود

سحر بعارض خورشید ازان شگفتم | که دوش در بر من آن مه حصاری بود
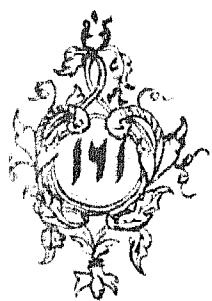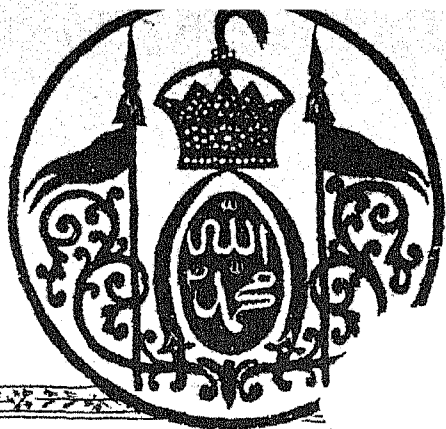
[...] از محفلِ عشرت شکسته شد نواب
بگو که دوش ترا این چه بیقراری بود

دور از تو ماندن از دلِ بیتاب دور بود
لیکن برای صبر جدائی ضرور بود

صد عشوه و کرشمه و داد و ادای بخدا
در قسمتم همین دلکِ ناصبور بود

از سجده گشته برقِ تجلی جبین من
شاید که آستانِ تو از سنگِ طور بود

صبرم نداد و داد غمت در ازل مگر
از جلوه ات بعقل قصانم قصور بود

در کوی تو بدوش ملائک رسیده است
تابوتِ بیکسی که زنامش نفور بود

شاید نیامدی بسرِ خسته زمانه
کش وقتِ واپسین نگهی سوی حور بود

در غیبتم نصیبِ عدو شد نظاره حیف
آن اضطرابِ دل که مرا در حضور بود

یک ناله ام به نیم نفس آشکار کرد | خوفی که ... [illegible] ... دم

نواب حالِ وصلِ عدو نا شنیده مرد
بر جانش آفرین که چه مردِ غیور بود

کاهی دلی برند و کهی قصدِ جان کنند | با ما اجل نکرد که این دلبران کنند

جمع اند عاشقان سرِ راهِ رضای تو | میرند یا زیند بکو تا همان کنند

کردم ز راهِ مصلحتی دعویِ دروغ | ایوای گر به صبر مرا امتحان کنند

این جور دیگرست که ترکانِ فتنه گر | گیرند دل ز دستم و عارض نهان کنند

ای گریه وصال بعشاق تیره روز | بگذار طاقتی که شب غم فغان کنند

اناںکه از حدیثِ عدو جان همی دهند | آه از دمی که با تو چه اش گمان کنند
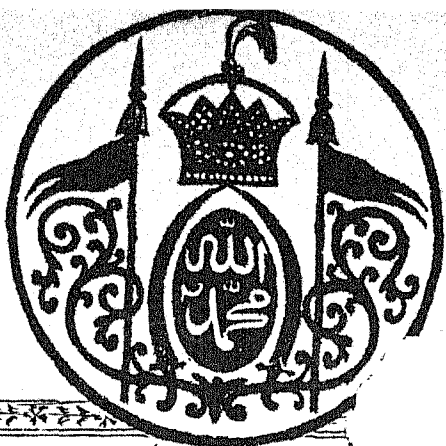
[illegible] هلک کنون — بگذار یک دو جور که رعنا بتان کنند

نواب زیر خنجر بیداد دم نزد
صد مرحبا که اهل وفا همچنان کنند

یاران چرا بدیر و حرم جستجو کنند — آیند و در حریم دلم دید او کنند

بوی محبت تو دمد از مزار من — گر خاک تربتم به پس مرگ بو کنند

جمعه است محتسب نه در میکده — تا میکشان بباده حمرا وضو کنند

شرمنده ام به پیش ندیمان که جیب را — تا چند پاره سازم و تا کی رفو کنند

یارب بحیرتم که چه سازند در وصال — آنانکه روز و شب بفراق تو خو کنند

جانم فدای عالم مستی که میکشان — در بزم باده از سر زاهد سبو کنند

کاهی که لاف مهر و محبت کنی بچشم — آنوقت کار کس [illegible]

ای بس عجب ز عربده جویان که ظلم و جور — بر دوستان خویش برای عدو کنند

بیخود شده ببوی گل مرقدم ملک — آه از دمی که این دل پر داغ بو کنند

نواب را بکشش به ادای دیگران — صد جان دهند و جلوه مرگ آرزو کنند

دوش در میکده این مژده بمستان دادند — که شما را دو جهان نذر ایمان دادند

گل که افشاند بمرقد که مبارکبادم — عندلیبان بدو صد نغمه و الحان دادند

از ازل کشمکش محنت و طغیان بلا — بهر آرایش گیسوی تو فرمان دادند

روز محشر عوض نامه اعمال مرا — پاره چند ز صد پاره گریبان دادند

[illegible] موده زنانند	چشم بخواب مرا خوابِ پریشان دادند
بعد عمری بره‌ات خاک شدم بهر خدا	آنچه مرغوبِ دلم بود بمن آن دادند

دی بیادِ تو همی رفت بگلشن بهوا
بخرامی که دو صد مست بر آن جان دادند

کشتگانت نه همین حسرتِ دیدار ماندند	بلکه در عشق تو اندوهِ فراوان دارند
بهر آرایشِ فردوس شنیدم که ملک	پاره‌های دلِ پرخونِ شهیدان بردند
آن فگارم که بصد حسرت جنبید زجا	نازنینان همگی جلوه خرامان رفتند
هر یکی یافت مقامی بقیامت لیکن	بختِ بد بین که مرا جانبِ زندان بردند
عاشقانت ز رهِ شوق ببازارِ ازل	نقدِ دل داده متاعِ غمِ هجران بردند
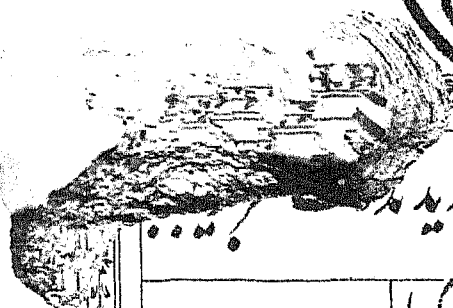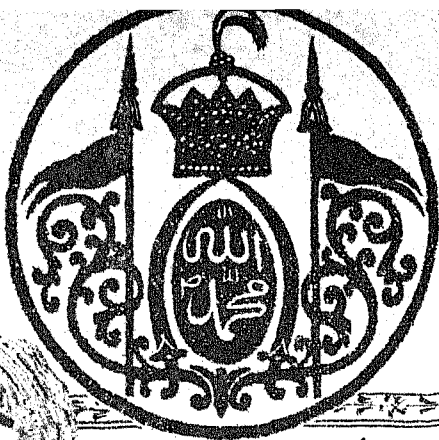
زاهدان نتوان گفت مراقب بخدا | چون بدید [illegible]

بود نواب همان خسته زلفت گویا

از سر کوی تو با حال پریشان آمد

تا بر رخ تو سلسله عنبرین رسید | آهم ز دل بذروه عرش برین رسید

برخاست خاک من که زند بوسه رکاب | آن شهسوار حسن چو بر پشت زین رسید

سرگرم شیون اند چرا حاملان عرش | شاید که ناله ام بسپهر برین رسید

روزی نشد که در شب هجر تو شنوم | کاینک ز مهر آن صنم دلنشین رسید

خواهد شدن قیامت دیگر بروز حشر | با این خرام ناز چو آن نازنین رسید

از شعله جحیم چراغان نکرده اند | آفت بجانم از نفس آتشین رسید

[illegible] ببین من وی | وقتی که نوبتم بدم واپسین رسید

از من مپرس قصه نواب خسته جان
برخیز و خود ببین که چه بر آن غمگین رسید

مگر امشب دعائی از دلم بر چرخ هفتم شد | که آثار اثر ز آفاق چون مهر و وفا گم شد

چرا ای کس میجوئی نشان جان زار من | نشان عمری که او قربان آن طرز تبسم شد

بقتلم برگشا بازو مترس از طعن بدگوئی | که این تهمت نه اول حصه افلاک و انجم شد

مخواه از من نوید حشر خود یا رب جوابش گو | دهانم بسته خاموشی چو او محو تکلم شد

سرشکی را که تو قدرش ندانستی همان آخر | پی ویرانی کون و مکان بانی قلزم شد

که این تشنه لب ساحل وصالش امشب رسید | که در بحر سپهر اکنون حبابش تلاطم شد

منم آن کشتهٔ عصمت که صد مردم از غیرت	چو بعد از قتل [illegible]
گریبان چاک شد مانند گل هر عندلیبی را	مگر ناهید من در باغ سرمست ترنم شد

ز رشک غیر ای نواب کارت شد خراب آخر
که دوش از یک نگاهش خاطر صیدم تو شد

به محشر از نوید خلد جان من حزین باشد	که می‌ترسم آنجا نیز حوری در کمین باشد
اگر صد خنجر نازم زدی دل نمی‌رنجم	که جرم عشق خوبان را سزای اینچنین باشد
همین یک بیکسی ظالم نه پنداری که عاشق را	هزاران رنگ حسرت در نگاه واپسین باشد
درخشش نور رنگ از طور در چشم من مجنون	همانا جلوهٔ آن لیلی محمل نشین باشد

دم بسمل شدن نواب چندین مرحبا گفتی

همه بر مهر تو اکنون جای چندین آفرین باشد

تا بگیسوی تو این پیچ و شکن خواهد ماند
بجهان شورش و آشوب و فتن خواهد ماند

مردم و خاک شدم یا رب خدایا این عشق
تا کجا دست و گریبان بکفن خواهد ماند

بگلستان بکش ارمی شیم ای صیاد
ورنه در دل هوس سیر چمن خواهد ماند

دل بتو دادم و فکری ننمودم ای وای
که رقیبی نهان در بر من خواهد ماند

همه خون گشت جگرم تیر تو زان نکشم
بدلم ناوک ای تیر فگن خواهد ماند

باب توبه برخ کس نگشایند دگر
بجهان تا چو منی توبه شکن خواهد ماند

لب شیرین بکسی گر نمکی ریخت بزخم
لذت شکر شکرش بدهن خواهد ماند

آه بخشیده بسی خاک شدند ای نواب

تا کی گردش این چرخ کهن خواهد

تا کی ز تو ماند بدل من هوسی چند
رحمی که نمانده ست کنون جز نفسی چند

از حال اسیران خبرم نیست ولیکن
آویخته دیدم بگلستان قفسی چند

تدبیر بکن ناصح مشفق که برآید
در وصل بصد ناز وی از ما هوسی چند

برقی مفکن چرخ برین خانهٔ تنگم
آتش ساخته جانم پس عمر خسی چند

چون شیوهٔ احسان تماشای الهی
در حشر نباشند چو فریادرسی چند

ضعفم نه چنان ست که خطی بنویسم
قاصد ببر از رنگ رخم ملتمسی چند

وی قافله صبر تو نواب همی رفت
از ناله شنیدیم صدای جرسی چند

ردیف ذال معجمه

ای عقیق لعل تو نمکت از می حلّر لذیذ
بوسه خواهم زان تو چون بادهٔ کوثر لذیذ

غالباً ناخن بدل زد یادِ مژگانِ کسی
ورنه بود اینقدر زخمِ دمِ خنجر لذیذ

لذت آگین جمله خوبان را دهن باشد ولی
هست سرتا پای تو چون شکر یکسر لذیذ

قطرهٔ از خونِ شیرینم درونِ خُم بریز
تا شود ساقی شرابِ تلخ سرتاسر لذیذ

آمدی و بر دل نو اب پاشیدی نمک
آن نمک شد در دهان زخم چون شکر لذیذ

ردیف رای مهمله

به عشرت ساختی جا شاید اندر خانهٔ دیگر
که گشتی جانم از شب تا سحر جانانهٔ دیگر
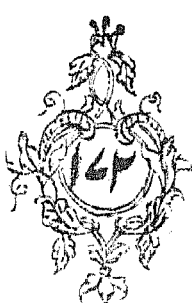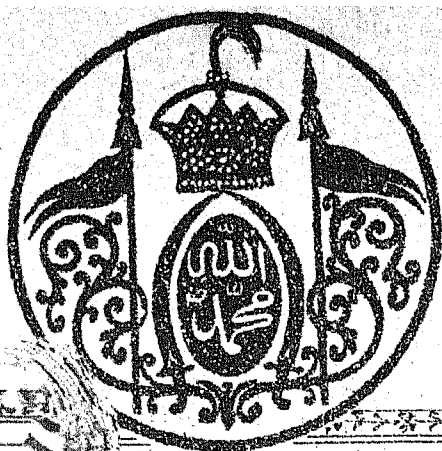
بیک لغزیدن پا بیت جهان شد درهم و برهم
سرت گردم [illegible]

دلی اول باو بسپردم و آخر بیکجا آمد
کرامت کن خداوندا دل دیوانه دیگر

روا باشد که خود را در شمار مرمان آری
اگر پیدا کنی ناصح چو من فرزانه دیگر

به حشر از من حساب می بجویند اکنون چه غم
فدایت جان من ساقی بده پیمانه دیگر

نگنجد ناله ام در تنگنای این جهان یارب
بنا کن از برای نوحه ماتم خانه دیگر

چو میگویم ز درد هجر با هم مرا گوید
همین یک داستان تاکی بگو افسانه دیگر

چرا بر خود ننالد در لحد کافر نخواهد یافت
دل وحشت طلب بهتر ازین ویرانه دیگر

چرا نواب غمگینی از آن عیش پریدوشین
بده انصاف ازین به دیده باشی خانه دیگر

[illegible]ن ی صبح نسیم گل خبر دا
یکدست بدل برنه و دستی بجگر دا

گفتی کهرست اینهمه دشنام مسلسل
بستان ز من از بهر خدا اینهمه کهر دا

ترسم که اسیرش نشوی چون من وحشی
از دوش فکن زلف ولی تا بکمر دا

مشنو صفت کوثر و مشکوی زبرجد
بینا بکفی کمیسر و خم باده بسر دا

مستست بعشق رخ و زلف تو دلها
ای دشمن جان فکرت او شام و سحر دا

چون غیر حبیبان آمد از عشق تو بگریخت
تو نیز دل از پرسش این واقعه بر دا

خواهی که شود حشر دگر در صف محشر
نواب بدل نوحه و آهی بجگر دا

ردیف زای معجمه

باقیست لوحِ تربتِ من در جهان هنوز
عشق [illegible]

کردم نثارِ غمزهٔ او جان ولیک هست
آن ترکِ ظلم دوست ز من بدگمان هنوز

زخمی زدی و منتظر زخم دیگرم
زخمی که هست بسملِ تو نیم جان هنوز

زاهد بدلق و خرقه عبث ناز میکنی
شوخی ز رفته پیشِ تو دامن کشان هنوز

یک عمر آزمودم و این طرفه ساده کیست
دارم دگر امید ز آه و فغان هنوز

صد ره بقهر از برِ خود راندیم ولی
سرمستم از تصورِ لطفِ نهان هنوز

روزِ جزا بشام رسید و ز هجرِ یار
ناگفته ام تمام یکی داستان هنوز

بالله که در فراقِ تو ای مستِ نازنین
چشمم ندیده سرمهٔ آن آستان هنوز

جورت اگر تمام شده تنگدل مباش
باقیست بهرِ کشتنِ من آسمان هنوز

[illegible]ب شهرهٔ تو بعشق از ازل مگر
آگه نه ز رسم و ره عاشقان هنوز

همه گویند با قضا امروز
روز هجرست زود آ امروز

دی بنوعی نه مرده‌ام که شود
دیگری بر تو مبتلا امروز

ای شب هجر از جهان گم شو
که بود روز وصل ما امروز

غم فردا مخور بیار بده
ساغر باده ساقیا امروز

شب عیش ست و یار می آید
رحم کن رحم ای قضا امروز

شب وصل عدو همی آید
حشر برپا کن ای خدا امروز

مدعی را به شهد م کُشتی
یافتم از تو خونبها امروز

وعدهٔ بوسه داد و باز نداد
دوش در کوی تو نقد جان دادم

دیشب آن یار وار حیا امروز
آمدم بهر عذرها امروز

کس فدا چه داند ای نواب
جان خود را بکن فدا امروز

ردیف سین مهمله

دلبری کشت قاتلم که مپرس
غمزه ساخت بسملم که مپرس

در فراق تو ای بتِ خودکام
حسرتی ماند در دلم که مپرس

تو چنین غافلی که نتوان گفت
من چنان بر تو مائلم که مپرس

آنقدر رخطِ اشتیاق مرا
شُست خونابه دلم که مپرس

[illegible]ستی ها	کافری کرده بسملم که مپرس
دوش با طرفه حسرتی از دست	رفته دامان قاتلم که مپرس
در ره عشق صد خرابی ها	شد بطرزی مقابلم که مپرس
چون تو رفتی بخانهٔ اغیار	دوزخی گشته منزلم که مپرس
چند پرسی که حال دل چونست	صد غم هست بر دلم که مپرس

دوش بخواب ناله ات چندان
ساخت رسوا بمحفلم که مپرس

ردیف شین معجمه

چشم تر از قتل من ای جان مباش	بهر من از کرده پشیمان مباش

خاکِ درِ احمدِ مختار شو / تاجِ سرِ [illegible]

هست شبِ وصلِ من ای آسمان / باش بجای خود و گردان مباش

خونِ مرا ریخت چو رفتارِ تو / بعدِ من از غمزه خرامان مباش

کشتنیم برزده دامان بیا / بهر خدا سر بگریبان مباش

میروم از خویش کنون ای جنون / در پیِ آرایشِ زندان مباش

نیست کسی کز تو کشد انتقام / چون کُشیم قتل هراسان مباش

کافرِ عشقت چو نخواند کسی / درگذر از دین و مسلمان مباش
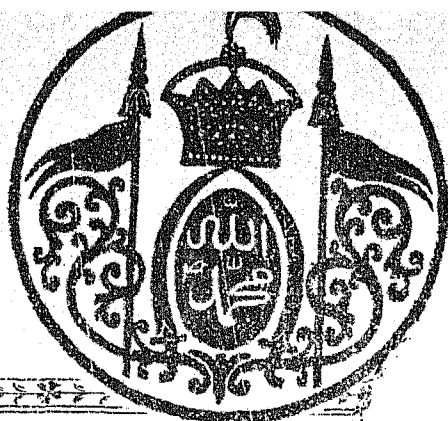
ناز بکن بر دلِ نوابِ خویش / بر رخ و زلف اینهمه نازان مباش

ردیف صاد مهمله

وفا چو گشت پسندت بکن بجا اخلاص
بنا احسان جهان می کنی چرا اخلاص

ز نسبت نگهِ التفات تست پسند
و گر نه این دلِ وحشی کجا کجا اخلاص

چرا بصبر نسازم که طبعِ حیله گرت
نموده است شبِ وصل با جفا اخلاص

طمع مدار که دور از نثار فرسنگ است
ز خوی عربده جویانِ شوخ تا اخلاص

غمِ دو کون فرو آیدش بسبز نوات
مگر کسی بنماید بدلربا اخلاص

ردیف ضاد معجمه

عمرها شد که کنی از منِ دلگیر اغماض
لیکن اکنون بفرستادنِ تحریر اغماض

گردش نرم شد این لذت بیداد و کجاست | ... بکن ای

داد حسن دو جهان چون تو چه جان گیتی را | کرد از حسرت من کاتب تقدیر اغماض

صید آن نیست که دارد هوس آزادی | میکنی بهر چه از کشتن نخچیر اغماض

گوش کن پند مرا ای دل نادان در عشق | تا کجا از ره اندیشهٔ تدبیر اغماض

غیر بیباک شد اندر طلب آفت تو | مکن اکنون ره ناز ز تقصیر اغماض

باخبر باش ز فریاد و فغان نواب

منما از اثر ناله شبگیر اغماض

ردیف طای مهمله

یارب بحیرتم که رساند بیار خط | پیک قاصد ست پیش من بیشمار خط

١٨١

[illegible] هلتی — کاورده است نامه بر من ز یار خط

قاصد بشد بسوی تو و من نزار تن — در جوش اشتیاق نوشتم هزار خط

بشناس شرح مطلبم ای نامه بر زبان — از خون نوشته ام بسوی آن نگار خط

اوراقِ نُه فلک اگر افتد بدست من — انشا کنم بتو ز رهِ اختصار خط

پیدا کند مگر بدل تو ترحمی — تحریر سازم از مژهٔ اشکبار خط

دادند دفترِ علم روزِ حشر و من — دانم که آمد از طرفِ آن نگار خط

صد خارِ غم خلیده مرا در دل و جگر — تا بر دمیده است بر خسار یار خط

چسپان نمای بر سرِ لوحِ مزار من
نواب بعد من چو فرستد نگار خط

ردیف عین مهمله

می نمود اول بمحفل جلوهٔ جانانه شمع
سوخت آخر تا سحر در مشهد پروانه شمع

گر ببیند ساعد پر سیمین نازک تنی
چاک سازد جیب هستی چون من دیوانه شمع

عالمی از دود آهم شد سیه ای بی حسین
پرده بردار و بکن روشن بهر کاشانه شمع

تا به بزمت در لگن جا کرده از کبر و غرور
می نماید همسری با ساغر و پیمانه شمع

شرم دارد در شب وصل آن مه محبوب من
زین سبب روشن نمیسازم بخلوتخانه شمع

چون کند نظارهٔ انگشت تو نبود عجب
گر بمیرد از حسد در گوشهٔ کاشانه شمع

تا نه بیند میکساران گر آید محتسب
خیز ای نواب و کن خاموش در میخانه شمع

ردیف غین معجمه

آمد گلم بطرفه ادائی میانِ باغ
باید شدن برای عدو پاسبانِ باغ

ساقی بپندِ نشئه فکن بر رخم که باغ
گردیده است رحمتِ حق سایبانِ باغ

شاید هوای شوق بیارد زبر و ضیم الم
خوانید رو بروی کسی داستانِ باغ

زود آ بپهلوم که بیک لمحه پژمرد
فصلِ بهار و سبزهٔ آبِ روانِ باغ

خوش آیدم فغانِ اسیرانِ دامِ تو
زاهنگِ چنگ و زمزمهٔ بلبلانِ باغ

دیدم بصحن و دین چو هجومِ گل و سمن
آمد خزان و نیست کنون جز نشانِ باغ

نواب نوحه خوان کند ار چون بهجرِ تو
آن دم ببین تپیدنِ مرغان و شانِ باغ

ردیف فا

تا بکی باشم بامیدِ شهادت سر بکف | محشری بنما و باز آبر سرم خنجر بکف

بخت آنم کو که در خلوت بوقتِ میکشی | مست و بیخود گشته آرم گیسوی دلبر بکف

دی بجرمِ میکشی از مسجدم راندند و باز | یافتند امروز بر منبر مرا ساغر بکف

عاقبت خاکِ خود اندر چشمِ اعدا ریختم | داشتم بهرِ همین این مشتِ خاکستر بکف

بهرِ نذر آوردم اما هیچ با بر بدآ | دل بدستم نیست دارم گوئیا آخر بکف

چون جبینِ تو عرق آلود شد پنداشتم | ماهِ رخشانی ست دارد بجهان گوهر بکف

با اداهای خوشش امشب دیده ام تو را بخواب
زلفِ شوخی در کف و جامِ مَی خلر بکف

ردیف قاف

خوشم بشوقِ وصالت ز پیچ و تابِ فراق
وگرنه نیست کسی طالبِ عذابِ فراق

تو و بدادنِ یک بوسه صد هزار احسان
من و بخاطرِ من یک جهان حسابِ فراق
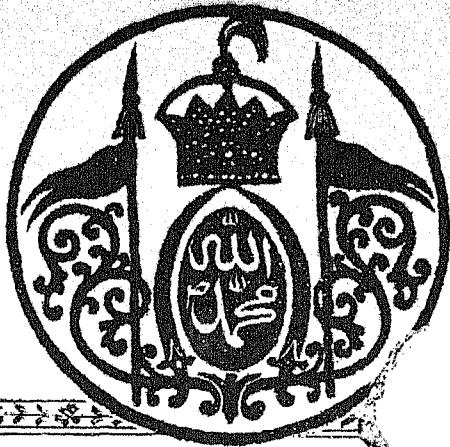
بفرقتِ تو ندانم که حالِ غیر چه شد
مرا که دل همه خون شد ز پیچ و تابِ فراق

مپرس لذتِ خواب از رقیب در هجران
که نیست خواب بچشمِ من از عتابِ فراق

ز آفتابِ قیامت مگوی ای واعظ
که دیده ایم بسی سوزِ التهابِ فراق

تپیدنِ دمِ بسمل خوش است خوش لیکن
نمیرسد باداهاے اضطرابِ فراق

نویس بهر خدا بر مزارِ من نواب
که نیست هیچ بلا بدتر از عذابِ فراق

ردیف کاف تازی

سازد جفا و جور بما تا کجا فلک
آهی کشیم و جنگ نمائیم با فلک

گردم فدای سبزهٔ او که نشان دهند
زانکس که ساخته است با و یک فا فلک
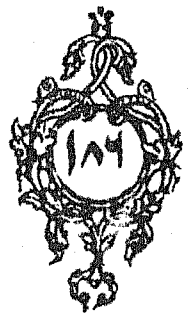
شاید که یافت رخصتِ ظلم و ستم ز تو
بر پا نمود ورنه چرا این جفا فلک

روزی اگر بناز در آئی بخانه ام
گردد به آستانهٔ من جبهه سا فلک

این طرفگی ببین که چو گشتی رقیب را
گرد از هزار رشک مرا مبتلا فلک

نواب پرسد از دل زارم آن پری
از رشکِ من شود ز دل و جان جدا فلک

ردیف کاف عجمی

خرم است که به بود دل بصد پیر تنگ — نبود ورنه به از من بد هنر باز تنگ

فرو چکد چو عرق از تو رنگ شوخ حیا — شب وصال چو من در برت بگیرم تنگ

بحیرتم که چسان تیر فتنه نیاورد — ز راه دور بمن شست آسمان دو رنگ

چو قصد آه نمودم قیامتی برجاست — نعوذ بالله اگر برکشم ز دل آهنگ

ز قتل همچو منی غم مخور ولی شاد — که گشته از ستمت جا بهر دو عالم تنگ

مباد آتشی افتد بجسم نازک تو — گریز بهر خدا از دلم بصد فرسنگ

شکسته ایم سر محتسب بمینائی — ببین که شیشه ناموس چون زدیم بسنگ

بصلح کی کند آهنگ عاشقان نواب — پریوشی که گه آشتی سگالد جنگ

ردیف لام

تا چند واعظ دفتری از وصف کوثر در بغل
روزی سر منبر بر آیینه و ساغر در بغل

روزی که دشمن را ببر بگرفته پیشم آمدی
ای کاش من میداشتم آن روز خنجر در بغل

دل بند زلف که دهم ظالم پریشانش چنین
مانده است مدتها مرا این ناز پرور در بغل

یارب ندانم تا کجا سر رشتهٔ نازش کشد
آنرا که باشد روز و شب شوخی سمن بر در بغل

کشتی چو یاری شب بسامان مشو از تیر پرستی
بهر جواز قتل خود داریم محضر در بغل
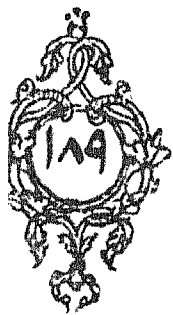
دی بر سوالی کشته نواب شوای جهان
امروز دیگر میری از شوق دفتر در بغل

گر تیر جگردوز تو پران رود از دل
جذبم نه چنان است که پیکان رود از دل

[illegible] ہ دعاہا | در ذوق اجابت ہمہ قصان رود از دل

صد جان من غمزدہ قربان لب تو | گفتی کہ ز وصلم غم ہجران رود از دل

آزادی این بود شوق اسیری | ای وای اگر حسرت زندان رود از دل

گر محو کنم یاد وصالش ز دل تنگ | یارب غم عشقش بچہ عنوان رود از دل

با غیر مکن وعدۂ وصل از رہ شوخی | مگذار کہ خونابہ چو طوفان رود از دل

تا چند بود بسمل تو منتظر مرگ | زخم دگری تا رمق جان رود از دل

نواب برقص آمدی از مژدۂ وصلش
فریاد اگر وعدۂ جانان رود از دل

دوخت لبہای مرا لطف اسیری بلبل | بخموشی دلم حسرت زدہ بگیری بلبل

لرزه افتاد بجانم ز نوایت یارب / همچو من در غم اندوه بمیری [illegible]

عجبی نیست اگر مثل تو سرمست شود / بسرود غزلم روح نظیری بلبل

سالها شد که بکنج قفسی افتادم / از من آموز ره و رسم اسیری بلبل

شرط عشق ست بسوز صنمی خاک شدن / نزد من چون پر پروانه حقیری بلبل

یاد کن یاد ز حسرت دل خون آلودم / برگ گل را چو بمنقار بگیری بلبل
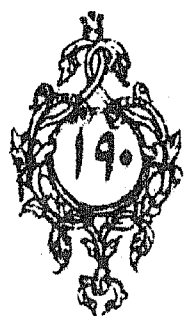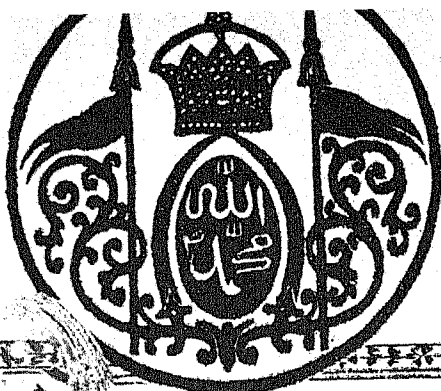
بوی عشرت ز گلی نیز شنیدی گاهی / یا چو نواب باندوه اسیری بلبل

ردیف میم

بهر آزار تو طرز دگر ایجاد کنیم / واله غیر شوم پیش تو فریاد کنیم

[illegible] با صد حسرت
دم بسمل نگهی جانب جلاد کنیم

بچه شوق آمدم پیش وی ای وحشت دل
باش یک لحظه که بنشینیم و فریاد کنیم

جلوه موسم گل باز خدا را انجا
تا دگر آرزوی خانه صیاد کنیم

شاد شد خاطر اغیار ز وصلش من هم
دل ویرانه خود را ز غم آباد کنیم

غیر را خاک نما تا بفشانم بر سر
تا بجا خاک ره کوی تو بر باد کنیم

گر شوی رنجه ز فریاد گرفتاری غم
جان من گرد تو گردانم و آزاد کنیم

کار خود را بسپارم بخدا ای آصف
تا بکی پیش بتان شکوه بیداد کنیم

بعد یاس از جهان امروز آهنگ سفر کردم
جفا بر تو مبارک من حکایت مختصر کردم

چه میگوئی حدیث وصلت دوشینه با دشمن
بپرس از من که در هجر تو چون شب را سحر کردم

کسی با چون تو ظالم تا براه سهو دل بنهد
باه و ناله عالم را ازین ره باخبر کردم

چنان دانستم لذت ز تیغ خونفشان تو
که از خالق بصد دل خواهش جان دگر کردم

اگر یک لمحه از نظارهٔ خوشنودم نکردی
باندوهِ فراقت روزگاری چشم تر کردم

شدم آنمایه نومید از خلافِ وعدهای تو
که آخر حسرتِ وصل ترا از دل بدر کردم
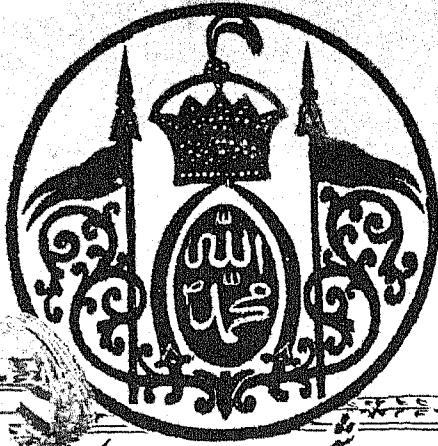
زخوفِ من نبود آسوده خاطر دشمنم روزی
چه خواهد شد اگر از بزم او روزی حذر کردم

بر نواب آمد یار و برد از هوشش ای همدم
ترا دیدار ارزانی که من خاکی بسر کردم

دلبرم امشب همی آید بنازی در برم
تا ابد خواهم نتابد مهر بر بام و درم

رند ذوقی‌ام می برم [illegible] پاک ست
حسرتم پر کرد از خون تمنا ساغرم

دل به آزارم نهاده ست و نمیداند که من
آنقدر نالم که او را بر سر مهر آورم

ایکه گوئی بشکنم ترک رقیب از بهر تو
خوب گفتی لیکن این گر نباید باورم

چون تهی از حرف لطف نامهٔ اعمال بود
اشک حسرت پاک شست اندر قیامت دفترم

بسکه دل شد منبع اسرار اعجاز عشق
ترجمان لوح محفوظ ست دل اندر برم

شاد زی صیاد از دامت نجستم افسن
کز ازل شوق اسیری کنده یکایک شهپرم

تا چه بنماید دگر این گردش لیل و نهار
در بزم خدایا نواب و پر کن ساغرم

زان به آغوش تو سرخط ملالت داده‌ام
که به دنبال وصالت شب فراقت داده‌ام

بصد الطاف بر بوالهوسان باشی که من — بهمین جور و جفای تو قناعت [illegible]

شوق تو گر بگذارد بدلِ من صبری — بهر طولِ شبِ هجرِ تو امانت دارم

کس مبادا چو منِ ساده دل اندر عالم — گرچه تو دلشکنی چشم مروت دارم

حشر نواب اگر آورد بلائی من هم — زاهِ جانسوز بدل طرفه قیامت دارم

چرا ز طولِ شب هجر دل غمین دارم — که مثلِ دردِ فراقِ تو همنشین دارم

خیالِ هجر و هجوم امید و خوفِ سحر — چه فتنها که بوصلِ تو در کمین دارم

بغمزهٔ تو دهم یا بحسن عشوه فروش — تو آگهی که همین یکدلِ حزین دارم

عبث رفو مکن ای چاره ساز جیب مرا — دو دست بهر دریدن در آستین دارم

ببینم بس در حدیث وصل عدو
بجان شکایت و بر لب صد آفرین دارم

ببین برای خدا شان و شوکتم واعظ
دمی که بت به بر و قشقه بر جبین دارم

غمین مشو که دم نزع از جفای تو نیست
برای عبرت غیر آه آتشین دارم

چرا ز قتل دو عالم چنین پشیمانی
که من ز طبع تو امید بیش از این دارم

بعرش زلزله افتادنی ست ای نواب
ز اضطراب دل بسملت یقین دارم

ندیدم دوش روی غیر و خوش از انجمن رفتم
لب خود بر لبت بنهادم و از خویشتن رفتم

باین حسرت نرفت از ملک هستی هیچکس گاهی
ز بزم دلفریب تو بدینحالت که من رفتم

بجوش نوبهاران گلچیان خواهد شدن محشر
اگر روزی چو بلبل نوحه گر سوی چمن رفتم

بنازی یافتم در خواب شیرین بیش که من دانم | شبی بهر زیارت چون بر ...
کجا رفت ابجد از خانه‌ام رنج و مصیبتها | مگر امروز من از یاد این چرخ کهن رفتم
چنان داشتم لذت بچاک جیب و کرخشت | بهر باز از صدره در هوای پیرهن رفتم
نمانا حزن و اندوه دل زارم بود یکسان | نه رفتم از در تو بر در بیت الحزن رفتم
چرا می پرسی از من کجا رو سوی عدم رفتی | بقربانت بی تسکین یاران وطن رفتم

زیر پر سیدی کی نواب از برای چه فریاد و ثبت
ز کوی تو عنزلان یا بکر من نغمه زن رفتم

دوش در خواب سر زلف پریشان دیدم | بوحش الله که شریک شب هجران دیدم
آه آن دل که بسی در خم گیسوی تو ماند | پاره هایش بغبت سر مژگان دیدم

[illegible] در حدیث وصل عدو
بجان شکایت و بر لب صد آفرین دارم

ببین برای خدا شان و شوکتم واعظ
دمی که بت به بر و قشقه بر جبین دارم

غمین مشو که دم نزع از جفای تو نیست
برای عبرت غیر آه آتشین دارم

چرا ز قتل دو عالم چنین پشیمانی
که من ز طبع تو امید بیش ازین دارم

بعرش زلزله افتادنی ست ای نواب
ز اضطراب دل بسملت یقین دارم

ندیدم دوش روی غیر و خوش از انجمن رفتم
لب خود بر لبت بنهادم و از خویشتن رفتم

با این حسرت نرفت از ملک هستی هیچکس یاری
ز بزم دلفریب تو بدین حالت که من رفتم

بجوش نو بهاران یک جهان خواهد شدن محشر
اگر روزی چو بلبل نوحه گر سوی چمن رفتم

به نازی یافتم در خواب شیرینش که من دانم
شبی بهر زیارت چون ب[illegible] رفتم

کجا رفت آنچه از خانه‌ام رنج و مصیبت‌ها
مگر امروز من از یاد این چرخ کهن رفتم

چنان داشتم لذت بچاک جیب و گر خشت
به هر بار از صد ره در هوای پیرهن رفتم

همانا حزن و اندوه دل زارم بود یکسان
نرفتم از درت کی بر در بیت الحزن رفتم

چرا می پرسی از من کز چه رو سوی عدم رفتی
بقربانت پی تسکین یار از وطن رفتم

نه پرسیدی که نواب از برای چیست فریاد
ز کوی تو هزاران بار اگر من نوحه زن رفتم

دوش در خواب سر زلف پریشان دیدم
نوحش الله که شریک شب هجران دیدم

آه آن دل که بسی در خم گیسوی تو بانم
پاره هایش بغنیمت بسر کان دیدم

ب بدین عدو رکاب دو ... بین | شهر مکین گشته و از کرده پشیمان دیدم

مردم از وهم که شاید نظر اقش باشد | هر کرا از المی چاک گریبان دیدم

محتسب مرد ز آه تو مگر ای نواب

که دگر باره ترا مست و غزلخوان دیدم

آرزوهای ترا تا بدل اندوخته‌ام | با دو صد رشک دل مدعیان سوخته‌ام

بهر تسکین دل غمزده دُرج فراز | پاره جیب بدامان کفن دوخته‌ام

تو بهر ناز که خواهی دل من گیر که من | درس عشق تو ستمکار بیاموخته‌ام

سوز شمعی سر قدم بره مهر و وفا | که چو پروانه بعشق تو بسی سوخته‌ام

گر شوم غرقه دریای محیط ای نواب

سرد هرگز نشود آتشِ افروخته

از دلِ آزرده در غمِ تو خونخواهی داشتم
روز و شب از دردِ عشق آزرده جانی داشتم

پاسِ عشقت بود گر جورِ تو بخشیدم نفس
ورنه بهرِ شکوه من هم زبانی داشتم

در وصالت جمله درد از دل بدر کردم ولی
آه را از بهرِ تخریبِ جهانی داشتم

خواه با من ساز و خواهے در برِ اغیار باش
پیش ازین البته در خاطر گمانی داشتم

بهرِ قتلِ دیگران آمد همی نخبتِ بلند
منت ایزد را که من هم نیم جانی داشتم

من شنیدستم حدیثِ محشری از غفران
در غمش نواب من هم داستانی داشتم

ردیف نون

...ی بسته عهد وصل آن عنانگیر من | جهان را عمر گردیده برای انتظار من
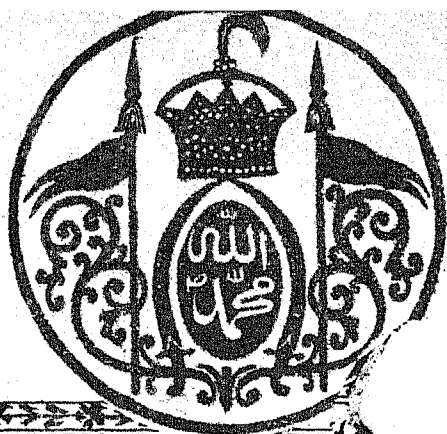
اگر اینجا نمیکردی خجل از جور خود آیا | نخواهی گشت در روز جزا شرمسار من

میفشان بر رخ حورای نسیم خلد خاکم را | بجا بگذار در راه وی این مشت غبار من

نمیدادم باو گاهی نمیدادم نمیدادم | دلم بودی اگر ناصح بدست اختیار من

نمودم همدمی پیدا بهجران از تو پنهانی | قضا را کو برد از سینه‌ام جان کنار من

خیالت را ز تو بهتر شناسم گر سر یاری | همی روز و شبان باشد بهجران غمگسار من

کدامین شعله رو دامن کشان بر تربتم آید | که حسرت میچکد چون اشک از شمع مزار من

بفردای قیامت در جزای گریه‌ام یارب | دو چندان سیل خون ده بهر چشم اشکبار من

چه می‌پرسی که ای نواب در وصلم چه میخواهی
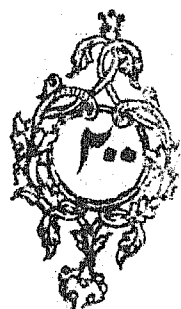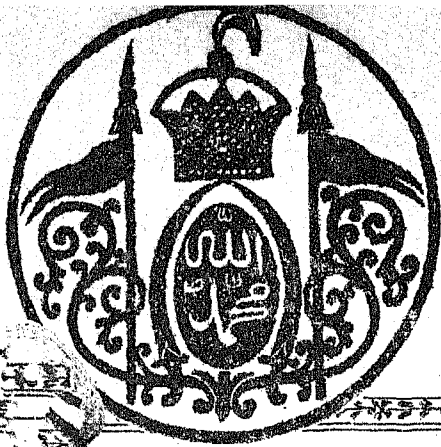
…سرت کردم تمنایم بدان اضطراب

رشکم ربود جان و قرار و سکونِ من
بر گردنِ رقیبِ ستمکار خونِ من

روزِ جزاست داورِ محشر حسی
بهرِ تظلم آمد جوشِ جنونِ من

با غیر صد حکایتِ لطفِ تو گفته ام
آه از دمی که دید رخِ نیلگونِ من

گریان شدی ز نالهٔ من در شبِ وصال
تأثیر کرد در دلت آخر فسونِ من

گفتی که رنج و غم بازل آفریده اند
بهرِ دلِ حزینم و بختِ زبونِ من

جانم بسوخت در غمت ای وای من که تو
آگه نه ای ز سوزِ درونِ من

از مقدمش بداد خبر اضطرابِ دل
نواب باز کوی کجا شد سکونِ من

گر حدیث روی تو در انجمن خواهد شدن
در فراقت یک جهان بیت الحزن خواهد شدن

سوخت برق آه من هفت آسمان لیکن هنوز
گر جفایت طرح صد چرخ کهن خواهد شدن

گل بدامان و تبسم زیر لب داری مگر
زین چمن آرایش تابوت من خواهد شدن

خوف رسوائی مکن از بوسه لعل لبت
این خطا پوشیده در کنج دهن خواهد شدن

روز اول زد رقم ابجد بسیم کلک صنع
کاین چنین سرمشق اندوه و محن خواهد شدن

از کرم دلها عزیزت گشته ای یوسف جمال
مجلس دلها ترا چاه ذقن خواهد شدن

گر همین اعجاز عشق تست صد طوفان نوح
از دو چشم اشکبارم موجزن خواهد شدن

پارهای جیب ای نواب برچین از رهش
بعد مرگت اینهمه صرف کفن خواهد شدن

جانم ربود لذت خونها گریستن — شبها ز درد عشق تو تنها گریستن

سرمست آن دو نرگس مستانه ام چرا — باید به یاد ساغر و مینا گریستن

روز جزا هر آنچه که در طالع من است — یارب بغیر ده همه الا گریستن

اشکی اگر چکید ز چشمم چه میشود — باید به هجر از همه اعضا گریستن

بی آب شد چو چشم من ای ابر باک نیست — خواهم ربود از تو به یغما گریستن

از وعده دروغ تو آید به قسمتم — امروز خنده کردن و فردا گریستن

بر خون بنال ای مژه خونفشان که باز — بسته است عهد دیده من با گریستن

دلهای عالمی همه خوناب خون شدند — بگذار ای عزیز خدا را گریستن

چه خوش است از تو روزی بسر کسی رسیدن
دو سه غمزه نمودن بنگاهِ ناز دیدن

سر مشهدم ز شوخی بخرام نازنین کن
بغم منت نزیبد لبِ حسرتی گزیدن

شکی اگر بیائی بزبان غنج و نازی
نه بیم تا قیامت بتو فرصت رسیدن

چه زنی دمِ مداوا بحضورم ای مسیحا
تو پی علاج سودا من بجا نهاد دیدن

نمکی فشان بزخمم که ذبیح تا بدانم
که چه لذت است ظالم دم مرگ در تپیدن

ز رقیب وا ندارن بشب فراق نواب
برسد اگر بمشکل سر ناله تا شنیدن

جرعهٔ صهبا بجام باده خواران ریختن
آنچنان باشد که خون نا مسلمان ریختن

از گل افشانی اگر عار آیدت ظالم چه باک
مشت خاری بر سر خاک شهیدان ریختن

طرح رفق نو بعالم افگنی انصاف نیست
کشتن و بسمل سرشک از چشم فتان ریختن

قهر بر من لطف بر دشمن جفای تازه ایست
جرح کردن پس نمک بر زخم خندان ریختن

مرحبا بر رسم عهدت کز پی دیوانگان
فکر دلجوئی نکردن طرح زندان ریختن

از هوای سیر گل بگذر بیا در مشهدم
لخت دل چیدن بهست از گل بدامان ریختن

در هجوم فصل گل نواب در بستان خوشست
خنده از ما و از تو رنگ افغان ریختن

دشمنم را بوصال بت من شاد مکن
خانهٔ رشک حسد را الهی آباد مکن

چون بشوق دل خود آمده در دام بلا
مرغ بی بال و پری را تو هم آزاد مکن

می بری گر بلحد بچشم گردن
ای صبا خاک من سوخته بر باد مکن

حالِ این بلبلِ افتاده بچون زار نگر
بوالهوس آرزوی آن ستم ایجاد مکن

گل بمرغانِ قفس بدل کن ای باد صبا
زینتِ بام و درِ خانهٔ صیاد مکن

یا به عشاقِ حزین شیوهٔ صبری آموز
یا برین جورکشان اینهمه بیداد مکن

تا دگر هیچکسی نام اسیری نبرد
بیکسی را چو اسیرت شود آزاد مکن

گر فراموش نمود آن بتِ عیار مرا
فلک قصر قمر پرواز تو هم یاد مکن

طرفه حشری بجهان کن ز فغانت نواب
بیش ازین بهرِ خدا ناله و فریاد مکن

ردیف واو

چنان گم گشته‌ام در حسرتِ شوقِ جمالِ تو
که با صد سعی و کوشش هم نیابم در خیالِ تو

دمی با من نشستی بر سر اوج آسمان بودم
چه خواهم کرد اگر باشد شبانه روزی وصالت

دم آخر ستمگر باعث شیون چه میپرسی
برای خود نمیگریم همیگریم بحال تو

حسرت کردم چه خواهی گفت در حق شهید خود
اگر پرسد کسی در عرصهٔ محشر فعال تو

همین فکرست هنگام ای نواب روز و شب
دل خود را باو دادی چه خواهد شد مآل تو

نعشم ببرید از طرف بگذر او
شاید که بتابوت من افتد نظر او

صد موسم گل رفت و رخ یار ندیدم
کو پیک نسیمی که بیارد خبر او

وقتی که بگلگشت عدم پا قیم از ضعف
دل داند و من دانم و داند کمر او

گر بار کتابم نکشد بال کبوتر
بندید دلم را عوض خط به پر او

ز تسلیم ندهد رخصت تنهائی قاصد
آن به که شوم سوی تو خود در بدر او

از نکهت گلها نشود تازه دماغم
ای باد بنفشیان بسرم خاک در او

تیری بدلم گر بنشینند نشینند
یارب نه نشینند رقیبان بدر او

گر جور نسازد بتو نواب چه سازد
کس خوارتر از تو نبود در نظر او

ردیف هاے هوز

ایکه حشری از جفا و ناز برپا کرده
حیرتی دارم که چون در دلی جا کرده

یک نظر شوخ مرا ای یوسف کنعان ببین
باز گو حسنی بدین خوبی تماشا کرده

در ره الفت چه ترسانی ز بدنامی مرا
من همان هستم که تو صد بار رسوا کرده

باب رحمتها فرو بستند بر روی امید
از جفای خویش ظالم تا دری الرده

غمزه و جور و جفا و عشوه و ناز و خرام
بهر قتل من چه سامانها مهیا کرده

جز بمظلومت نباشد پرسش روز جزا
منت ایزد را که تو بر من ستمها کرده

جنس علیشم بردی و نقد عشرت دادی بمن
ای فدایت جان من این طرفه سودا کرده

جوش استغناش میدانی و بازاید دل شوق
از شکایت ها و با وی فقر را انشا کرده

مرحبا نواب کز عهد دروغ وصل او
خویش را آسوده دل از هر تمنا کرده

تا بنازی عجبی مست و غزلخوان شده
در پی غارت ایمان و دل و جان شده

سهل تر بود علاج ستم چرخ ولی
چه توان کرد که تو فتنه دوران شده

از خیال رخ تو هیچ دلی خالی نیست / شمع کاشانهٔ هندو و مسلمان شده

با اجل دست و گریبان شده صد خسرو و مسیح / تا تو از ناز سوی خاک شهیدان شده

بکه این هوس اقدام نمایم ابدال / تو که در وصل همه صورت ارمان شده

کشمکش جان بادای تو فدا گفت بناز / الله الحمد که تو نیز ازادان شده

آه و فریاد و فغانت بدل است ای نواب / باز در عشق کسی بی سر و سامان شده

بعد یک عمر که در عالم خواب آمده / با ادا و ستم و ناز و عتاب آمده
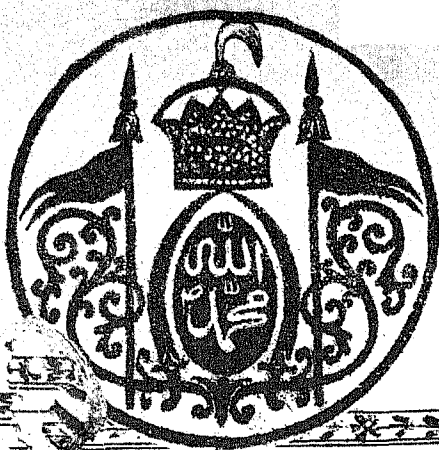
آمدی بر سر بالین من ای شوخ امشب / باورم نیست مگر باز بخواب آمده

مرحبا بر دل نرم تو که در ماتم من / با دف و زمزمه و چنگ و رباب آمده

من هم از رشک رَوَم سوی عدم گر ز ادا | از پی قتل عدو گرم عتاب آمده
بهمین طرز رسی بر سر کس شب هجر | یا فقط بر سر من بهر عذاب آمده

دل باین غمزهٔ پنهان بدر چون آوان
که عروسانه دگر رو بنقاب آمده

ردیف یای تحتانی

نه شوق گلشنی دارم نه ذوق وصل رعنایی | که جوش حسرتم نگذاشت در خاطر تمنایی
چو با این لغزش مستانه آیی بر مزار من | ز خاکم بردمد جای گیا از باده مینایی
اگر بر حسن خود نازی چو یوسف باش گر حیرت | نه اینجا اشک یعقوبی است نی آه زلیخایی
بخونم گر درافکندی نگه بر رقص بسمل کن | نخواهی گر طلسم ناز زین خوشتر تماشایی

شنیدم در جزای صبر حوری نه تو دادند
غریبی را که بُد در فرقت تو ناشکیبائی

خودی گر خود پسند طبع تو افتاده پس باز آ
چرا دادی باین غائبان حسنِ خود آرائی

دلم را منزلی داده در شکنجِ کاکلِ پیچان
که این بی خانمان را نیست در عالم دگر جائی

بپرس از من که چون عمرم گذشته در غمِ هجران
چه دانی تو که از دل هم برون ننهاده پائی

تجلی گر نمائی بر سرِ کویش نما یا رب
که ره بیدست و پایان را کجا بر طور سینائی

بعشق و عاشقی نواب فکر عزتی داری
مبادا در جهان مثلِ تو نادان هیچ رسوائی

دلم بربود شوخی گلعذاری سرو بالائی
درون صلحی برون جنگی همه نازی خود آرائی

در افکندی بنای صبرم از یک غمزه ای ظالم
پی قتلم کنون از آن دو چشم مست ایمائی

بهجران تا قیامت سوز یارب همچو من او را
اگر دارد کسی در عشق او دیگر تمنائی
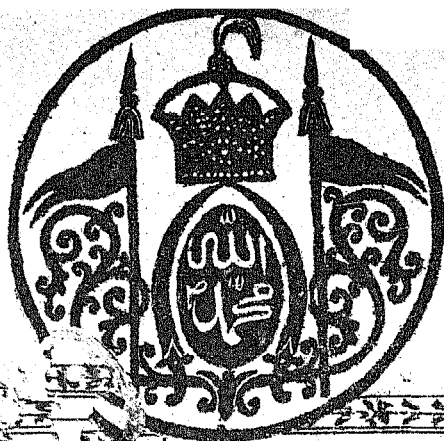
بدوش نازنین برداشت چتر مشک صد تمکین
ببین چون میرود ز آفاق نعش ناشکیبائی

حذر کن از عداوت با من شوریده ای کودن
تو و صد طرز عیاری من و یک جوش سودائی

ز بس جان حزینم را بغارت لذتی دادی
همی جوید دلم غارتگری اکنون بهر جائی

چو من ذوق شهادت گر شهیدانت بدل بُرند
نخواهد بود روز حشر بر تو هیچ دعوائی

گرت باشد سر بیمار من باز آ ببالینم
که در دم به نخواهد شد ز اعجاز مسیحائی

نوید وصلتم دادی بفردا از ره شوخی
مگر دانسته باشی کامشبم را نیست فردائی

سرت بر آستان پیر و پایت در حرم دیدم
نباشد هیچکس نواب چون تو بی سر و پائی

تو وصد عشوه و ناز و ادا و کبر و تجانی / من و چندین بلا و درد و یاس و رنج و رسوائی

زمن ای ناله سوزان بگو با چرخ مینائی / که روزی یوسف ما را ببین طرح زلیخائی

بدستی ست م کی بر کف خود نقد جان دارم / بمیرم یا زیم در ذوق وصلت تا چه فرمائی

که این نازنین آمد ببالینم که مردن / که روحم شد بجنبت با هزاران غنج و رعنائی

اگر از لطف جان بخشی شهید غمزه خود را / نخواهد گشت چیزی کم ز اعجاز مسیحائی

تماشایش میسر شد بیکدم مرمرا صد ره / پسند آمد از آن ناصح مرا معشوق هرجائی

من و بینم نازش نقد خود داری بکف ابدال / نکردی نامور تا حشر در صبر و شکیبائی

غباری کردم و رفتم بچشم غیر تا یابم / بزم مست لذت دیدار از چشم تماشائی

چه نواب خوشنودی بیاد وصل در محشر

مرا امروز طاقت شد تو در امید

میرم از وهم چه در پرده محفل باشی	آه ازان روز که بی من دو منزل باشی
چند پرسی ز تمنای دل واله من	نیست خواهش بدلم جز که تو در دل باشی
حسرت کشته خود گر تو بدانی ظالم	تا ابد نوحه کنان بر سر بسمل باشی
بچه آداب بر بندمش بحضور ایزد	بسملی راکه بصد ناز تو قاتل باشی
ای خوش آن دم که شوی مست و ز پا افتی و من	بوسه از لعل لبت گیرم و غافل باشی
میرم از رشک که در محفل اعدا امروز	عرض حال دل خود گویم و غافل باشی
گر رسد بر سر تو جمله بلاهای فلک	به ازان نیست که دلداده و مایل باشی

از من آموز ره و رسم محبت لوان

تا به ارباب وفا همشکل باشی

دل نازم اگر در دین باشی
ز دروشش تا ابد نالین باشی

برنج فرقتم گر دین باشی
ز خود هم دستی رنجین باشی

تو نشناسی مراد از نگاهت
چنان دانم که کاسی دین باشی

سخن آهسته میگوئی بدشمن
مگر حالم ازو پرسیده باشی

نمی پرسم ز تو رسم وفا را
که راه و رسم آن نادین باشی

بخواهند هم مرا در حشر یارب
بآن نامی که تو نشنین باشی

دعای بد نگویم مدعی را
که شاید در دلش گنجین باشی

فتادی در بر غیری بنازی
بسر مستی مگر لغزین باشی

بدشمن بود وصلش دوش بوا
چه یارب ها که تو نشنیده باشی

این غصه واین عتاب تاکی
تاکی زمن اجتناب تاکی

شرمے بادا و نازتا چند
نازی بدو صد حجاب تاکی

محروم وصالم ای غم ہجر
ناکرده گنه عذاب تاکی

بازش بستان که در گذشتم
یک بوسه و صد حساب تاکی

واعظ بہوائے باده مردن
بازا ہمہ احتساب تاکی

گاہی بنوائے ناله گوشی
آہنگ نی و رباب تاکی

از بہر شمار جور و ظلمت
دارم به بغل کتاب تاکی
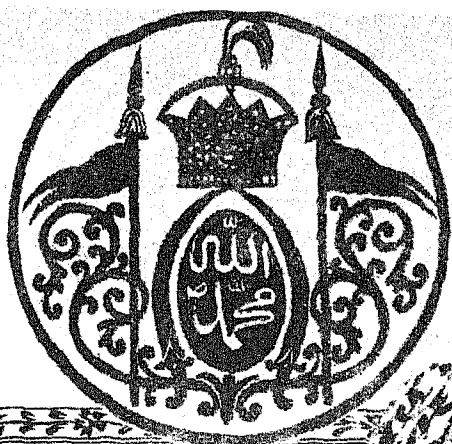
داری پی شستم دو صد رنگ | یک یک کنی انتخاب تا کی

بشکن ای محتسب خم ام | سر بسته خم شراب تا کی

صد حشر بسر رسید نواب

از محشر است اضطراب تا کی

گر بیادش طرف منبر و محراب شوی | واعظ آندم سزاوار قابل آداب شوی

قصه هجر سراساختم از شام آغاز | تا عدو چشم بره ماند و در خواب شوی

بختا آن کو که به آغوش قیتم با کام | نام من گوئی و یک مرتبه بیتاب شوی

خون بریزی چو نبینی رخ دلدار ای چشم | وقت نظاره چه افتاد که بی آب شوی

از طرز دو صد فتنه بپا نمود فلک

آن زمان کز پی جان و دل نواب

محتسب آب خرابات اگر نوش کنی
هر دو عالم به یکی جرعه فراموش کنی
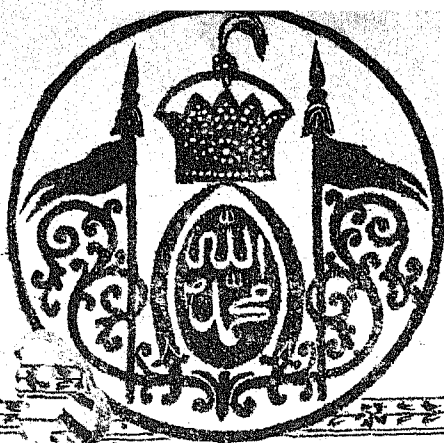
به تو چشمک چنان روز و شب صبا در بر
که فسون و ستم و غمزه فراموش کنی

خانه در پهلوی اغیار بگیرم شاید
که شبی ناله جانسوز مرا گوش کنی

سر شوریده‌ام از روز ازل بار تن است
ای خوش آن دم که از این بار سبکدوش کنی

نه چنان محو فغان است به یادت نواب
که توانیش به صد حرف خاموش کنی

نه همدمی سر بالین نه یار همنفسی
مباد همچو منی در زمانه هیچ کسی

قیامتی که جهانی از او همی ترسید
بعهد جور تو در عمر دیده‌ایم بسی
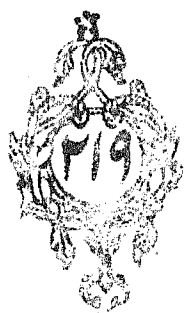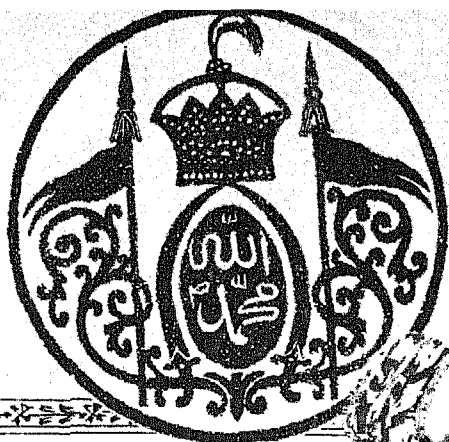
سپهر چون تو بلائی مگر بخاطر داشت | که از ازل نستوده است جز تو هیچ کسی
کذ رفتادگر ادر چمن می شنوم | صدای ناله ز هر گوشه و هر قفسی

دلت چو رفت مبارک بتو بود ای نوب
غمی و هر نکهی حسرتی و هر نفسی

خنجر کشی بناز و نکرد دفاع کسی | شاید که زن نیست زاهل وفا کسی
ظالم نه قاصدی نه پیامی نه وعده | پس بر کدام امید شود مبتلا کسی
تهمت نصیب چرخ شد و کشتیم دریغ | ظلمی کند کسی و فتد در بلا کسی
روز جزا که کیفر خلقی دهند کاش | بگرفته دست پیش کشاند ترا کسی
صد جان و دل نثار ره دوست خستیم | روزی نگفت بر سر بام مرحبا کسی

سازی جنان برای شهیدانش ابتدا
چون میشود خواهد اگر خونبها

گم گشته راه میکن از پند واعظان
خضری شناسمش چو شود رهنما کسی

نواب نوحه کرد چنان در غمت که باز
تا حشر بر تو می نشود مبتلا کسی

چرا یارب جفا با خوی این عنابتان کردی
که نام پاک جانان اهل وفا را بی نشان کردی

عجب شاید دل بزمش ضبط فریاد و فغان کردی
که آن پیر آشنا را باز از من بدگمان کردی

نخواهی سست از آشوب آهم تا دم محشر
شب وصلم اگر یک جنبشی ای آسمان کردی

به نزد دشمنانش بوسه زنی عنایت کن
کسی را گر هزاران جور صد ره امتحان کردی

نماندم سوختی از شوق سجده با عقلیم
پس از عمری که آن بت را خدا یا مهربان کردی

[illegible]ب چند ما چو سپید دوی آیم | چو ای واعظ عذاب در محشر بیان گردی

پرنده شبی مگر آمد بخواب بی آب
که از دی بر در او آه خود را پاسبان کردی

از چاک جیب گر بوصالش رسیدمی	صد پیرهن ز شوق بوحشت دریدمی
ترسیدم از رقابت خلقی وگرنه من	دستی زده بحشر نقابت کشیدمی
میکردم آن بهانه که خود هم ندانمش	ناخوانده گر به بزم تو روزی رسیدمی
مرگم نیامد آه دران ساعتی که من	نام تو از زبان عدو می شنیدمی
محرم شوی ز راز نهانی اگفتم	گر دست خود بسینه من برنهادمی
پیوند بستی ار سر زلفت بوصل من	تا روز حشر صورت هجران ندیدمی

نیشد پسند طبع تو ار گریه رقیب
اشکی شده ز دیده دشمن چکیدمی

بیخود ز شوق گشته زدم بوسه بر لبت
تا کی بعشق تو لب حسرت گزیدمی

گر آمدی چو زلف شکسته بخانه ام
بهر نثار عمر خضر را خریدمی

نواب کاش قسمت خارم شدی نصیب
تا در رهش بپای عدو می خلیدمی

دلی را پیش تو ناوردن اولی
که در عشق تو واندمردن اولی

نگردد بعد من تا قسمت غیر
غمت را همره خود بردن اولی

برم تا سست خواهد گرد خشمی
دلم را نزد تو بسپردن اولی

زبیم چشم زخم کم نگاهان
ستمهای ترا نشمردن اولی

مبادا اشک طوفانی ببارد — فدایت دامنم نفشردن اولی

رود صد حیف شوقت از دل من — بامید وصالت مردن اولی
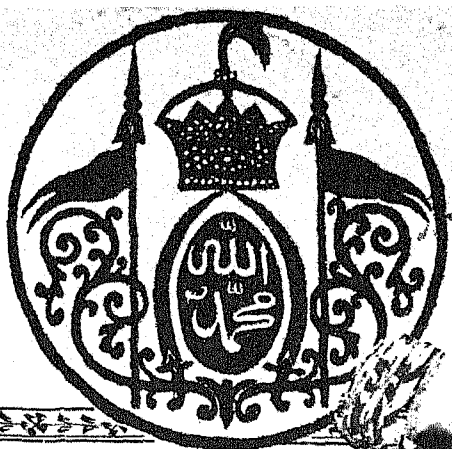
دهد گر جام کوثر غیر نواب

ازان می تا ابد خون خوردن اولی

مفردات

غرقهٔ رحمت شود این ناصح مردم فریب — اگر ابر بهار طوفانی ز جوش می گذشت

دیگر

کدام گل بدل زار بُد که چون بلبل — دم اخیر طلب نغمهای نگین داشت

ازان صحبت بخواب خوش گذشتیم — که در فراق تو افسانهای رنگین داشت
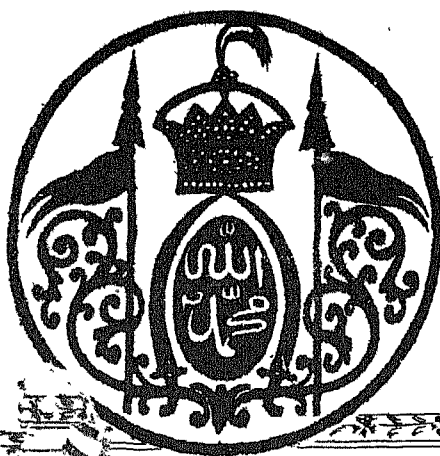
دیگر

شب که پروانه بشمع سر قبرم میسوخت | شعلهٔ رشک و حسد خانهٔ صبرم میسوخت

دیگر

دی گذر کرد چو نواب بکوی صیاد | نوحه ساخت که مرغان قفس را مردند

دیگر

کم سازیم ای عشق بد نشان که رقیبان | از هستی من تا بعدم هیچ نیابند

دیگر

بوفا شوم چو یکتا مه من بغمزهٔ خود | بکن آنچنان جفا که کسی نکرده باشد

دیگر

[illegible]فت که بر تفقّدان باز کردمی — آن هم بدولت تو نصیب رقیب شد
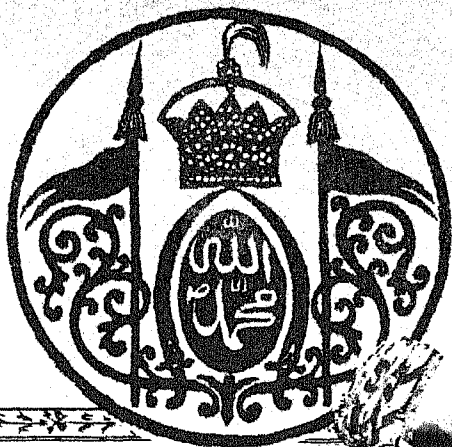
دیگر

یارب چگونه میستیزد آنکس که جان خویش — قربان ناز و غمزهٔ خوبان نمیکند

دیگر

بشکست نه سپهر برین نالهٔ رقیب — آه از دمی که در دل تو هم اثر کند

وای ای بر مسافر بیچاره که او — تا دید جلوهٔ تو ز عالم سفر کند

دیگر

داد خواهم ز تو بر حشر ولی میترسم — کز رهِ رشک مرا راه بمحشر ندهند
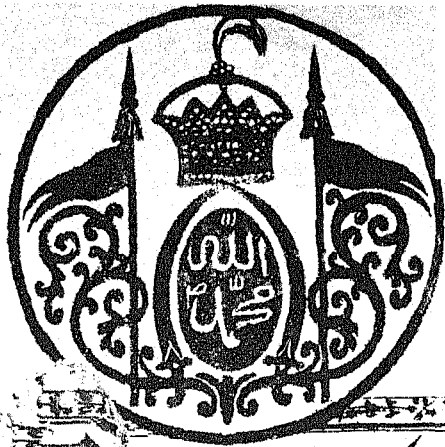
دیگر

در دیده دو چشم یار بود دوشب کجا شد از برم	سوز فراق مگر بگداخت پیکرم

دیگر

سر کشید از جرم تو فلک رنجه مشو	بهر پاپای او ناله بدل داشته ام

دیگر

وه وه چه آفتی که رخ دلفریب تو	روزی بخواب دیدم و شبها گریستم

دیگر

بو وفایت مگر چه خواهم کرد	من که جور ترا وفا دانم

دیگر

از گفتن رقیب نمائی جفا و من	چندان کنم شکیب که او خجل کنم
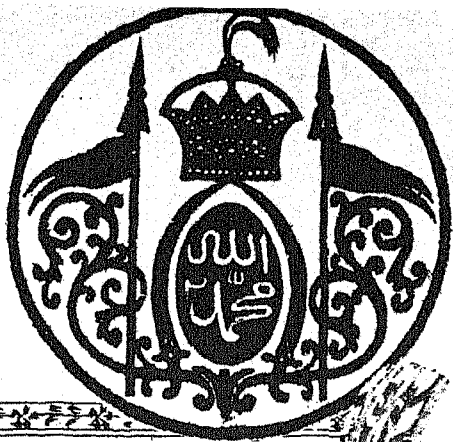
دیگر

آن عاشقِ دردم که دمی از غمِ تجربت
باللہ کہ بعیشِ ہمہ عالم نفروشم

دیگر

ضبطِ فریاد بود دشمنِ جانبِ نواب
خیز و از گریہ بگنجی دلِ خود خالی کن

دیگر

آن شوخ سیمای من بالیدہ صندل برجبین
برکو سرِ بیضا ضیا کرد یتیمی زمین

ربایی

یارب بحقِ حبیبِ محبوبِ جہان
یاختمِ رسل از پیِ ذاتِ یزدان
رحمی رحمی بحالِ زارم رحمی
آسان آسان ہزار مشکل آسان

رباعی
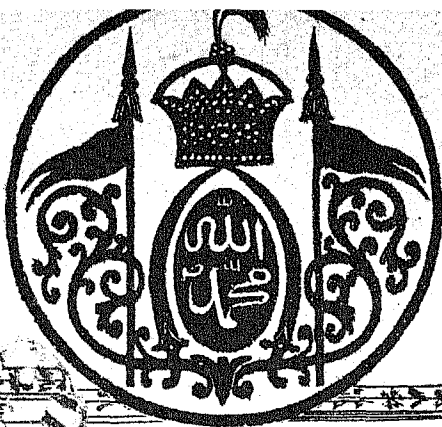
چون رنگ تکون بجهان ریخته شد — صد عشق بخاکِ رسل آمیخته شد
لیکن بکمالِ شوقِ حسنِ ازلی — در کسوتِ احمدی بر انگیخته شد

رباعی

از من نبود بهجرِ تو زار تری — در نزعم و سویم تمنائی گذری
شاید که بغنج و ناز خواهی آمد — آن دم که زمن هیچ نماند اثری

مخمس نعتیه

نرگسِ مخمور بست پادشه خاوری — لیلیِ شب بر شکست شیشهٔ حسنِ پری
ماشطهٔ صنع ریخت لخلخهٔ عنبری — نافهٔ مشکین شده مشکوی نیلوفری

...بری آمو[ر] گشت خنده کبک دری

غالیه گون گشته باز کاکل شبرنگ شام — با سپه زنگبار آمده سر سو ظلام
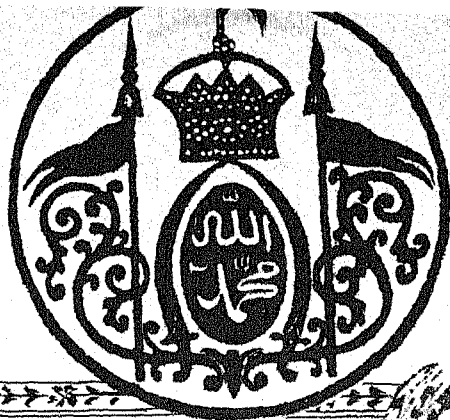
تیغ دو رو کهکشان ساخته الماس فام — رایت رخشان نمود خسرو ماه تمام

کرده ز خوفش فرار جیش ظلام قهقری

شاهد مهتاب زد چادر سیمین طناب — جلوهٔ زیبا نمود یوسف عشق دی حجاب

پرده ز رخ برکشاد لعبت کوثر نقاب — طارم اخضر بداد خوشه دُر خوش آب

خسرو بیا و بده جام می خلّری

زمک زمکن کاه دف و چنگ را — کم بر گردون رسان غلغله زنگ را

رخصت اعجاز ده که دمش تنگ را — روح مسیحا بخش کهنه تن آهنگ را
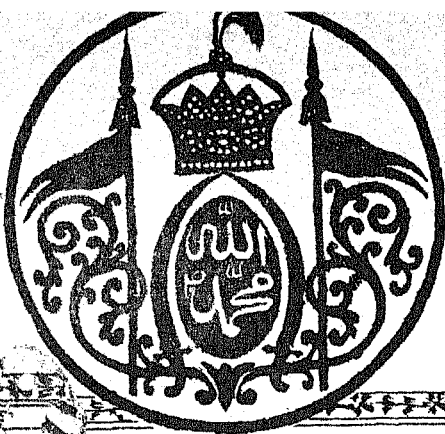
نغمهٔ شوخ ترا زهره شود مشتری
بر خد زیبا فکن طرهٔ طرار را
تا به کمر بشکن زلف چو زنار را
بر ید بیضا بنه ساغر سرشار را
مست می عشق کن کافر و دیندار را
وقف تبسم نما آن دو لب شکری
تا بکی از من بریز کافر سنگدل
تا بکجا بر کشم جور و جفا متصل
جان و تنم از غمت گشته بسا مضمحل
ای ز گل روی تو نیز گیتی خجل
بهر خدا ترک کن عادت غارتگری
هان مه من سر بسر مست و غزلخوان بیا
پی بدو صد غنج و ناز سست و گریبان بیا
بهر قبا و زیم برزده دامان بیا
چون کنم خسروی با همه سامان بیا
۲۳۱

آنکه بعیوق زد سکهٔ پیغمبری

فخر خلیل جلیل عالم علم علیم	داور یحیی حیا قیصر آدم ادیم
شاه سلم سلم و سلام بحر سلیم و سقیم	مهر سپهر علا منبع مهر عظیم

احمد مرسل که هست مرسله سرور

شاهد و مشهود و غیث صادق و صدق و جهیر	طٰس یٰسین کاف حق بشیر و نذیر
شاف و شفیق و متین مهدی و هادی و شهیر	منذر و داع و کریم واصل و نور و منیر

حامد و محمود و ماح از همه نقصان بری

شعیا خواندش بعدل ب اجر گفته زبور	گفتش عزیر احید موسی طوی
کرده به فحوای حیط دل عیسی عبور	از رقم ماذ ماذ یافته انجیل نور

داده محمد خطاب حق ز ثناگستری

جبهه گشای او تاب ز گوهر ربود | چشم دلارای او آب ز عبهر ربود
عارض رعنای او خواب ز اختر ربود | زلف سمن سای او طاب ز عنبر ربود

لعل لبش آب کرد تلخ خوش شکری

شهپر سقف او کرده به چرخ آشیان | ماه منور لقب یافته از انس و جان
جاروی ایوان او طرهٔ حور جنان | تیرهٔ گل کوچه اش صندل لاهوتیان

خادمش افراخته رایت اسکندری

قطره زند در دهن شحنهٔ لطفش اگر | در فکند در چمن آتش قهرش شرر
بر دمد این را جحیم از بن سر برگ و بر | سنبل و ریحان خلد گل شودش تا کمر

بلبلِ نکہت کند تا بہ ابد شہپری	
بازِ خدنگ ترا باوج قصدِ نشیمن کند	در دلِ سختِ فلک رخنہ و روزن کند
باز بسوی زمین گر سرِ گشتن کند	از خطر و سہمِ او ماتم و شیون کند
روحِ عدوی لعین در شکمِ مادری	
از درِ آتش فشان صیلمِ خارا شکاف	آنکہ ندارد قضا از شررِ او انحراف
گر بنہی در کمر ور بکشی از غلاف	آب شود خصمِ تو روی نہد از مصاف
جانبِ پشتِ پدر باد جہان ابتری	
ای غرہ شبدیزِ تو بارقہ والضحیٰ	شعلہ شوقی مگر در دلِ اہلِ صفا
یا ز درِ تاثیر ریخت صنعِ بکفِ دعا	نقطہ خورشید ہست یا بخط استوا

وہ چہ خوری کش ضیا دادہ بنابہ اختری

روزِ قیامت کشد حادثہ چون لشکرا — در ہمہ عالم رسد طنطنۂ محشرا

کوہ شود لخت لخت تیرہ شود اخترا — برق فتد بر زمین نعرہ زند تندرا

سیلِ فنا بگذرد زین تلِ خاکستری

بعدِ فنا و زوال ریشۂ دوحِ حیات — سولِ جزا و سزا آب برد از ثبات

دیدۂ ہر یک شود غیرتِ نیل و فرات — انس و وحوش و طیور بحرِ سلام و نجات

مویہ کنان در روند پیشِ گداوری

تیغِ عتاب و عذاب تیز و سر افگن رسد — طرفہ بلا گفتنی بر سرِ ہر تن رسد

آہ از آن دم کہ چون داسیہ بر من رسد — گریہ و سیلابِ خون تا بہ دامن رسد

هم ز خدا خواهمت بهر شفا عسکری

چون ثمر مدعا در نگرم نارسی | زین الم و غم کنم ناله و زاری بسی
زود ز جود آن کنی در حق این بیکسی | کاه ربائی کند با پر کاه و خسی

دست کشان از کرم جانب جنت بری

پادشها خسروا رونق مسند عرب | گر بکنیم التفات هست مقام طرب
ور بگناهم شوی ناظر یا للعجب | تاب دل ناتوان را تو برهان از تعب

بهر حسین و حسن مهر و مه حیدری

رسید انبه

بعد حمد خدای جن و بشر | بعد نعت جناب پیغمبر

بعد تحریر اشتیاق و سلام — خامه‌ام می‌کند بنای کلام

که بهنگام دلکش و زیبا — انبه مرسله رسید اینجا

هر یکی بود زان بهشتی رو — بهر طیب[1] دماغ و مستنبو[2]

بحلاوت چو کوزهای نبات — بلطافت حبابِ آبِ حیات

بود لیلی مگر بمهد دغام — بد عطاره ولیکِ شیرین نام

دلِ کی سفی مگر بدل همسر — جانه فی مگر بجان خوشتر

ذقنِ نوخطانِ ماه لقا — نافهٔ آهوانِ چین و ختا

آفتابِ سپهرِ مهرِ عمیم — تشترِ[3] بامِ قصر خلد نعیم

به مثل همچو مهر دین دولاب — بدهن جرعهٔ خوشِ دوشاب[4]

عاشقان را تبی ست شیرین کار — خسروان را طلائی ست افشار

پوستش رشک حله های جنان — تخم او چون گهر بحقه نهان

نازمستی چو خضر خضرا پوش — مهر برلب چو صوفیِ خاموش

شیشه از شراب بوقلمون — ساتگین رحیق آذرگون

تخمه دلکشِ قباچه حور — نونِ خنم خورده لبسوزه نور

انبه آمد سرورِ جان آمد — من و سلوی ز آسمان آمد

آمد این تحفه از کسیکه بمن — یارب آید شتاب سوی چمن

تا بود اتصالِ جسم و روان

نشود رنج و کلفت هجران

تاریخہا
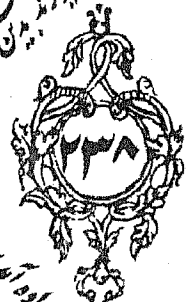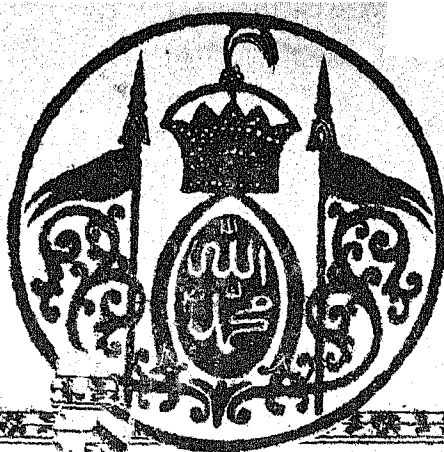
تاریخ وفاتِ اعلیٰ حضرت رفیع الدرجت

جناب معلی القاب نواب

محمد یوسف علی خان صاحب بہادر

طاب ثراہ وجعل الجنۃ مثواہ

چون والد ماجدم بغفرانِ قضا

زین دار سپنج شد بجنت سافم
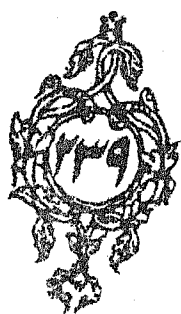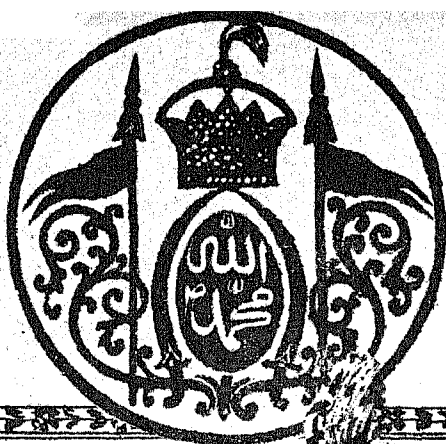
میخواست دلم سال وفاتش بدعا

ناگاه سروش غیب گفتا اغفر
۱۲۸۱

تاریخ دیوان

چون ز گلهای سخن گلدسته بست طبع من

کز نسیمش داده عالم بوی مشک ختنی

خواستم تاریخ آن ناگه سروش آسمان

لب بگوش من نهاد و گفت تاج فرخی
۱۲۹۳

لله الحمد و المنة که شاهد

دیوان فصاحت و بلاغت عنوان
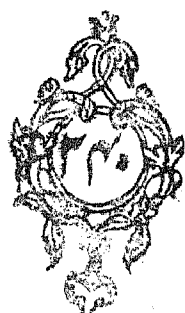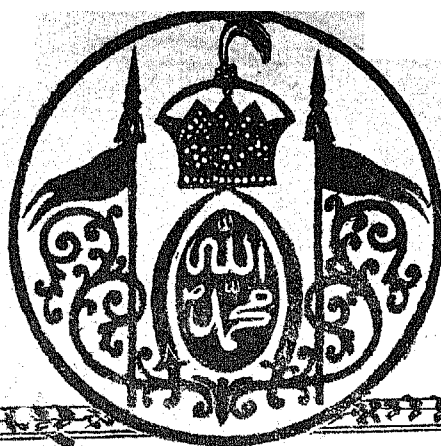
الله
محمد
قصائد و غزلیات فیض آیات
رباعیات و مخمس و قطعات
پیرایۂ طبع پوشید
فقط
۲۴۱

تقریظات
و تصدیقات
فصحای عجم
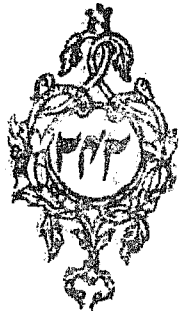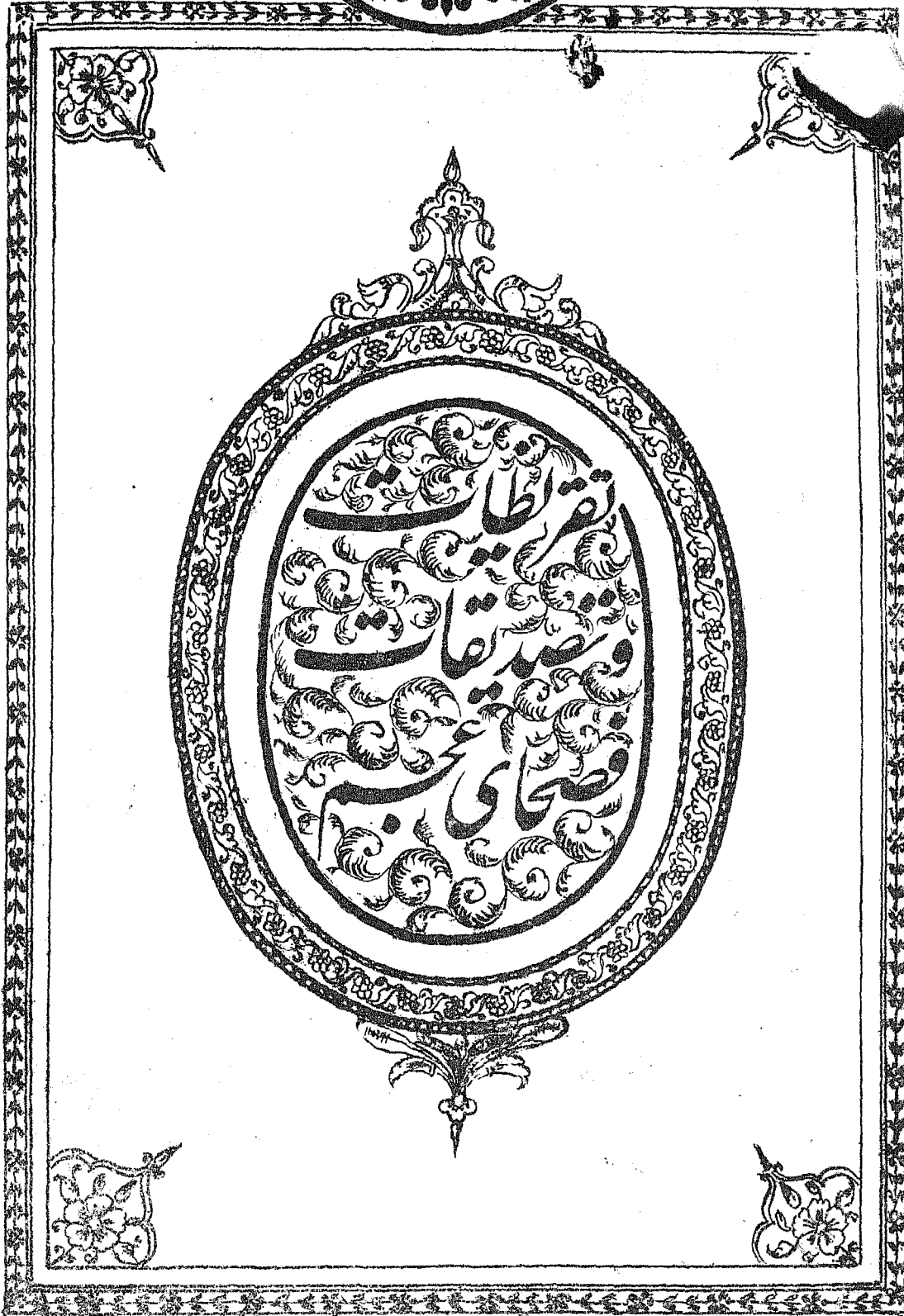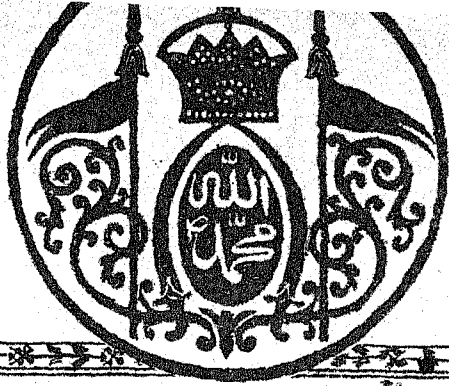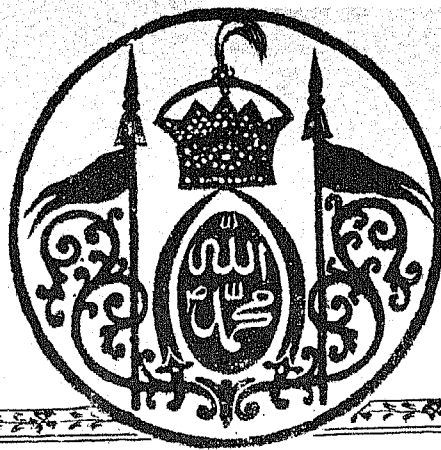
تقریظِ سرلوح سحابِ سخن گستری شاه بیتِ دیوان معنی پروری سرآمد فصحای روزگار سپهر حلقهٔ شعرای دهور و امصار ادیب بحر لبیب بی نظیر ارسطو فطنت افلاطون فطرت جناب مستطاب عالیجاه مقرب الخاقان مؤتمن السلطان میرزا محمد تقی خان سپهر تخلص ملقب به لسان الملک مستوفی اول دیوان همایون اعلی سلطنت ایران مدظله العالی ما نورت الایام و ظلمت اللیالی

هٰذا کتاب لو یباع بمثله دُرًّا لکان البائع المغبونا

که ریزش ابر طبع گوهربار و جوشش بحر سبیکه زخارش شمس آسمان مجد و جلال بدر ایوان فضل و کمال عطارد دیوان براعت و طلاقت مشتری عنوان یراعت و ذلاقت محور گردون فصاحت کوه جیحون سماحت محیی آثار صاحب و سحبان مجلی ابصار یعرب و قحطان ذخر دهر و زمان کهف امن و امان قطب مدار علم و ادب منتها فخار حسب و نسب ادیب اریحی لوذعی اریب اصمعی المعی فرازندهٔ رایت شهریاری برازندهٔ کسوت تاجداری بندگان گردون آستان کیوان پاسبان جناب مستطاب مستغنی عن الاوصاف و الالقاب صاحب الریاستین جامع الفضیلتین حاج الحرمین الشریفین زائر البیتین الحرامین خادم حضرت ختمی مآب نواب کامکار کامیاب حاجی نواب کلب علیخان بهادر فرزند دلپذیر دولت انگلیسیه رئیس دلاور اعظم طبقهٔ اعلای ستارهٔ هند فرمانروای دار الریاسة مصطفی آباد عرف رامپور

لازال بحر علمه زاخرًا و سحاب فضله ماطرًا و کوکب رشده

طالعاً وضیاءُ عملِهِ لامعاً ست که آنانکه در ایوان شعر و شاعری صدر جوی
مسند شدند و در میدان نظم و نثر تازی و دری پیشرو و مستند گشتند و بلغات فارسی
و عربی چهرهٔ طرس آراسته و ریاض بیاض را بکلمات عرب و فرس پیراسته از روی
تدقیق و تحقیق و تعمق در اذعان و تصدیق با خاطر نقاد و عقل مستفاد زانو زده آستان بخشش
بر خاک سودند و گردن نهاده حلف مبرور یاد نمودند شرفاً شرفاً و مجداً مجداً سر فرودند
که الیومَ ختمَ الشعرُ به و بُدِءَ به وانّ الادبَ مقصورٌ علیه
وانّ الشعرَ بحرٌ لم یَرِدْ نمیرَ مائِه غیرُهُ والحق کتابی ست که آیاتش
سطر سطر ست بلطائف منطوق و مفهوم و دیوانی ست که ابیاتش مفرض ست بنطاق
منثور و منظوم و منطوقه لا یُغادِرُ صغیرةً ولا کبیرةً اِلّا احصاها صحیفه ایست
راوی اربعه آسمانی و مجموعه ایست ثانی اثنین سبع المثانی و بحریست که لا یُمتطی ثبجه
ولا یُخاضُ لججُهُ و تاکنون از متقدمین شعرای مخضرمین و متاخرین از بلغای اسلامیین
و سخن سرایان بلخی و مروی و نامه پردازان دری و پهلوی بمدلول قل لئنِ اجتمعتِ
الانسُ والجنُّ علی اَنْ یأتوا بمثله لا یأتون ولو کان بعضُهم لبعضٍ
ظهیراً چنین موجزی خالی از اطناب مُمِل و مطولی عاری از ایجاز مُخِل و بحری بدین موج
و بدری برین اوج و گنجینه بدین در و خزینه بدین گهر که ما لا عینٌ رأت ولا
اذنٌ سمعت ولا خطر علی قلب بشر نه بگوش روایت شنیده اند و نه بچشم
درایت دیده لا یُستطاعُ بفضله ولو انّ العبادَ باسرها افواه
اللهم اشدُدْ عضدَهُ بحبلِ المتین وایّدْهُ بروحِ الامین
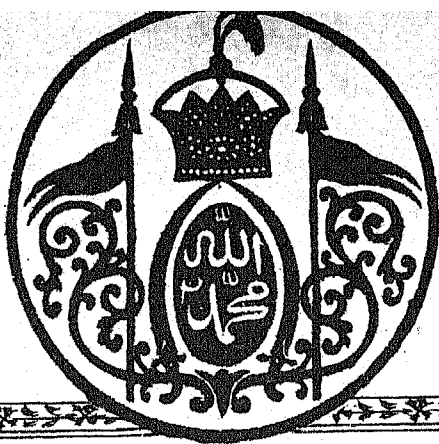
وصل یوم ملکه الی یوم الدین حرره غره شهر محرم الحرام سنهٔ پارس ئیل خجسته تحویل ۱۲۹۴

قطعهٔ نوآئین ریختهٔ کلک گهرسلک عالیجاه میرزا لسان الملک مشعر برسید فرمان قضا جریان سرکار فیض آثار دام ظلهم واقبالهم و زاد شوکتهم و اجلالهم

در جواب اشعاریکه در تلو منشور قضا دستور بسر افرازی بندهٔ ارادت شعار رقم شده بود این چند شعر را جسارت ورزیده بعرض رسانید

از سلیمان مور را مژده رساندی حبذا / حبذا مرغ سلیمان فرخا پیک سبا

از کجا سرمایهٔ دولت سپردی شادیا / از فلک پروانهٔ رحمت رساندی مرحبا

دیدهٔ پروانه کاو را فدائی کشت شمع / تا من آن پروانه دیدم شمع جان کردم فدا

فرد فردش عشرت آرا حرف حرفش کام بخش / سطر سطرش شادی افزا جزو جزوش غم زدا

پادشه هرگز گدائی را نیاید به نظم / حبذا بخت مساعد بارک الله پادشا

دلنشین شعری که هوش فرخی آرد برقص / جان فزا نظمی که جان عنصری خیزد بجا

دیدم از سر تا بپا و خواندم از پا تا بسر / سر بسودم بر زمین و پا نهادم بر سما

سر همی شد در سماع و جان همی شد در سرور / تن همی شد در نوید و دل همیشد در نوا

۲۴۵

دردعایت چون سرایم جاودان بادا ملک — آسمان گوید بگوشم مستجابست این دعا

قصیده که با عرضداشت عالیجاه میرزا اسیان الملک به پیشگاه جمجاه اعلیحضرت قدر قدرت گذشت

در مدح وثنای اعلی حضرت قدر قدرت قضا شوکت خورشید ایت جمشید رایت فرمانفرمای مملکت رامپور خلد الله ملکه وسلطنته

شوشه زر ریخت بر برگ رزان باد خزان — کاین چنین زرین شد از باد خزان برگ رزان

دامن پل پر زتلق گشته شد نشگفت اگر — کیمیا گر گشت بر برگ رزان باد خزان

بست بازرگان بادآن بستهای لاجورد — در ازای آن گشود این رزمهای زعفران

فرودین گر رایگان آورد سیم و بهی — شش سری زرمهر کان آورده اینک رایگان

مهرگان را گر نه مهر کان همی آمد بدست — چون چنین زرپاش در بستان آمد مهرگان

زان سپس کز پر طوطی کوه را بودی کله — گسترده بر سر از پر حواصل سایبان

سوده الماس دارد باد اندر آستین — بسته سیماب دارد آب اندر آبدان

با مدادافسرده خاطر چون خزان بد نهال — شسته بودم در خیال آن مه نامهربان

تاکه آن خرم بهارم اندر آمد در وثاق — کرده بالای چو تیر از سهم سرما چون کمان

خندخندان آن رخ خورشیدش خورشید فش — لرزلرزان آن تن سیماب گون سیماب سان

خنده فی اندشگفتی لرزه فی ازسماع — مهرگفتی گشت خندان سروگفتی شد نوان
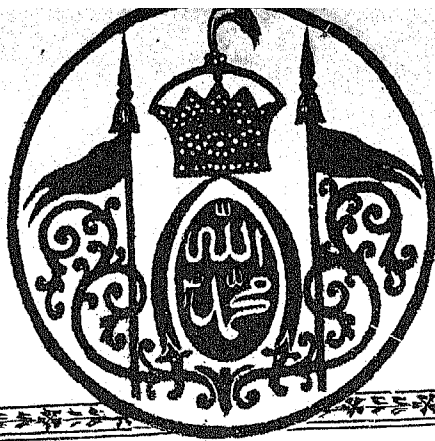
کرده چون لرزنده سرو آن قامت چون نارون — کرده چون ناری شبه آن لاله چون نار روان

لعلش از فرسایش گوهر بخ مانده فکار — آتشش از دنباله نرگس بگل گشته روان

گونه چون نار کفیده جبهه چون تابان سهیل — چون سهیل افروخت نار افزون کفیده بیگمان

خواست گفتی شوشه سیم از تنش بیرون جهد — بس بلرزیدی در آن اندام سیمین استخوان

عقد مروارید بس از بس گوفته بر یکدگر — ریخت مروارید تر گفتی ز لعل خورده دان

پوست همچون مغز بادام از سرین بگذاشتی — گر بر آن کس دست سودی از برای امتحان

من بدو دیدم چو مستسقی که بیند بر فرات — من بدو دیدم چو مستغرق که بیند بر کران

جستم از جا و دویدم آغوشش بگشادم بمهر — تنگ بگرفتم بمهر و زد بوسه بر چشم و دهان

آمد و آوردمش و بنشاندمش اندر نهان — وان تن چون قاقمش در خز نهفتم در زمان

مجمره افروختم وز عود و عنبر سوختم — کاخ را در راه و روزن بر کشیدم بادبان

بروی آن گونه هوای کاخ کردم تافته — که نگه واز کاخ سرطان خسرو سیارگان

آن شکسته گونه باز افروخت همچون نار گل — وان شبه گون لعل باز آمد برنگ بهرمان

بر شکفت از خرمی چون گلبن اندر صبحگاه — گفت کای گلزار چهرم را نکوتر باغبان

نیستی غمگین که بگذشت آن زمان کز فرخی — ما و تو رفتیم بر سبزه عنان اندر عنان

ملحم شنگرف گون و دیبه مشکین طراز — گفتی اندر باغ گسترده است چینی کاروان

این زمان در کنج این بیغوله می باید خزید — ساخت چون شاگرد گلخن تاب انگه خان و مان

نتوان برداشت شادروان پیش این رواق — نتوان در این رواق تنگ تا ردی مکان

۲۴۷

گفتم ای فرخنده گلشن گفتم ای نخل مراد / گفتم ای زیبنده بستان گفتم ای سرو جوان

بی بهاری چند غمگین کو همان هرگز بهار / تو بهار دیگری چند از بهارت داستان

لاله کو دیگر [illegible] وار غوان هرگز مروی / هم لبان چون لاله داری هم رخان چون ارغوان

نه شکوفه سر زند چون این رخ عاشق فریب / نه بنفشه بر دمد چون این خط عنبر فشان

نه چو روشن روی تو دلکش بروید نسترن / نه چو مشکین موی تو خرم برآید ضیمران

سرو بن چون قد تو کی سر کشد از جویبار / سرخ گل چون خند تو کی بشکفد از گلستان

کی چو چشمت نرگس از سبزه دمیدی سحر ساز / کی چو لعلت غنچه از گلشن شکفتی شعر خوان

هم بود جز از جعد تو سیسنبر طراز / هم بود جز دانه چهر تو نیلوفر فشان

رست نیلوفر ز آب این از کنار آفتاب / خفت سیسنبر بخاک این بر بساط پرنیان

کو بجان اندر خلاب و کو بجان اندر سحاب / سرو اندر بوستان و ماه اندر آسمان

آسمان و بوستان را چه افتخار از ماه و سرو / رخ چو ماه آسمانت قد چو سرو بوستان

ماه را هرگز نبوده است آن دو لعل نوشخند / سرو را هرگز نبوده است آن دو جعد مشکدان

ماه کی آویخت هرگز زلف مشکین از کنار / سرو کی انگیخت هرگز کوه سیمین از میان

چون خزان دیده چمن تا چند آخر بی بهار / ای بهار جان مشتاق ای بهشت بوستان

گر ز سر با سوگواری بر فشد و زم آتشی / آتشی بس بی گزند و آتشی بس بی دخان

آتشی پرتاب همچون روی یار تند خوی / آتشی سیال همچون آب چشم ناتوان

آتشی چون ماه ایمن نور چشم شیفته / آتشی چون آب حیوان برگ عمر جاودان
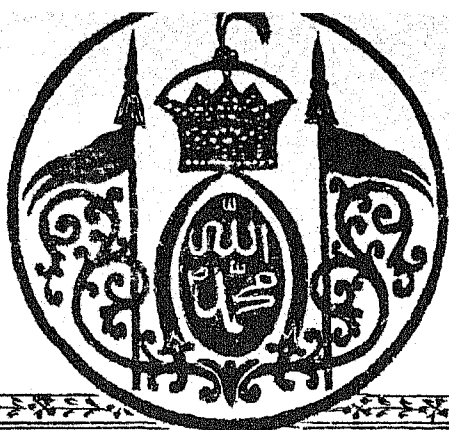
در قدح اندر چو مهر و چون نجم اندر سهیل ... در دماغ اندر چو مغز و چون بمغز اندر چو جان

از فروغ آن همی روشن شود چشم ضریر ... از شعاع آن همی پیدا شود راز نهان

هم فتوت را فروغ و هم سخاوت را سبب ... هم شجاعت را توان و هم مروت را روان

اصل رادی بیخ مردی فرّهٔ فخم آب فضل ... ساز رامش چشم بینش قوّت دل قوّت جان

گر نبودی جنبش آن چون ازان دادی خبر ... گر نبودی تابش آن کی بدو بردی گمان

جنبشی چونانکه گوئی بر پرد از ساتکین ... تابشی چونانکه گوئی بر جهد از بادیان

در جنان کوثر عجب نبود ازین باید عجب ... کاندران بینی رخ ساقی چو در کوثر جنان

این بهار دلفروز و این شراب خوشگوار ... هان بیا تا ما و تو باشیم شاد و شادمان

در چنین بزم و چنین بستان بپائی در کشیم ... ساغر صهبا بیاد داور کشورستان

دادگر کلب علیخان بهادر آنکه هست ... داور کشورستان و خسرو هندوستان

دادخواه مرزبان و مرزبان دادخواه ... قهرمان شهریار و شهریار قهرمان

خشم را اسفندیار و مجد را طغرالتکین ... عزم را افراسیاب و عدل را نوشیروان

در سخن حسّان نهاد و در سخا قاآن نژاد ... در سخط نود سرشت و در غزا آرش کمان

کامران چون چرخ و کیوان پاکدل چون ماه و مهر ... حکمران چون دهر و دوران نامور چون نجم و کان

دیگرش کوکب نه بیند یک نظیر از صد نظر ... دیگرش گردون نیارد یک قرین از صد قران

سیل را نوشیده جوشنده شراب از شاهراه ... شیر را بریان انجیده کباب از گردران

گر خیال نیزه اش یک شب کسی بیند بخواب ... زان سپس در هرچه بیند زان برد بر خیزران

ور کسی را نام تیغش بر زبان می بگذرد — جاودانش سودهٔ الماس ریزد از زبان

چون بدشت رزمگه از نعرهٔ مردان جنگ — مقنعه بستاند از رودابه مرد سیستان

هم هوا از ژالهٔ صارم شود چون لاله زار — هم زمین از نیزهٔ شیران شود چون نیستان

منفصل گردد ز بانگ کوس اعضای زمین — متصل آید بجسم خام اجزای زمان

ز تف صماخ چرخ پوید ولولهٔ طغرل تگین — از مسام خاک خیزد نالهٔ الپ ارسلان

دشت را جای گیا از بر بروید گاو چهر — کوه را جای صدا از دل برآید الامان

او ز قلب لشکر آید یکتنه در رزمگاه — چون یل زابلستان در فتنهٔ مازندران

تیز تک تازد بمیدان پیل بند و شیرکش — مست چون پیل دمان و زفت چون شیر ژیان

دشنه سازد موی اندر سینهٔ شیر عرین — چنبر آرد چرم اندر گردن پیل دمان

زانکه چون صارم هوا آرد چو کاخ زرد — زانکه این خنجر زمین سازد چو رود عسقلان

دایهٔ دولت جدا اشبند ز پهلوی تگین — شاهد ملکت گران گیرد ز آغوش طغان

بر وحوش از جسم شیران تیغ آرد میده گر — بر طیور از مغز میران تیر سازد میزبان

ماند اندر سوک اینا دمر غمگین و نژند — پویدا اندر خون مردان چرخ خیزان فغان

عکس تیغ بهرامان پیکرش در وقت ضرب — سهم رمح کهربا گوهرش در گاه طعان

لعل همچون کهربا آرد بقلب خاره سنگ — مهره همچون کهربا آرد بمغز برغمان

چون شود در دشت هیجا ابر مهرش ژاله بار — ناودان خون شود در بام گردون کهکشان

چون شود در مغز دشمن خم گرزش خانه کوب — توتیای زر شود در پشت ماهی استخوان

جای مروارید مرجان از صدف بیرون جهد ... گر بدریا کس نگارد نقش آن تیغ و سنان

جای مرزنگوش زمرد از زمین سر بر زند ... گر بهامون کس نگارد نام آن کلک و بنان

هم زبان تیغش آثار فنا را مستدل ... هم بنان رمحش آیات اجل را ترجمان

چو بدار بر گستوان و تنگ بهر بارهٔ اش ... کهکشان چون تنگ گردد چرخ چون برگستوان

ور بخواهد صولجان و گوی در پشت سمند ... آفتابش گوی گردد آسمانش صولجان

ای به عهدت کامجوی وای بدورت کامیاب ... ای بملکت کامکار وای بظلت کامران

زائران با زر و سیم و سائلان با ساز و برگ ... شاعران با صدر و قدر و راویان با نام و نان

رخش تو گاه جدال و تیر تو گاه قتال ... دست تو گاه نوال و طبع تو گاه بیان

دشت پیما چون عقاب و خصم افکن چون شهاب ... بحر افشان چون سحاب و گنج پرور چون عمان

وز نخوش گشت از نجابت باختر تا باختر ... پی سپر شد با سیاست قیروان تا قیروان

ملک در ظل در فشت چون چمن در فرودین ... فتنه از تاب حسامت چون قصب در زعفران

روزگارت نائبه بار است با برنده تیغ ... کائنات راتبه خوار است از گسترده خوان

هم نشان بنهاده مهرت در دل خرد و بزرگ ... هم کمند افکنده جودت بر سر پیر و جوان

درر و انها نیست غیر از نقش مهرت در نگین ... درز با نها نیست غیر از حرف جودت داستان

رفته در ظل ظلیلت هم سحاب و هم سپهر ... خفته در ذیل امانت هم کهان هم مهان

مدحتت شهد است مادح را که فارغ از شکر ... خدمتت سود است مردم را که ایمن از زیان

تا چو چهر دلبر آید باغ در فروردین ... تا چو چهر عاشق آید راغ در مهرگان

مهرگانِ جانِ خصمت را مبادا زپی بهار	فرو دینِ عمرِ یارت را مبادا زپی خزان
دشمنت بی نوش و ناوی حاسدت بی بار و برگ	ناصحت با آب و رنگ و یاورت با قدر و شان

مال بادت بقیاس و ملک بادت بحساب
بخت بادت بی زوال و عمر بادت بیکران

تصدیق نوابِ مستطاب اشرف ارفع افخم اکرم والا اعتضاد السلطنه علیقلی میرزا
وزیرِ علوم و رئیس مدرسه دار الفنون و تمام مدارس دولت و وزیرِ معادن و
ضرابخانه دولت و وزیرِ بناهای ایران و وزیرِ مشورت خانه دولت
عم اکرم حضرت اقدس شهریار روحنا فداه

بر فضل و فضیلت و قدر و منزلتِ این کتاب برهان باهر و دلیل ظاهر
اذعان و تصدیقی ست که اوستادان ذو فنون و دانشوران ذو شجون نموده اند

(مهر: وزیر علوم ... ۱۲۸۵)

تصدیق جنابِ جلالت مآب افخم اکرم میرزا هدایت الله وزیر دفتر
یعنی وزیر تمام محاسبات ایران و رئیس مستوفیانِ عظام و وزیر مشورتخانه دولت

حقیقةً دیوان ممتازی ست و از تصدیق امثالِ این بنده بی نیاز صنعت خاصه سلاطین
و شهریارانِ مملکت داری و معدلت گستری بحمد الله در نهاد خجسته بنیادِ صاحب دیوان
تاج فرخی ادام الله ایام دولته کما هو حقه موجود و در میدانِ فصاحت و بلاغت
نیز گوی سبقت از سابقین ربوده اند چنانکه جناب فخامت نصاب لسان الملک سلمه الله
قدری مفصل و مشروح در صدر ورقه و جناب مستطاب آقای دبیر الملک دام مجده

ذو شجون یعنی ذو فنون منتهی الافراد

مستوفی اعظم اول و سر دفتر اهل دیوان که از دیوان محاسبان حساب گیرد غیاث

مهرگان ... خزان برهان جامع

در صفحهٔ علیحده معروض و مرقوم داشته اند والحق حق واقع را به بیان و بنان آورده اند

تصدیق جناب جلالت مآب میرزا محمد حسین دبیر الملک وزیر رسائل تمام ایران و وزیر مشورت خانهٔ دولت

از انجا که از جانب جناب مستطاب لبّ الالباب و قدوة الاصحاب وحید العصر فرید الدهر کاشف اسبل استاد الکل شمس الفلسفه و نفس المعرفه نادرة الزمان و نتیجة الاوان هو الذی افتخرت به الاواخر علی الاوائل السحبان عند بلاغة بیانه و فصاحة لسانه با قل ع مدحش از وصف برون ست چه جای ادب ست عالم علوم و نجوم حضرت صاحب الاجل آقای لسان الملک صانه الله عن المکاره والالام وحرسه الله لافاضة الفضل علی الانام تحریر تصدیق دیوان منظومهٔ جناب مستطاب فلک جناب شایستهٔ هزار القاب نادرهٔ زمان و معدن علم و عرفان صاحب السیف والقلم و جامع الفضل والحکم حاج الحرمین الشریفین و خادم رسول الثقلین نواب کامکار کامیاب حاجی نواب کلب علیخان بهادر فرزند دلپذیر دولت فخیمهٔ انگلستان و رئیس دلاور اعظم طبقهٔ اعلای هندوستان فرمانگذار دار الریاست مصطفی آباد عرف رامپور ما دامت بحار علومه زاخرة و کواکب رشده طالعة باین بندهٔ شرمندهٔ حقیر اشارتی رفت اگرچه این بنده را چنانکه باید در انشای نثر و انشاد نظم پارسی و تازی دستی نیست که توانم درین میدان ترکتازی کنم لاکن بفحوای اینکه جولاهه و قالی باف بهتر از سایر محترفه و اصناف بدقائق نسج حریر و شال
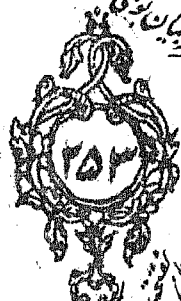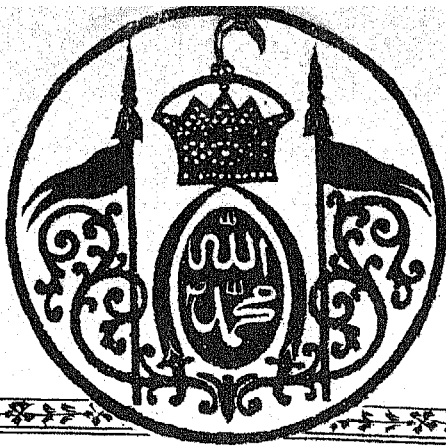
بخیور ندر سؤالِ آنجناب را دور از طریق صواب دانسته بمناجات رَبِّ اشْرَحْ لِی
صَدْرِی وَیَسِّرْ لِی اَمْرِی وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِی زبان کشوده شروع
در تحریر این مقصود خطیر نمود اما چه کنم که در اول وہلہ پای خیال در وحل فرو رفته درماند که از
سائل و قائل عرض کنم یا از مُصدِّق و محقّق اما جناب مُصدِّق طَیَّبَ اللّٰهُ فَاهُ وَاَدَامَ
مِنَ اللّٰهِ اِبْقَاهُ معجز و رکارست و کمال قدرت آفریدگار است چنان آفریدش
که خود خواسته ٭ جهان را بنطقش بیاراسته است اختر از چرخ بزیر آرد و پاشد بورق
گوہر از کلک سلک آرد و ریزد بکنار ٭ وَکَاَنَّ تَحْتَ لِسَانِهٖ هَارُوْتُ
یَنْفُثُ سِحْرًا وَکَاَنَّ حَشْوَ بَیَانِهٖ ذَهَبًا وَعِطْرًا واضح ست بدانچه ایشان
تصدیق فرمایند امثال ما را چه جای سخن گفتن ست ٭ وَکَیْفَ اَجُوْزُ فِی
مَیْدَانِ قَوْمٍ حَقِیْقَةُ فَضْلِهٖ اَرْجُوْا اِجَازَةً ٭ لَهُمْ فِیْ کُلِّ فَنٍّ فَضْلُ
سَبْقٍ ٭ وَمِثْلِیْ مَا لَهٗ فِیْهِ حَیَارَةٌ ٭ و اگر از قائل بعرض رسانم یعنی جناب نواب
کامیاب معظم لَیْتَ شِعْرِیْ بِاَیِّ نُطْقٍ وَلِسَانٍ وَاَیِّ بَنَانٍ وَبَیَانٍ
اَحْکِیْ وَاَکْتُبُ نُبْذًا وَجُزْءًا مِنْ کَمَالِهٖ وَخِصَالِهٖ وَفَضْلِهٖ وَاِفْضَالِهٖ
وَهِیَ مِمَّا لَا تُدْرِکُهُ اللَّحْظُ وَلَا یَجْمَعُهَا اللَّفْظُ وَلَا تُدْرَجُ فِی الْعِبَارَةِ
وَلَا تُشْرَحُ بِالْاِشَارَةِ مُعْجِزُ الدَّهْرِ وَمَنْقَبَةُ الْفَضْلِ مِعْرَاجُ
الْعَقْلِ وَمِنْهَاجُ الْعَدْلِ اَنْفَاسُهٗ کَالنَّفْسِ اِذَا تَصَفَّتْ وَالرُّوْحِ
اِذَا تَقَدَّسَ وَالصُّبْحِ اِذَا تَنَفَّسَ وَاَخْلَاقُهٗ وَرْدٌ لَوْلَا اَنَّهٗ نَسِیْمُ الرِّیَاحِ
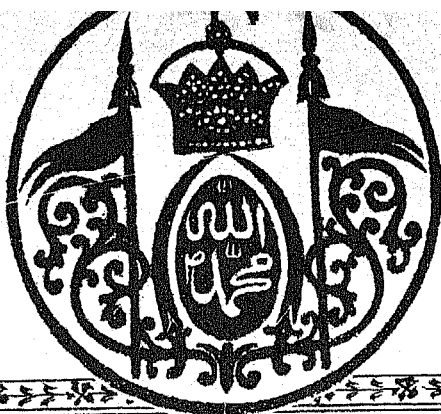
وَمِسْكٌ لَوْلَا يَعْرِضُهُ السَّوَادُ وَدُرٌّ لَوْلَا يُدْرِكُهُ النَّفَادُ وَلَعَمْرِي

لَيْسَ مَاكَتَبْتُ بَالِغًا بِوَصْفِ كُنْهِهِ وَلَا بِقَالِعٍ وَجْهِهِ بَلْ هُوَضَرْبٌ

مِنْ ضُرُوبِ الْمَثَلِ وَشَانٌ مِنْ شُئُونِ الْكَسَلِ أُشَبِّهُ صِفَاتِهِ

بِشَيْءٍ ثُمَّ أُنَزِّهُ ذَاتَهُ عَنْهُ وَمَازِلْتُ مُتَرَدِّدًا فِي بَالِي وَمُتَحَيِّرًا فِي آمَالِي

وَمُتَقَلِّبًا بَيْنَ التَّشْبِيهِ وَالتَّنْزِيهِ لَوْلَا خَشِيتُ لَقُلْتُ لَيْسَ كَمِثْلِهِ

فِي عَالَمِ الْإِبْدَاعِ وَالْإِيجَادِ لِلّٰهِ دَرُّ صَحِيفَةٍ تَهْدِي الْوَرَى سُبُلَ

الْهُدَى وَمَسَالِكَ الْإِرْشَادِ نُسِخَتْ بِهَا نُسَخُ الصَّحَائِفِ كُلِّهَا

حَاشَای غَيْرَ صَحِيفَةِ السَّجَّادِ فَهِيَ الَّتِي جُمِعَتْ مِنْ كُلِّ نَادِرَةٍ كَأَنَّهَا

رَوْضَةٌ أَوْ خُلُقُ صَاحِبِهَا كَأَنَّهَا سِحْرُ أَجْفَانِ الْحِسَانِ بِمَا فِي الْعِرَاقِ

كُؤُسُ الصَّهْبَا لِشَارِبِهَا وَلَكِنَّ قَبُولَكَ أَرْتَجِيهِ ❊ وَقَوْلِي يَرْتَجِي مِنْكَ

إِعْزَازَهُ بَقِيتَ مُنَعَّمًا فِي ظِلِّ عَيْشٍ تُسَرُّ بِهِ وَتَغْتَنِمُ انْتِهَازَهُ

تصدیق جناب جلالت مآب حاجی میرزا محمد خان مجد الملک وزیر وظائف و اوقاف تمام ایران و وزیر مشورتخانهٔ دولت

بندهٔ درگاه آسمان جاه را در مرور این نسخهٔ فصیحهٔ فخیمه که جناب مستطاب اوستاد آدم و مسلّم عجم و عرب مؤتمن السلطان آقای لسان الملک ادام الله تعالی افاضاته

باین شرح و بسط حق توصیف را ادا کرده اند نخواهد شد التجید را که کتاب مستجاب آورد

امر بیت معشوره و باید دفتری ترتیب دهد و بجهتی هزار بیت مدح کند و اگر کنند
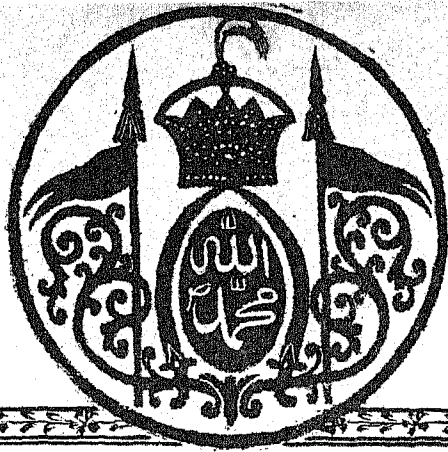
از آنجاکه شرط و شرح معانی این دیوان را بجا آورده باشد بهتر آنکه اظهار عجز کند

والعجز آخر حیلة الانسان

تصدیق جناب جلالت مآب حسن علیخان وزیر مختار دولت علیه ایران و

وزیر فوائد عامه و وزیر مشورتخانه دو[لت]

چاکر درگاه نیز عذوبت و طلاقت این دیوان راکه مجموعهٔ فصاحت و بلاغت است

بهمین صفت و سمت که مرقوم ست تصدیق مینماید

تصدیق جناب مقرب الخاقان آقا میرزا علی مستوفی اول دیوان اعلی

پسر مرحوم مغفور قائم مقام

کتاب لو ان اللیل یرمی بمثله لقلت بدت عن هجیرته

ذکاء تصدیقات مرقومه خاصه آنچه جناب فخامت نصاب لسان الملک

دام علوه نوشته اند بر فضل این کتاب مستطاب قاطع و فصل الخطاب است

تصدیق جناب مقرب الخاقان میرزا محمد صدیق الملک رئیس دفتر وزارت خارجه

دولت علیه ایران و نائب اول وزارت خارجه

انا عاجز و قاصر عن وصف فصاحة و بلاغة و سلاسة

هذا الدیوان کانهن الیاقوت و المرجان و توصیف و تصدیق جناب

قطب المورخین و استاد الموثقین و عماد المترسلین و اعظم شعراء المتقدمین والمتاخرین

وافخم الادباء المحققین و المدققین لسان الملک و الملة طاب الله ثراه و بناه فی بنیانه [?]

فی وصف هذا الدیوان صفاکا ملا صدق صدق لا حقا
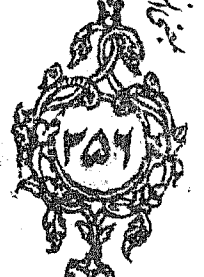
تصدیق فهرست خردنامهٔ آداب آموز اولوا الالباب خیر نژاد مهر نسب بینش نهاد دانش حسب عالیجاه مقرب الحضرة الوالا میرزا هدایت خان دانش مستوفی دیوان همایون اعلی ابن عالیجاه میرزا لسان الملک سپهر اعلی الله شأنهما

وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

جدول اسامی کتب لغات کاشف معانی بعض الفاظ و محاورات

نام کتاب	نام مولف	کیفیت
برهان جامع مطبوعهٔ عجم	محمد کریم ابن مهدیعلی تبریزی صاحب برهان	مولف این کتاب لغات برهان قاطع و فرهنگ جهانگیری را تنقید کرده بعد حذف مکررات ضبط درآورده و اسناد مندرجهٔ فرهنگ را بر حواشی نگاشته و حسب فرمان شاهزاده بهمن میرزا همت براین کار گماشته
برهان قاطع مطبوعهٔ کلکته	محمد حسین دکنی متخلص برهان	کتابیست مشهور در لغت فارسی

نام کتاب	نام مولف	کیفیت
بهار عجم مطبوعهٔ دهلی	تیک چند متخلص به بهار	مولف در لغات مستعملهٔ زبان فارسی و مصطلحات آن کتابی غریب مستند باسناد اساتذه تالیف نموده و ابواب تسهیل بر روی هندیان گشوده
صراح مطبوعهٔ کلکته	ابو الفضل محمد	بزبان فارسی ترجمهٔ صحاح است که جوهری در لغت تازی ترتیب داده
غیاث اللغات مطبوعهٔ لکهنو	ملا محمد غیاث الدین مصطفی آبادی متوطن دار الریاسه عرف رامپور	مولف در لغات عربی و فارسی و ترکی و رومی و کنایات و مصطلحات و مباحث بعضی از علوم طرح تالیفش ریخته در سنهٔ یکهزار و دوصد و چهل و دو هجری به اختتام رسانید و مردم هند را از تالیفات دیگر مولفین بی نیاز گردانید
فرهنگ انجمن آرای ناصری مطبوعهٔ دار الخلافهٔ طهران	رضا قلیخان متخلص به هدایت ملقب به امیر الشعراء صاحب زبان	مولف لغات متداولهٔ زبان پارسی درین کتاب فراهم آورده به تنقید و تحقیق و تصحیح و تغلیط آنها پرداخته و به تتبع بلیغ اسناد اساتذهٔ اهل زبان با هر لغتی منضم ساخته
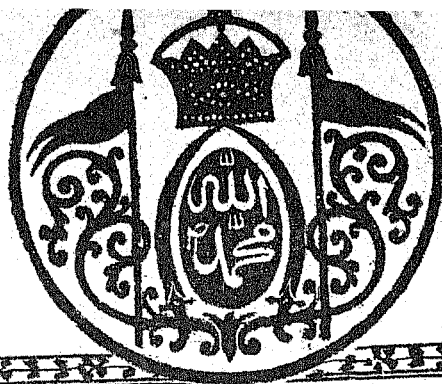
نام کتاب	نام مولف	کیفیت
قاموس مطبوعهٔ بمبئی	مجد الدین محمد فیروزآبادی	در لغت تازی کتابی ست مشهور و متداول در دیار عرب و عجم شهرتش از زیادت بیان مستغنی گردانیده
لسان السلاطین قلمی	فضل الله خان پسر عم سیف خان	رساله ایست مختصر در تحقیق لغات ترکیه معتبر
منتخب اللغات مطبوعهٔ کلکته	مولوی محمد علی	مولف در سال یکهزار و هشتصد و شانزده عیسوی حسب امر جوزف تیلر بهادر منتخب اللغات را تغیری داده بنای ترتیبش همچو برهان قاطع نهاده
منتخب اللغات مطبوعهٔ لکهنؤ	ملا عبد الرشید حسینی	مختصریست در لغات تازی بزبان فارسی در عهد شاه جهان پادشاه دهلی تالیف شده
منتهی الارب فی لغات العرب مطبوعهٔ کلکته	مولوی عبد الرحیم ابن مولوی عبد الکریم صفی پوری	مولف درین کتاب حل لغات قاموس بزبان فارسی نموده بترتیب حروف تهجی ضبط فرموده هر ماده نقلی یا معنئی که در آن کتاب نیافته از دیگر کتب معتبره آن افزوده

جدول متضمن اسمای سامی والیان ریاست مصطفی آباد عرف رامپور

نام رئیس	زمانهٔ ولادت	مدت ریاست	زمانهٔ وفات	سبب وفات	مدفن	کیفیت
جناب نواب علی محمد خان طاب ثراه خلف الرشید سید داود علی ابن سید یعقوب علی ابن سید ولد اعلی حیدری ابن سید یونس ابن سید محمد طاهر ثانی ابن سید غیاث الدین احمد ابن سید محمد نجم الدین طاهر ابن سید خواجه عبد العزیز ابن سید ابو المعالی ابن خواجه ابراهیم ابن امام همام موسی کاظم علیه السلام	یکهزار و یکصد و سیزده هجری	سی سال	سوم شوال یکهزار و یکصد و شصت و دو هجری	استسقا	آنوله	از چهارده سالگی در فراخنای دلاوری و اولو العزمی قدم نهادند و داد مردانگی دادند از کثرت اعوان و انصار و اطاعت گروهاگروه جانبازان جلادت شعار به تیغ زنی و شمشیرکشی سرتاسر ملک کتهیر را قابض و متصرف گردیدند یعنی محمد شاه پادشاه دهلی را گران آمد از حسن اتفاق همدران زمان بعضی از ترد مشیان از سلطان طریق انحراف سپردند نواب عالیجناب از پیشگاه شاهی بر استیصال شان مامور گشتند و گوشه خاطر خاقان زمان از گرد کدورت تنزیه یافت چنانچه اولاً سیف الدین علیخان و غیر آن از سادات بارهه را مغلوب ساختند و ثانیاً بر سر الهیار و راجه کلا و غیر او از سرکشان تاختند و دیگر

نام رئیس	زمانهٔ ولادت	مدت ریاست	زمانهٔ رحلت	سبب جانشینی	مدفن	کیفیت
						راجکان و متمردان را در حلقهٔ مطیعان و فرمان بران خود کشیدند و همچنین در هفتاد و دو معرکه فتح و ظفر بدست آوردند
جناب نواب محمد فیض الله خان بهادر طاب ثراه	سال یکهزار و یکصد و چهل و ششم هجری	بست سال	بیست و هم ذیحجه سال یکهزار و دو صد و هشتم هجری	برآمدن دل	رامپور	هرگاه جناب نواب علی محمد خان بهادر طاب ثراه وفات یافتند سران فوج یاغی و در زمین براکثری از ممالک قابض و متصرف آمدند اندکی از ملک بدست هریکی از فرزندان نواب غفران مآب در آمد هرگاه میانهٔ نواب شجاع الدوله بهادر وزیر الممالک اوده و حافظ الملک از فوج نواب مویدمن الله مورث اعلی جنگ افتاد و حافظ الملک کشته شدند نواب محمد فیض الله خان بهادر دو مین فرزند نواب غفران مآب بر رامپور و محالات آن فرمان فرما گردیدند از طفلی آثار شجاعت و پُر دلی از ناصیهٔ حال حضرت ایشان پیدا بود

نام رئیس	تاریخ ولادت	مدت ریاست	تاریخ وفات	سبب وفات	مدفن	کیفیت
						چنانچه در چهار ده سالگی در افغانستان همراهی احمد شاه درانی نور محمد نامی پهلوانی زبردست را تنها بیک ضرب بیاسا رسانیدند و قلعه سبزوار را مفتوح گردانیدند بکمال ورع و تقوی آراسته بودند و به تبعیت شریعت نبوی پیراسته و بنای شهر مصطفی آباد عرف رامپور ریخته همان عالیجناب معلی القاب است
نواب محمد علیخان بهادر طاب ثراه	سال یکهزار و یکصد و شصت و شش هجری	بست و چار روز	بستم صفر سال یکهزار و دوصد و نه هجری	قتل	رامپور	بعد وفات پدر عالیقدر از خویش بر مسند ریاست متمکن گردیدند و بسی بر نیامد که از دست سران فوج مجروح و معزول شدند و در حالت زخمداری یک ماه و هفت روز بسر برده جان دادند
جناب نواب غلام محمد خان بهادر طاب ثراه	یکهزار و یکصد و هفتاد و شش هجری	سه ماه و بست و دو روز	ششم جمادی الآخره سال یکهزار و دوصد و سی و هشت هجری	عارضه فالج	نادون	بعد زخمداری نواب محمد علیخان بهادر برادر بزرگ خود مسند آرای ایالت گشتند و در اشاعت امور خیر کوشش بلیغ بکار بردند سرکار با نواب آصف الدوله بهادر

نام رئیس	زمان ولادت	مدت عمر	زمان وفات	مدت ریاست	مدفن	کیفیت
						در ساحت فتح گنج غربی اتفاق جنگ افتاد دست از ریاست کشیدند و بنابر ادای فریضهٔ حج سفر حجاز پیش گرفتند و هنگام مراجعت در ریاستهای متعدده بست و دو سال عظیم سر کردند و عاقبت در مقام ناودون اقامت ورزیدند
نواب احمد علیخان بهادر طاب ثراه	یکهزار و دو صد و یک هجری	چهل و سه سال	بست و پنجم جمادی الاولی یکهزار و دو صد و پنجاه و شش هجری	سی سال	رامپور	هرگاه جناب نواب غلام محمد خان بهادر طاب ثراه رهسپر حجاز گردیدند بجای نواب آصف الدوله بهادر بر مسند نواب محمد علیخان بهادر پدر خود متمکن گشتند
جناب نواب محمد سعید خان بهادر طاب ثراه	بستم رجب روز جمعه یکهزار و دو صد هجری	پانزده سال و بست و یک روز	سیزدهم رجب یکهزار و دو صد و هفتاد و یک هجری	[illegible] سال	رامپور	بعد از انتقال نواب احمد علیخان بهادر پسر عم خود بحسن تدبیر حقوق خویش را در پیشگاه گورنمنت به ثبوت رسانیده حکمران این ریاست گردیدند و مسند ایالت را

نام رئیس	تاریخ ولادت	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	کیفیت
						زیب و زینتی تازه بخشیدند فوج رشل فوج سرکار انگریزی آراستند و محکمها را همچنان پیراستند ریاست را رونقی تمام ترو دادند و نظم و نسق ملک را بنای خوب نهادند بالجمله به نیکنامی و حکمت پناهی و فطانت و هستکاهی مدت حیات بسر بردند
جناب نواب محمد یوسف علیخان بهادر طاب ثراه	پنجم ربیع الآخره سال یکهزار و دو صد و سی و ...	ده سال و چار ماه و یازده روز	بست و چارم ذیقعده سال یکهزار و دو صد و هشتاد و یکم	سرطان	پر آمود	بعد ارتحال پدر بزرگوار بر مسند سروری جا کرم فرمودند و رونق ریاست را از انچه بود افزودند در هنگامه غدر سال یکهزار و هشتصد و پنجاه و هفت عیسوی هم حفاظت ملک خویش نمودند و هم تحفظ مرادآباد مطمح نظر داشتند و فیروز شاه باغی را از انجا بدر کردند از برتش انڈیا ملک خراجی یک لک و بست و هشت هزار و پانصد روپیه باختیارات دیوانی و فوجداری یافتند و نیز مکمل موتی تمغای ستاره هند و خطاب فرزند دلپذیر دولت انگلیسیه فراچنگ آوردند و بسبب علوم و فنون خاصه منطق همت گماشته بودند و بشعر هم میل میفرمودند چنانچه دیوانی مختصر در ریخته از نتایج طبع الااداد
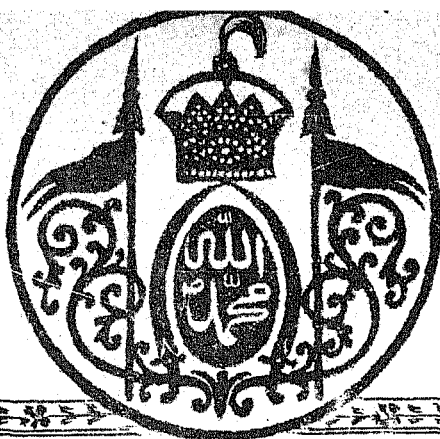
ذکر سراپا سرور عالیجناب معلی القاب حاجی حرمین شریفین زائر روضهٔ مطهره شهنشاه خافقین جناب نواب کلب علیخان صاحب بهادر مشیر قیصر هند فرزند دلپذیر دولت انگلیسیه رئیس دلاور اعظم طبقهٔ اعلای ستارهٔ هند دام ملکهم و اقبالهم

ولادت باسعادت صباح روز یکشنبه بستم ذیحجه سال یکهزار و دو صد و پنجاه هجری مطابق نوزدهم اپریل سال یکهزار و هشتصد و سی و پنج عیسوی ست چون از عمر شریف سی سال و یازده ماه و چار یوم سپری شد همینکه حضرت فردوس مکان نواب محمد یوسف علیخان صاحب بهادر طاب ثراه پدر عالیقدر آن مهر سپهر ریاست مداری برحمت ایزدی پیوستند بست و چهارم ذیقعده سال یکهزار و دو صد و هشتاد و یک هجری مطابق بست و یکم اپریل سال یکهزار و هشتصد و شصت و پنج عیسوی روز آدینه بعد نیمروز بر وسادهٔ فرمان فرمائی و مسند حکمرانی جلوس فرمودند در سال یکهزار و دو صد و هشتاد و نه هجری شوق ادای فریضهٔ حج در دل فیض منزل جا گرفت بست و دوم ماه مبارک رمضان نخست لشکر کوچ و بست و سوم ماه مذکور سحرگاه نفس نفیس با چند ارکان دولت عظم نهضت افراختند باعزاز و اکرامیکه جز سلاطین دیگری را دست نداده حج و زیارات مشرف گردیده ششم محرم سال یکهزار و دو صد و نود هجری باز اتفاق ورود مسعود در دارالریاست افتاد از عمر شریف سال چهل و هفتم و مسند نشینی را سال شانزدهم باشد نه صد و چهل و پنج میل و کسری زائد اراضی مربع زیر حکم عالی ست و تعداد مردم حسب مردم شماری سال یکهزار و هشتصد و هفتاد و دو عیسوی پنج لک و هفتاد هزار و چار ست و اختیارات قتل و قصاص و دیوانی و فوجداری کماحقه حاصل بالجمله در صفت کمال از رؤسای پیشین سر باب غالب بوده اند و کمالات آخرین را افزوده چنانچه محصول غله را معاف فرمودند و بنای زکوة اموال نهادند در محاربهٔ روم و روس لک روپیه به مجروحان قسطنطینیه عطا فرمودند و در آرایش شهر و اکثار عمارات بر جمله فرمان روایان گذشته فائق آمده
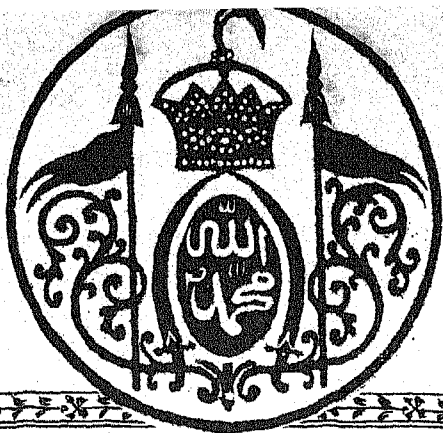
واہل کمال سر طبقہ را گرد آوردہ اند و شبانہ روز توجہ عالی برین کار مبذول می مانند اکثر علوم متداولہ وغیر متداولہ بمہارت
کلی دست دادہ و گاہ گاہی بشعر نیز گرایش می فرمایند سہ مجموعۂ نثر در فارسی یکی ترانۂ غم دوم قندیل حرم
سوم شگوفۂ خسروی و یک در ریختہ موسوم بہ بلبل نغمہ سنج و چہار دیوان در ریختہ یکی نشید خسروانی دوم شکوہ
خاقانی سوم درۃ الانتخاب چہارم توقیع سخن و یک دیوان فارسی مسمی بتاج فرخی از نتائج افکار گہربار ست
ایزد تعالی و تقدس باغ اقبال ہمچو فرمان روای عدیم المثال و مرشدزادۂ کامکار جناب محمد مشتاق علیخان بہادر
سراپا اجلال را دائما از صدمۂ خزان مامون و مصون دارد بالنبی و آلہ الامجاد

تاریخ منشی مظفر علیخان بہادر اسیر

ز طبع شہ چو عیان شد تجلی معنی ز طور حضرت موسی بشوق دید آمد
اسیر مصرع تاریخ طبع دیوان گفت بسر زمین سخن آسمان پدید آمد
١٢٩٦

تاریخ منشی محمد اسمعیل حسین منیر

دیوان خدیو دادرس شد مطبوع ع خوش تافتہ از برج بیان شمس فیوض
گفتم دو مصرعی دو تاریخ منیر اشعار خداوند جہان شمس فیوض
١٢٩٦ ١٢٩٦

تاریخ منشی صابر حسین صبا

چون کلام شہ خداآگاہ گشت شمع حریم نور بصر
١٢٩٦ ف سنہ ١٩٣٦
سال طبعش صبا بخیرہ بگفت سخن جان نواز و جان پرور
١٨٧٩ عیسوی ١٢٩٦ ہجری

تاریخ ترتیب دیوان از منشی گوبند پرشاد صبا
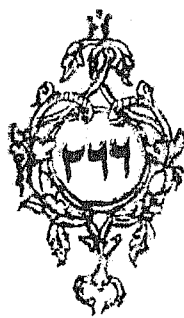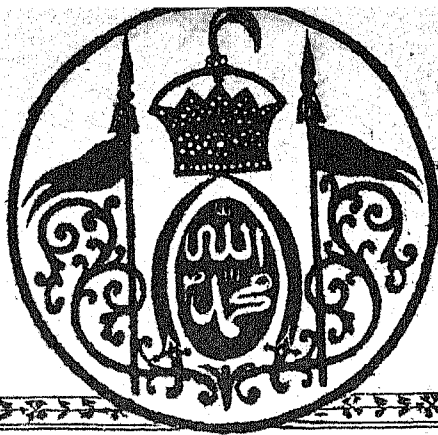
فرمان دهِ رامپور کز اقبالش — هر دم به ترقی ست ملک و مالش
ترتیب نمود تازه دیوان لطیف — شد مشرق آفتاب معنی سالش
۱۲۹۴

تاریخ عبدالقادر خان واقف

بملک سخن ریخت لعل و گهر — زهی فکر نواب عالم پناه
چو مطبوع گردید واقف نوشت — پی سال تاریخ آن نظم شاه
۱۲۹۶

تاریخ محمد زمان خان بسمل

چو شد طبع دیوان خاقان اعظم — که دارد برو رشک نظم نظامی
رقم زد چنین سال آن کلک بسمل — کلام گهرتاب شاه گرامی
۱۲۹۶

تاریخ محمد احمد قمر خلف منشی امیر احمد

چو شد مطبوع دیوان خدیوی — که باب فیض او عالم پناه است
قمر این مصرع سالش رقم زد — گهر ریزی کلک پادشاه است
۱۲۹۶

تاریخ محمد فصیح الزمان خان خلف کوچک شیخ محمد وجیه الزمان خان مرحوم

در ملک پارس رفت کلام خدیو هند — چون مردمک بدیدهٔ اهل عجم نمود
مطبوع گشت و چشم و دل روزگار را — معنی و لفظ شیفتهٔ حسن هم نمود
تاریخ طبع آن قلم فکر من فصیح — تابنده مهر اوج فصاحت رقم نمود
۱۲۹۶

تاریخ فقیر امیر احمد مینائی

در انجمن معنی سلطان سخن آرا — شمعی عجبی افروخت از شعله زبانها
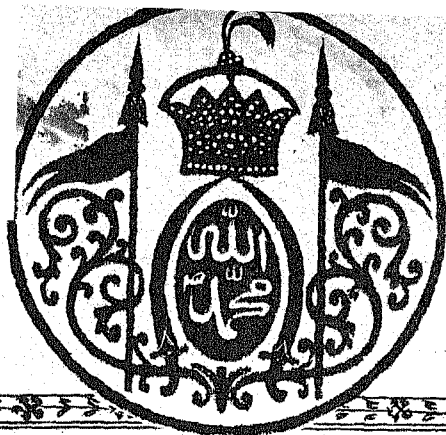
آن شمع بود دیوان آن شعله بود مضمون	پیداست ز لمعانش رنگ همه دانیها
از هند بایران شد وز پارس بهند آمد	هر ملک معطر گشت از عطر فشانیها
در پارس همی زین نظم زبان دانی	در هند همی جوشد زین بحر روانیها
مطبوع شد و گفتم تاریخ امیر آنرا	چون هند عجم نازید از شوخ بیانیها ١٢٩٦

خاتمة الطبع

خدایا پای یارای گذارش بندهٔ ظلوم و جهول شکسته است راه حمد تو نتواند برید معذور دار شو وآ
بنی البرایا دست نیروی نگارش این هیچکاره بو الفضول خسته است در رغز نعت تو در سلک
عبارت نیارد کشید مجبورش شمار و درد که نه حمد الهی صورت بست و نه نقش نعت رسالت پناهی
بر کرسی نشست از ننگ ناکسی می میرم و در زندان غم اسیرم لاجرم بر سرور اصفیا و سرور
انبیا و آل پاکش و اصحاب جلالت مآلش درود و سلام می فرستم تا جبر نقصان نماید و تلافی
مافات فرماید صلوٰة الله البر الرؤف الرحیم علی محمد بن عبد الله بن عبد المطلب خاتم النبیین
و سید المرسلین و امام المتقین رحمة للعالمین و سلامه علیه و علی آله و اصحابه و اولاده و ذریته الطیبین الطاهرین
و علی ازواجه الطاهرات امهات المؤمنین ما دامت السموات والارضین اما بعد سامعه کو که داودی نغم
من گوش کند و باصره کجا که همایون رقم من بخجسته خویشتن را فراموش مرحبا نیک آمدی ای سامعه
شنیدنی ست و خوش رسیدی ای باصره دیدنی که شاه دارای فلک تخت فریدون سپاه سکندر بخت
جمشید دستگاه قدر قدرت قضا صولت کیوان رفعت مشتری سیرت بهرام سطوت خورشید شوکت
ناهید بهجت عطارد فطنت قمر طلعت سهیل میمنت جهانبان جهانداری عظیم الشان عصر کامگاری معلی القاب عالیجناب
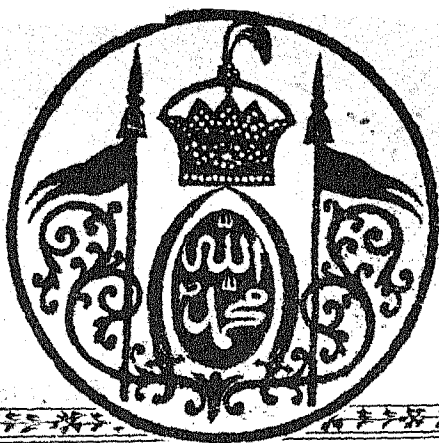
حاجی حرمین شریفین زائر روضهٔ مطهرهٔ شهنشاه خافقین نواب کلب علیخان صاحب بهادر
مشیر قیصر هند فرزند دلپذیر دولت انگلسیه رئیس ولاور اعظم طبقهٔ اعلای ستارهٔ هند
شهریار معدلت دستور والی دار الریاسه مصطفی آباد معروف رامپور لا زال مستقر اعلی مسند العز
والجلالة و مستندا فی امر الامارة والایالة با وصف ادای فرائض ملت و اشتغال به مهمات مملکت
در هر علم و فن گوی سبقت از ذوفنونان سلف و خلف ربودند و رحیق تحقیق و تدقیق از ساغر تکمیل
علوم مختلفه و فنون متنوعه پیمودند خاصه چون بزم سخن آراستند انوری دیگر شمع دعوی نیفروخت
و آذری سپند کردار در نار رشک و حسد سوخت شاهد مدعایم دیوان تاج فرخی ست
که در عجمی زبان ست و قالب سخنوری را روان مخزن اسرارست و مطلع انوار کان فصاحت
و جان بلاغت مصارعش مصاریع ابواب الجنان باشد و اشعارش بر شعری ترکسی زمان

لفظش دل می رباید و معنیش روح می فزاید کلامیست معجز نظام که تقریر تعریفش را لسان
کلیم اللهی درخور و تحریر توصیفش را قلم از شاخ نخل طور سزاوارتر المختصر هرگاه انشایش به انجام
رسید و املایش روی فرجام دید بواسطهٔ دولت فخیمهٔ انکلیس به مستقر الخلافه طهران بسر آمد فصحای
روزگار سر حلقهٔ شعرای دهور واد و دار ادیب نحریر لبیب عدیم النظیر مظهر انوار عظمت مصدر آثار کرامت
صاعد ذروهٔ معالی و مناقب عارج رتبهٔ مفاخر و مناصب جناب مستطاب عالیجاه مقرب
الخاقان مؤتمن السلطان میرزا محمد تقی خان سپهر تخلص ملقب به لسان الملک مستوفی اول
دیوان همایون اعلی سلطنت ایران ضاعف الله تعالی کماله و ادام علی الانام ظلاله با ارمغانی
چند ارجمند فرستاده شد و بنای رواجش نهاده و مقارن اوان مزبور گرامی منشی یگانهٔ زمانه
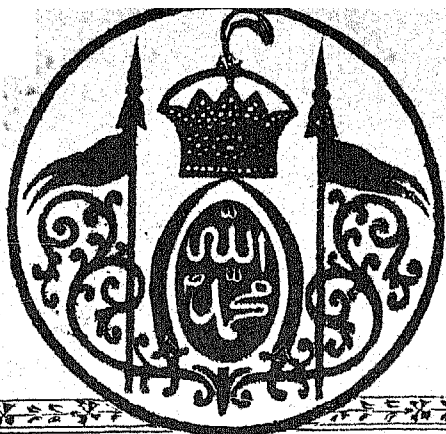
آغا محمد علی شیرازی نثار تخلص شال بافتند و بدان صوب شتافتند عالیجاه میرزا لسان الملک را بعد حصول
وصولش عجب نکتهٔ برافرازندهٔ رایات شاهی بر اسند و زندهٔ نور الهی پیشه کردن کشان
و تاجداران پناه خسروان و شهریاران داور دوران ملک الملوک ایران و توران ابو المظفر سلطان
صاحبقران السلطان بن السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان بن الخاقان السلطان
ناصر الدین شاه پادشاه قاجار شهنشاه تمام ممالک محروسهٔ ایران لازالت رایات دولته مرفوعة الی قمة
السماک و آیات شوکته مکتوبة علی صفحات الواح الافلاک اندر سفر بودند در مطالعهٔ آن درنگی روداد تا بنگاه
دائرهٔ دولت سلطانی را رجوع بمستقر الخلافه افتاد اجازت مطالعه فرا چنگ آوردند و بحکم الامر فوق الادب
در بعضی از مواضع محو و اثبات بکار برده تقریظی در آخر ثبت کردند و فخامت نصابان آخر بر آن تصدیقات
نگاشتند و سپس با قصیدهٔ مدحیه و نامه و قطعه در جواب نامهٔ اعلیحضرت خدیو کیهان ابد الله تعالی
باللطف الابدی ملکه و اجری بالفیض السرمدی فی بحار العظمة والابهة فلکه بسفارت رفیع المرتبه میرزا
محمد صالح بیک یکی از نظر کردگان عین عنایت خویش همپایهٔ بلند پایه آغا محمد علی شیرازی ارسال داشتند
هزاران هزار شکر آفریدگار نهان و آشکار که در ماه ذیحجه سال یکهزار و دو صد و نود و شش هجری ذیل
بذیل قصیده و قطعه و تقریظ عالیجاه میرزا لسان الملک و تصدیقات علمای طهران جدیدین که نخستین در کشف اسامی کتب لغت
نگاشته معانی الفاظ مغلقهٔ قصائد دیوان برعت عنوان کافی ست و پسین در شرح احوال این پایستگاه و فرمانروا بایش
وافی به تصحیح و تحشیهٔ ملازم خاص بارگاه عرش اشتباه منشی امیر احمد امیر تخلص در مطبع تاج المطابع دار الریاست
مصطفی آباد عرف رامپور بحلی سلب طبع پوشیده و چشم مجنون صفتان وادی سخن جلوهٔ لیلائی نمود
و درهای سرور و سرور بر روی همگنان گشود